T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Program

11 EYLÜL 2001 SONRASI AVRUPA'DA İSLAMOFOBİ'NİN YÜKSELİŞİ

YÜKSEK LİSANS

Toygun ŞENER

155151119

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Doğan Şafak POLAT

İstanbul, 2019

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı

11 EYLÜL 2001 SONRASI AVRUPA'DA İSLAMOFOBİ'NİN YÜKSELİŞİ

Yüksek Lisans

Tezi Hazırlayan: **Toygun ŞENER**

KABUL VE ONAY

Toygun ŞENER tarafından hazırlanan "11 Eylül 2001 Sonrası Avrupa'da İslamofobi'nin Yükselişi" başlıklı bu çalışma, …/…/2019 tarihinde yapılan Savunma Sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : [Unvanı, Adı ve SOYADI] (Danışman)

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

[İmza]

[Unvanı, Adı ve SOYADI]

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve farklı kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve şekillerin kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki 17. Hükme tabidir.

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "11 Eylül 2001 Sonrası Avrupa'da İslamofobi'nin Yükselişi" başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

…/…/2019

Toygun ŞENER

ONAY

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece İstanbul Arel yerleşkesinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin ……… yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

…/…/2019

Toygun ŞENER

ÖZET

11 EYLÜL 2001 SONRASI AVRUPA'DA İSLAMOFOBİ'NİN YÜKSELİŞİ

Toygun ŞENER

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Doğan Şafak POLAT

Ocak, 2019 – 137 sayfa

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye düzenlenen terör saldırısı sonrası Avrupa ve tüm dünyada İslam korkusu ya da İslam düşmanlığı olarak tanımlanan İslamofobi insanlığın ortak sorunu haline dönüşmüştür. İslamofobi ile birlikte Müslümanlara yönelik ayrımcılık, şiddet, taciz ve küçük düşürme gibi birçok suç işlenmiştir. Medyanın kullandığı ayrımcı söylem ve stratejiler, aşırı sağ siyasetçilerin benimsediği politikalar Müslümanlara karşı işlenen bu suçların artmasına neden olmuştur. Radikal terörizm, İslamofobiyi tetikleyen unsurların başında gelmekle birlikte tek unsur değildir. Bunun yanında Müslümanların yaşam biçimleri, Batı ile entegre olamamaları, dini bayramlar ve ritüelleri, göç, Müslüman kadınların giyimi ve İslam'daki yeri gibi nedenler de İslamofobiyi tetikleyen unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca Batılı ülkelerin de mücadele konusunda yeterli ve etkili stratejilerinin bulunmaması İslamofobiyi arttıran etmenler arasındadır.

Bir insanlık suçu olarak değerlendirilen İslamofobi'ye karşı gerekli önlemler alınmadığı takdirde Avrupa'da yaşayan Müslüman ve Hristiyan halk arasında sorunların artarak devam edeceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle AB, ırkçılıkla mücadele, Müslüman göçmenlerin topluma entegrasyonu konusunda çalışmalar yaparak İslamofobi ile mücadele etmektedir. Ancak AB tarafından yürütülen çalışmalar yeterli değildir.

<u>Anahtar Kelimeler</u>: İslamofobi, Terörizm, Avrupa Birliği, İslam, Müslüman.

ABSTRACT

THE RISE OF ISLAMOFOBIA IN EUROPE AFTER THE TERROR ATTACS IN THE USA, IN 11 SEPTEMBER 2011

Toygun ŞENER

Master's Thesis, International Relations Department

Supervisor: PhD. Doğan Şafak POLAT

January, 2019- 137 pages

Islamophobia, after "terror attacks in USA in 11 September 2001" refers to the fear of or hostility towards Islam is a common problem of humanity which is on the rise in both Europe and the whole world. With Islamophobia, many crimes such as discrimination, violence, harassment and humiliation against Muslims have been committed. The discriminative discourse and strategies used by the media and the policies embraced by the extreme right politicians caused this crime against Muslims increase. Although it is the leading cause triggering Islamophobia, terrorism is not the only element. Radical terrorism is one of the elements triggering Islamophobia and is not the only element. Besides, Muslims' life styles, their inability to integrate with the West, religious holidays and rituals, immigration, Muslim women's clothing and the place in Islam are the factors that trigger Islamophobia. In addition, the lack of adequate and effective strategies by Western countries to combat is among the factors that increase Islamophobia.

If the necessary measures are not taken against Islamophobia, which is considered as a crime against humanity, the problems between the Muslim and Christian populations living in Europe will continue to increase. For this reason, the EU struggles with Islamophobia by combating racism, and by working on the integration of Muslim immigrants into society. However, the studies carried out by the EU are not sufficient.

Keywords: Islamophobia, Terror, European Uninon, Islam, Muslim.

ÖNSÖZ

Batı'daki İslamofobi kavramı nefret, ötekileştirme, düşmanlık, terörist gibi söylemle üzerine kurulmuş irrasyonel bir kavramdır. İslamofobi kavramı, 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra dünya genelinde yaygınlaşmış ve bilinirliğinde artış olmuştur. Söz konusunda bu kavram, ilk olarak 1997 yılında İngiliz düşünce kuruluşu olan Runneymede Trust tarafında yayımlanan "İslamophobia: A Challenge For Us All" isimli raporda geçmiştir. Raporda, İslamofobi'nin 11 Eylül öncesinde de Batılı medeniyetlerin içinde var olduğundan bahsedilmiştir. "11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de radikal terör örgütü tarafından gerçekleştirilen saldırılar sonrasında özellikle Avrupa'da giderek artan radikal terör eylemleri İslamofobi'nin yükselmesine neden olmuştur. Radikal terörün yayılmasıyla birlikte Avrupa'da yaşayan Müslümanlar, kültürel ve dini farklılıkları nedeniyle içinde yaşadıkları toplum tarafından olumsuz yönde etkilenmişlerdir." hipotezi bu çalışmada savunulacaktır.

Yüksek Lisans eğitimime başladığımdan bu yana, anlayış ve hoşgörüsüyle desteğini esirgemeyen Tez Danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Doğan Şafak POLAT'a,

Yüksek Lisans eğitimime başlamam için beni teşvik eden ve motivasyonumu kaybettiğimde bana sürekli olarak "o tezi bitireceğiz" diyerek destek olan eşim Ezgi ŞENER'e,

Ayrıca annem Nevin ŞENER'e ve babam Ahmet Saim ŞENER, ağabeyim Evren ŞENER ve teyzem Ayşen BEŞLİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, 2019 **Toygun ŞENER**

İÇİNDEKİLER

Sayfa

4. BÖLÜM

AVRUPA'DA İSLAMOFOBİ'Yİ ENGELLEMEK İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

5. BÖLÜM

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	**: Avrupa Birliği**
ABA	**: Avrupa Birliği Antlaşması**
ABD	**: Amerika Birleşik Devletleri**
AFD	**: Alternatif Parti**
AGİT	**: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı**
AİHM	**: Avrupa İnsan Hakları Merkezi**
AK	**: Avrupa Konseyi**
AKPM	**: Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi**
AT	**: Avrupa Topluluğu**
BM	**: Birleşmiş Milletler**
BMMYK	**: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği**
BOP	**: Büyük Ortadoğu Projesi**
CAIR	**: Amerikan ve İslam İlişkileri Konseyi**
CCIF	**: Fransa İslamofobik Saldırılara Karşı Dayanışma Örgütü**
CDU	**: Hristiyan Demokrat Birliği**
CECLR	**: Irkçılıkla Mücadele ve Fırsat Eşitliği Merkezi**
COJEP	**: Uluslararası Adalet, Eşitlik ve Barış Konseyi**
DEAŞ	**: El Devle el İslamiye fil Irak ve 'Şam'**
DTİB	**: Diyanet İşleri Türk İslam Birliği**
ECRI	**: Avrupa Konseyi Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu**
ENAR	**: Avrupa Irkçılıkla Mücadele Ağı**
EUMC	**: Avrupa Irkçılık ve Fobi İzleme Merkezi**
FAIR	**: İslamofobi ve Irkçılıkla Mücadele Forumu**
FBI	**: Federal Bureau of Investigation**

FIFA	**: Uluslararası Futbol Federasyonlar Birliği**
FN	**: Sağcı Ulusal Cephe**
FRA	**: Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı**
GTD	**: Global Terrorism Databank**
HFR	**: Hedge Fund Research**
IFOB	**: Fransız Kamuoyu Enstitüsü**
IHF	**: Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu**
IİD	**: Irak İslam Devleti**
İİT	**: İslam İşbirliği Teşkilatı**
KRM	**: Almanya Müslümanları Koordinasyon Konseyi**
MAMA	**: Anti-Müslüman Saldırıları Yansıtma Derneği**
MET	**: Londra Metropolitan Polis Teşkilatı**
NATO	**: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü**
NSU	**: Nasyonel Sosyalist Partisi**
PEGİDA	**: Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar**
PVV	**: Hollanda Özgürlük Partisi**
SETA	**: Siyaset, Ekonomi ve Toplumsal Araştırma Vakfı**
SIOE	**: Avrupa'nın İslamlaşmasını Durduralım Birliği**
SPD	**: Sosyal Demokrat Parti**
SPIOR	**: Stichting Platform İslamitische Organisaties Rijnmond**
TANDIS	**: Tolerance and Non-Discrimination İnformation System**
TBMM	**: Türkiye Büyük Millet Meclisi**
TEPAV	**: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı**
UHİM	**: Uluslararası Hak İhlali İzleme Merkezi**
USAK	**: Uluslararası Stratejik Araştırma Merkezi**

ŞEKİLLER LİSTESi

Sayfa

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Amaç, Önem ve Literatüre Katkı

Bu tez çalışmasında "İslamofobi" kavramının Batılı toplumlar içerisinde yükselmesine karşı alınması gereken önlemlerin ve tedbirlerin ortaya konması amaçlanmıştır. "11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de Radikal terör örgütü tarafından gerçekleştirilen saldırılar sonrasında özellikle Avrupa'da giderek artan Radikal terör eylemleri İslamofobi'nin yükselmesine neden olmuştur. Radikal terörün yayılmasıyla birlikte Avrupa'da yaşayan Müslümanlar kültürel ve dini farklılıkları nedeniyle içinde yaşadıkları toplum tarafından olumsuz yönde etkilenmişlerdir." hipotezi savunulacaktır. İslamofobi kavramının ortaya çıkışı, Batılıların İslam'a ve Müslümanlığa yönelik önyargılarının nedenleri ve İslamofobi'nin yükselişine etki eden faktörler araştırma konusu içerisinde tezin amacını oluşturmaktadır.

11 Eylül 2001 ABD'de meydana gelen terör saldırıları sonrasında İslamofobi ve İslam karşıtlığı kavramları Batılı devletlerce tartışılmaya başlamıştır. İslam'ın kelime anlamı olarak "barış" olduğu unutulup, terörle anılan bir din haline gelmesi Müslüman toplumlarca rahatsızlıkla karşılanmıştır. ABD Başkan Bush, 11 Eylül saldırılarından sonra 16 Eylül'de yaptığı konuşmada "Terörizme karşı bu Haçlı Seferi, bu savaş zaman alacaktır. Amerikalılar sabırlı olmalıdır. Özgürlüğe tutkun bütün halkları terörizmle mücadeleye davet ediyoruz. Bu uzun bir süre alacak, ancak kazanmak için Amerika'nın bütün kaynaklarını kullanacağız. Saldırıları düzenleyenler güçlü bir devi uyandırdılar'' şeklinde bir açıklamada bulunmuştur (Cole, 2007: 7). Başkan Bush'un bu açıklaması 12.yy'daki haçlı zihniyetin 21.yy'a gelindiğinde bile hala değişmediğinin kanıtı niteliğindedir. İslamofobi'nin yükselişinde terörizm öncelikli neden olmakla beraber terörizm dışında da çeşitli nedenler bulunmaktadır. Örneğin; 1960 yıllardan itibaren Avrupa'ya göç eden Müslüman ailelerin oradaki yaşam tarzına entegrasyonu sağlayamamaları da bunda etkilidir. Avrupa'ya göç etmiş Müslüman göçmenler yaşadıkları topluma kolayca adaptasyon sağlayamadıkları için yerel halkça dışlanması ve bunun doğurduğu işsizlik, kültürlerini yaşayamama gibi sorunlardır.

Hristiyanlık kültürü gölgesinde demokrasiyle yönetilen Avrupa ülkeleri çok kültürlülük ve çoğulculuk kavramları tarafından çevrelenmesi, Avrupa'daki Müslümanların modern batılı yaşama ve seküler toplum yapısına aykırı olarak yaşama arzusu birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Dinci terör örgütleri, farklı yaşam tarzı ve kültür, göç, dini bayramlar, Müslüman kadının giyimi gibi olgular İslamofobi'yi tetiklemiştir. Bu tezde bu olaylar silsilesinden yola çıkarak problemin tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

1.2. Teorik Çerçeve

Bu çalışmanın amacı, İslamofobi'nin Avrupa'da ve dünyada giderek yayılması ve nedenlerini ortaya koyabilmektir. Huntington' un 1996 senesinde "Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Yapılması" isimli kitabında konuya adeta başlangıç yapmaktadır. Huntington kitabında Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemi anlamayı ve mümkünse öngörmeyi sağlayacak temel paradigmalar üzerinde durmaktadır. Kitabında ideoloji çağının sonuna gelinmiş olmasına rağmen dünyanın kültürel çatışmalarla karakterize edilen bir hale gelindiğini ifade etmektedir. Huntington' un esas tezi ise gelecek zamanda yaşanacak çatışmaların dini ve kültürel olacağı yönünde olması ve söz konusu çatışmaların medeniyetler arası olacağıdır. Huntington, kitabında İslamofobiyi Müslüman ülkelerde yaşanan nüfus artış hızının hem Müslüman toplumlar içinde hem de bu toplumlara komşu ülkelerde istikrar bozucu bir sebep olduğunu ve olamaya devam edeceğini ifade etmektedir. Genç Müslümanların "İslamcı Yeniden Doğuş"un gücünün devam ettirilmesini sağlayacağını, Müslüman savaşçılığın, militanlığın ve göçün sebebi haline geleceğini belirterek İslamofobi'nin giderek artacağına ışık tutmaktadır. Huntington, Yirmi Birinci Yüzyılın ilk senelerinin yüksek ihtimalle Batı Karşıtı iktidarın ve kültürün yükselişinin oluştuğu ve Batılı medeniyetler ile Batılı olmayanlar arasındaki çatışmaların olduğu seneler olacağını ifade etmektedir (Kumru, 2018: 603). Bazı AB ülkelerinin İslam'a bakışı, Müslümanların İslamofobik davranışlara nerelerde maruz kaldıklarını, İslamofobi'nin yükselişini altı temel çıkış noktasının kronolojik olarak incelenmesini de amaçlamıştır.

1. İslamofobi hareketi 1099 yılında Vatikan ruhani lideri Papa II. Urban'ın önderliğinde Müslümanlara karşı Haçlı Seferleri'yle başlamıştır. İslam'ın son

semavi din olması ve İslam ülkelerinin gerçekleştirdiği fetihler de islamofobiyi tetiklemiş olup, Hristiyanlarca Haçlı Seferleri'nin gerçekleştirilmesinde etkili olmuştur (Canatan ve Hıdır, 2007: 70-72).

2. 1945 yılında II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra Avrupa'da yaşanan genç çalışan nüfusun azalmasından dolayı 1960 yıllarda Avrupalı devletlerin kapılarını göçmenlere açmasıyla beraber geniş bir Müslüman nüfus göç etmiştir. Bu da zamanla Avrupa kültürüne ayak uyduramayan Müslümanların, çeşitli ırkçı davranışlara maruz kalmasına yol açmıştır.

3. 1979 yılında İran İslam Devrimi'ni gerçekleştiren Ayetullah Humeyni, İslam dininin Batı'ya uygun olmadığından bahsetmiştir. 1979 devriminden önce çok modern bir ülke olan İran hatta Doğu'nun Paris'i unvanına sahip olan bu ülke bir gecede İslam devletine dönüştürülmüştür. İran İslam Devrimi, Batılı devletlerin İslam'a bakışı antidemokratik, insan haklarından uzak ve şiddet içeren bir din olduğu algısının oluşmasındaki diğer etken temel olaylardan olmuştur.

4. Dünyadaki Soğuk Savaşın 1989 yılında Berlin duvarının yıkılmasıyla beraber biterken, Batılı devletlerin Komünizm yerine yeni düşman yaratma çabalarının sonucu olarak İslamofobiyi ortaya koymuşlardır.

5. İslamofobi'nin belki de tüm dünyada yükselmesindeki en önemli olay ise, 11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleşen terör saldırısı olmuştur.

6. Arap Baharı ve 2011 Suriye iç savaşın İslamofobi'nin AB'de yükselişine yol açmıştır.

Bu çalışmada, yalnızca Avrupa'da artan İslamofobi'nin nedenlerinin araştırılmasına yer verilmiştir. Avrupa dışında dünya genelinde artan İslamofobik hareketlere yer verilmemiştir. İslamofobi'nin ortaya çıkışı, belirli olaylar sonucunda giderek yayılması, ülkelerin aldığı tedbirler vb. konular ele alınmıştır. Bunun neticesinde Avrupa'da ve dünyada İslamofobi'nin giderek arttığı görüşü savunulmaktadır.

1.3. Hipotez ve Araştırma Sorusu

Çalışmanın hipotezi "11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de Radikal terör örgütü tarafından gerçekleştirilen saldırılar sonrasında özellikle Avrupa'da

giderek artan Radikal terör eylemleri İslamofobi'nin yükselmesine neden olmuştur'' şeklinde belirlenmiştir. Radikal terörün yayılmasıyla birlikte Avrupa'da yaşayan Müslümanlar kültürel ve dini farklılıkları nedeniyle içinde yaşadıkları toplum tarafından olumsuz yönde etkilenmişlerdir."

Araştırma kapsamında aşağıdaki soruya yanıtları bulunmaya çalışılmıştır:

> 11 Eylül terör saldırısından sonra Avrupa'da İslamofobi'nin yükselişinde terörün yanı sıra başka hangi faktörler etken olmuştur? Ayrıca AB İslamofobi'yi önlemek için hangi çalışmaları yapmaktadır?

1.4. Araştırma Metodolojisi

Bu tez birincil ve ikincil kaynaklara dayalı nitel ve betimleyici bir çalışmadır. Tez konusu ile ilgili kitaplar, akademik makaleler, raporlar, araştırma dizileri, bildiriler, yüksek lisans ve doktora tezleri, haber siteleri temel kaynakları oluşturmuştur.

Çalışmada, taşıdıkları yetki ve sorumlulukları itibariyle iki uluslararası örgüt ve kurumun konu ile ilgili hazırlamış oldukları rapor ve almış oldukları kararlara odaklanılmış, diğer sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşların rapor ve açıklamalarına da yer verilmiştir. Çalışmada The Runneymede Trust (1997, 2004, 2010, 2013 2017), Eurpean Union Military Committee (EUMC-2006), Siyaset, Ekonomi ve Toplumsal Araştırma Vakfı (SETA) ve CECLR (Irkçılıkla Mücadele ve Fırsat Eşitliği Merkezi)' nın raporları ve kararlarına yer verilmiştir.

Günümüzde Avrupa'da yükselen İslamofobi'nin bazı araştırma kuruluşlarının yaptığı kamuoyu yoklamaları ve yazdıkları raporlar haricinde kesin verilere ulaşılamadığı gibi herhangi bir Avrupalı devletin de İslamofobi'nin arttığını destekleyen açıklamaları da olmadığından dolayı araştırmada kesinlik ifade eden bir ispat mümkün olmamıştır. Yalnızca Avrupalı devletlerin Müslüman yaşamını kısıtlayıcı kararların alınması, Müslümanlara yönelik artan şiddet olayları ve çeşitli sivil ve komisyonların hazırladıkları raporları gibi ulaşılan bulgular, araştırmada temel bilgi kaynağı olarak kullanılmıştır.

1.5. Çalışma Bölümleri

Bu araştırma öncelikli olarak İslamofobi kavramının tanımını yaparak, 11 Eylül 2001 olaylarından sonra Batı'daki İslamofobi'nin yükselmesinin nedenlerini, gerçekleşen terör olaylarının ve Müslüman yaşam tarzının İslamofobi üzerindeki etkilerini ve islamofobiye karşı alınabilecek tedbirler araştırılmıştır. Çalışmada, İslamofobi kavramsal bir şekilde açıklanarak Avrupa'daki İslamofobi artışı incelenmiş, bu artışın nedenleri ve faktörleri ortaya konularak Avrupa örneği üzerinden bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Bu değerlendirmeye başlarken de İslamofobi'nin "Kavramsal Olarak İslamofobi", "İslamofobi'nin Avrupa'da Yükselmesinin Nedenleri" ve "İslamofobi'nin Önlenmesine Yönelik Tedbirler" şeklinde üç kısma ayrılarak ele alınmış, İslamofobi'nin dünyaya yayılmasının başladığı 2001 yılından bu yana konu ile ilgili hazırlanmış raporlar ve Avrupalı devletlerin almış olduğu kararlar incelenerek, İslamofobi'nin yükselişinin nedenleri ve önlenmesi için alınabilecek tedbirler ayrıca Batı ve bölge ülkelerinin yaklaşımlarına yer verilmiştir.

Bu çalışma konu başlığına ve konunun genel çerçevesine uygun olarak, giriş (Amaç, Önem ve Literatür – Teorik Çerçeve – Hipotez ve Araştırma Soruları – Araştırma Metodolojisi – Çalışmanın Bölümleri) ve sonuç bölümleri hariç üç bölüm olarak tasarlanmıştır.

Buna göre çalışmanın ikinci bölümde, İslamofobi'nin kavramsal tanımı, İslamofobi'nin ortaya çıkışının beş temel tarihsel olaya ele alınıp detaylarıyla ve Runneymede Trust raporları da ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, İslamofobi'nin Avrupa'daki Yükselişinin Nedenleri adı altında "2001 sonrası Avrupa'da Radikal terör Eylemleri", "İslami, Kültürel ve Dini Ritüeller" in Batı medeniyeti üzerindeki olumsuz yanları, "Avrupa Ülkelerinin İslam'a Bakışı" ele alınmıştır. "Avrupa Ülkelerinin İslam'a Bakışı" alt başlığında ise, çeşitli AB ülkelerindeki İslamofobik eylemlerden ve devletlerin Müslümanlara karşı uyguladı yaptırımlardan bahsedilmiştir. Ayrıca Avrupa'daki aşırı sağın son seçimlerde yüksek oylar almasının İslam karşıtı söylemler incelenmiş olup, çeşitli örneklerle açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde ise "İslamofobi'nin Önlenmesine Yönelik Çalışmalar" ele alınacaktır. Bazı Avrupa Devletleri'nin aldığı siyasi, ekonomik ve dini tedbirlerden bahsedilmiştir. CECLR (Irkçılıkla Mücadele ve Fırsat Eşitliği Merkezi) ve EUMC gibi kuruluşların raporları incelenerek İslamofobiye karşı alınan önlemlerden bahsedilecektir.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK İSLAMOFOBİ

2.1. İslamofobi'nin Tanımı

İslamofobi, kelime anlamı olarak Türkçe "İslam" kelimesi ile Yunanca "Phobos/Korku" kelimelerinin birleşmesinden türetilmiştir. "İslamofobi" İslam korkusu anlamı taşımaktadır (Uzun, 2012: 15). "*Phobos*" kelimesinin kökeni Yunan mitolojisinde "dehşet tanrısı" Phobos'dan türemiştir (Canatan ve Hıdır, 2007: 82). Fobinin genel tanımı ise yersiz, temelsiz duyulan korku hali veya önlenemez korku olarak açıklanabilir (Cevizci, 1999: 355). İnsanların sahip olduğu çeşitli fobilerin temelinde toplumsal etkenler, ekonomik düzey, siyasal ve çevresel nedenler yatmaktadır. İslamofobi kavramı ve olgusu da bu nedenlerden ötürü Müslümanlardan korkma anlamı taşımaktadır (Canatan ve Hıdır, 2007: 82-84). İslamofobi kavramının genel anlamda yabancıya karşı olan düşmanlığını ifade eden '*Xenophobia*' kavramından geliştiği açıktır. Yabancı düşmanlığı ya da korkusu, Müslümanlara ve İslam'a karşı ise bu olgu İslamofobi olarak ifade edilebilir. Burada korku duyulan grup ya toplumun bir parçası olarak görülmemekte ve öteki olarak nitelendirilmektedir ya da yabancıların eski ortamdaki saflığı bozabileceği endişesi vardır. Çünkü bir kültürün doğallığını sağlamak dış etkenlerin o topluma nüfuz etmemesini sağlamakla mümkündür. Ayrıca her birey yabancılara aynı tepkiyi vermediği ve korku duymadığı için bu korku ya da fobi kişilere ait bir özelliktir, korku kaynağı yabancı değil bireylerdir (Canatan ve Hıdır, 2007: 26).

"Fobi" terim olarak "korku" anlamına gelse de "İslamofobi" kelimesinin korku ifadesinden daha çok "İslam düşmanlığı" olarak ele alınmaktadır (Akgönenç, 2011: 17-20). İslamofobi bir yönüyle Müslümanları tehdit unsurudur ve bu tehdit unsurunun altında terörizm yatmaktadır. Bu kavramın, 11 Eylül saldırılarından itibaren Avrupa da yaygın olarak kullanılmaya başlaması terörizmle olan bağdaştırmayı kolaylaştırmıştır. Başka bir açıdan Avrupa'da yaşayan Müslümanların tamamına yakınının göçmen olması ve sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olması sebebiyle İslamofobi göçmen karşıtlığı olarak da karşımıza çıkmakta olup, Müslümanların adapte olmalarındaki başarısızlığının bu söylemdeki yeri büyümektedir (Cesari, 2011: 18-41). İslamofobi ile ilgili bir başka tanım ise; İslam dinine ait tam bir bilgiye

sahip olunamaması sonucunda ortaya çıkan korku ve bu korku temel alınarak Müslümanlara ayrımcılığa uğramasına neden olmaktır (Barın, 2014). İslamofobi kavramına denk gelen diğer bir kavram Anti-İslamizm'dir. Bu kavramdan da kısacası bahsetmek gerekirse, Anti-İslamizm "Müslümanlara karşı beslenen korku, ayrımcılık, ötekileştirme ve aşağılama"yı kapsamaktadır (Canatan ve Hıdır, 2007:22). Anti-İslamizm Batılılar'ın Doğu'daki Müslüman topluluklarını ötekileştirmesi olarak da anlamlandırabilir. Bu kavram sonundaki -izm ekiyle birlikte ideolojik bir hal almaktadır. Müslümanlara uygulanan bu ayrımcılığın temelinde ırksal ve kültürel farklılıklar yatmaktadır. Anti-İslamistler ise mensubu oldukları dini yüceltip üstünleştirerek sınıf farklılığını yaratmaktadırlar (Canatan ve Hıdır, 2007: 46-47).

İslamofobi sadece din kökenli bir sorun olmayıp ayrıca etnik, coğrafik, ırksal, kültürel ve sosyal farklılıkların oluşturduğu ayrımcılık ve önyargı boyutu da mevcuttur. Haçlı zihniyetinin İslamı hoşgörüden uzak, çatışmacı ve düşmanca görüşü 900 yıl önce neyse şimdide aynı şekildedir (Gasper, 2012: 9). Hristiyan tarihinde İslamofobi kavramsal olarak geçtiğimiz yüzyılda ortaya çıksa da aslında İslamofobi veya İslam'a karşı eylemlerin kökeni Haçlı Seferleri'ne dayanmaktadır. Müslüman Araplar Batı Avrupa'yı Anadolu ve İspanya üzerinden işgal altına almasıyla bütün Avrupa'da başlayan İslam korkusu Haçlı Seferleri'ni tetiklemiştir. Batılılar kendi din ve ırklarından olmayan herkesi ve her şeyi dışlamaya başlamışlardı. Bunun neticesinde bu dışlama hareketi yerini İslamofobi'ye dönüştürmüştür (Akgönenç, 2011: 31-32).

İlk olarak "İslamofobi" kelimesi 1918 yılında oryantalist Alphonse Etienne Dinet ve Sliman ben İbrahim'in kaleme aldığı makalesinde geçmiştir 1922 yılında Dinet yazmış olduğu bir kitabında İslamofobi, "Batı Avrupa'da karşı karşıya kaldıkları ayrımcılığı" tanımlamaktadır (Erdenir, 2010: 28). Müslüman antropolog W.A.R. Şadid ile İslamolog P.S. Van Koningsveld "İslamofobi" kavramını akademik literatürde ilk kez 1992'de yayımladıkları "İslam Tehlikesi Efsanesi: Entegrasyon Önündeki Engeller" adlı kitabında kullandılar. 1920'li yıllar ve 1970'lerde İslamofobi kavramının Fransızca olarak kullanıldığı görülmüştür. İngilizce'de kullanımı ise Fransızcadan çeviri edilerek Müslümanlar aleyhinde gerçekleştirdiği düşmanca tavır ve

davranışları tanımlamak için kullanılmıştır (Uzun, 2012).

İslamofobi kavramı genel kanı olarak 1996 yılında Runnymede Trust kuruluşun desteklediği ve farklı dinlere mensup kişilerin oluşturduğu bir komisyonun 1997 yılında yayınladığı "İslamophobia: A Challenge For Us All" isimli raporda genel olarak kabul edilmiştir. İslamofobi kavramını şu şekilde tanımlamıştır:

- Müslümanları hedef alan kişisel, fiziki ve sözlü saldırılar,
- Müslümanların ibadet yerlerine yönelik fiziksel saldırılar,
- Müslümanlar karşı basının ve siyasetin kullandığı ayrımcı dil,
- Çalışma hayatında dini inançları sebebiyle gerçekleşen ayrımcılık
- Günlük yaşamı düzenlerken dini ihtiyaçları dikkate almama,
- Müslümanları mahkemelerde farklı dini grup olarak göz önüne almama
- Özellikle Müslümanları ilgilendiren konularda özgürlüklerin kısıtlanması,
- Müslümanların iktisadi alanda maruz kaldığı eşitsiz uygulamaların dikkate almama (Şenay, 2002: 351).

İslamofobi ile ilgili genel olarak bir kavram belirsizliği içinde olunması tarihinin çok eskilere uzanması ve birçok etmenden beslenmesi sebebiyle gerçekleşmektedir. 1960 yılında uluslararası işçi göçlerinin başladığı tarihlere denk gelmektedir. Çünkü etnik, dinsel ve kültürel bakımdan farlılıkları olan toplumların bir arada yaşamaya başlaması birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Bu sürede popüler olan İslamofobi değişimler geçirse de ayrımcılığa maruz kalan ve olumsuz uygulamalarla karşı karşıya kalan insanlar olmaktadır. Müslümanlar bu sıkıntıları yaşayan gruplardır ve İslamofobi onların yaşadıkları sıkıntıları anlatmak için kullanılmıştır (Allen, 2006).

İslamofobi kavramını ortaya atan diğer bir isim ise, Prof. Dr. Muhammed Nazif Şehrani olmuştur. Aslen Özbek Türk boylarından olan Şehrani, 1986 yılında Türkiye'ye Kırgız Türkleriyle ilgili araştırma yapabilmek için Van'a gelmiştir. Töre Dergisi adına çalışan Dr. Hayati Bice gerçekleştirdiği röportajda Şehrani "İslamofobi" kavramından söz etmiştir. Töre Dergisi'nce 1986 yılının Mayıs ayında yayımlanan röportaj şu şekildedir:

"Bu konuda, İslam'a karşı iki tavır var. Birincisi düşünme, tefekkür. Bu yolla hidayete ulaşan oldukça kaliteli kişileri tanıdım. İkinci, ancak yanlışlığı oranında yaygın tavır, araştırmadan reddetmedir ki temelde korkuya dayanıyor. İslam'dan korku (teknik terimiyle İslamofobi) bu, bir yerde de İslam'dan nasipsiz kalma bedbahtlığıdır. Bu yaygın tavır geçen yüzyılda sömürgelerde insanları ezen, sömüren emperyalist stratejilerin de temel dayanağıdır. Bunlar etkileri alanında nüfuz ettikleri sahalarda 'civilisation' (medenileştirme) maskesi altında modern misyonerler olarak çalıştılar. Bu tavır etkisini yer yer bugün de İslam dünyasında sürdürüyor. Batılı bugün fundamentalist (radikal) İslamcı diye pek çok İslami hareketi karalama yoluna başvuruyor. Gerçek yüzlerinin ortaya çıkmasına bu şekilde engel olacaklarını sanıyor. İslam ülkelerini adeta İslam ile korkutuyorlar. Bizim komünizm veya kapitalizm ile ihya olamayacağımızı anlamamızdan son derecede rahatsızlık hissediyorlar. İslam'dan korkuyorlar. Bunun için de fundamentalizm (köktencilik, radikalizm) diye İslami uyanışı karalama yolunda uğraşıyorlar. İslam'ı yaşamak isteyenlere "VII. asra dönmek istiyorsunuz. Bu irticadır" diyorlar. Biliyorlar ki İslami bir yöneliş Batı'yı köşeye sıkıştıracaktır, bunun içinde var güçleriyle propaganda yapıyorlar. Bundan 15-20 sene önceden beri İslam hakkında birçok araştırmalar yapıldı ve yayınlandı; kitaplar yazıldı. Bunların birçoğu İslam'ı kötü gösterme çabalarının sonucudur. Özetle "Bu İslam var ya; kötüdür, muhtevasında iyi hiçbir şey yoktur" demektedirler. Müslümanları "reactioner (mürteci)" "fanatik" diye niteliyorlar. İslam'ın özünde toplumu değiştirme, yönlendirme gibi bir hususun olmadığını iddia ediyorlar. Yani "emr-i bil-maruf nehy-i anil münker'i inkâr ediyorlar, fanatizm" diye ad veriyorlar. Batı'nın dayatmasıyla böyle bir tavra girmek… Bunu haysiyet sahibi hiçbir kimseye layık görmem. Bütün Müslümanları tenzih ederim. Ümit verici olan şudur ki Allah'ın yardımıyla İslam dünyasında İslam'ı asli kaynaklarından öğrenme yolunda büyük gayretler var. Kafalarımızı batının pek çoğu çöp kutularından bile atılmış hezeyanlarından temizleme lüzumu ve zarureti artık düşünebilen her İslam aydının kabul ettiği bir mecburiyet. Budur işte bizi ihya edecek olan…" (Bice, 2012).

Gayrimüslimlerin İslam dinine karşı önyargılı olmaları, radikal dinci terör örgütlerinin "Cihat" adı altında Batı'da gerçekleştirdiği terör eylemleri de etkilidir. İslam'ın bir barış dini olmaktan uzaklaşıp terör dini olarak anlamlaştırılması gerçekleştirilen terör olayları etkin olmaktadır. Batılı medeniyetler İslam'ın yaşayış tarzının batı toplumuna ve kültürüne adapte

olamayacağına inanılması da etkendir. İslamofobi, bütün Müslümanlara veya birçoğuna karşı duyulan nefret, ayrımcılık, ötekileştirme ve korku gibi anlamlar taşır. Batılı ülkelerin bu düşüncelere ve önyargılara sahip olmasında etkili olan medyanın yansıttıkları, Avrupa'ya göç etmiş Müslüman ailelerin uyum sorunları ve bu ailelerin kendi kültürlerini yaşama arzusu, farklı tutum ve davranışlar sergilemeleri de vardır. İslamofobi aslında her zaman Avrupa'nın merkezindeki temel sorunlardan bir tanesiydi.

1960'lı yıllardan süregelen Avrupa ülkelerinin göç politikalarıyla birlikte birçok Müslüman göçmene kapılarını açtılar. Çünkü Avrupa'nın giderek yaşlanan nüfusunun olması ve eğitim düzeyinin yüksek olmasından ötürü alt sınıfın çalışması gereken işlerde çalışacak işçi sıkıntısının içindeydiler. Gelen bu göçmenlere iş istihdamı sağlandı. Göç eden Müslüman işçiler Hristiyan halk arasında bir önyargıya sahiplerdi. Bu önyargı giderek paranoyaya dönüşmesinde medya kuruluşlarının ve siyasi partilerin aldığı tutumda etkili olmuştur. Önyargı ve paranoya yerini İslamofobi'ye bırakmıştır (Uzun: 2012, 18). Bu göçmen statüsüne alınan Müslümanlar, göç ettikleri ülkeye ne yaşam tarzı ne örf ne gelenek ne de dış görünüm, giyim tarzı olarak mevcut batı kültürüne entegre olamadıklarından dolayı batı standartlarına pek uyum sağlayamadılar. Ayrıca Müslümanlığın son 20-30 yılda Hristiyan toprakları üzerinde artışıyla beraber şehirlerdeki cami ve dernekler de çoğalmıştır. Bu duruma hiç alışık olmayan Hristiyan halkı tedirginlik yaşamaya başlamıştır (Er ve Ataman, 2008: 749).

1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte dünya ülkelerinin yeni bir düşmana ihtiyacı vardı. Bu düşman sayesinde, ortak bir amaç edinip birlik olup hem ticaretlerini yapıp devlet bankalarının ve ileri gelen işadamlarının kasaları dolacak hem de ortak bir düşmana karşı birleşerek kendi kendilerini yok etmeleri önlenecekti. Bu yüzden "*İslam karşıtlığı" ortaya atıldı. "1991'de Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Avrupa'nın düşmanları konumundaki Marksizm ve Komünizm düşman çerçevesinden çıkmıştır. Bunun üzerine Avrupa'da yaşayan bireyler için yeni bir düşmana yani "öteki" ne ihtiyaç duyulmuştur. Avrupalı siyasetçiler ve medya ise bu potansiyel düşmanı kısa sürede bulmuştur. Bu yeni düşman "İslam Ülkeleri'dir*" (Çeliktaş, 2012: 47).

Batı'da Müslümanlara karşı hoşgörüsüzlük, ötekileştirme, ayrımcılık ve yabancılaştırma gibi dışlayıcı ve ırkçılık tutumları giderek artmaktadır. İslamofobi kavramı her ne kadar 11 Eylül olaylarından sonra fenomen hale gelmiş olsa bile, önceki yıllarda da Batı'nın kültürel değerlerini tehdit ettiği algısı bulunmaktaydı ki The New York Times gazetesi 1993 yılında İslam karşıtlığını şöyle manşetlere taşımaktaydı: "*İslam kökten dinciliği hızla küresel güvenlik ve barış için en önemli tehdit haline geliyor. 1930'lardaki Nazizm ve Faşizm, 1950'lerdeki komünizm tehdidi kadar büyük bir tehlikedir* (Şafak, 2006)."

İslamofobi kavramı aynı zamanda "önyargı (prejudice)", "ayrımcılık (discrimination)", "dışlanma (exclusion)", "şiddet (violence)" kavramlarıyla iç içedir. "Önyargı" batı basınında ve batılı halkın günlük yaşamında Müslümanlar hakkında oluşturulan olumsuz yargılar olarak tanımlanır. "Ayrımcılık" kavramı; Müslümanların eğitim ve sağlık hizmetleri, iş hayatında karşılaştığı farklı zorluklar ve sıkıntılardır. "Dışlanma" ise yönetim mekanizmalarının dışında tutulmaları, siyasi, ekonomik ve sosyal haklarını kullanmaktan yoksun bırakılmaları durumudur. Bunun yanında Müslümanların gerçekleştirdiği tüm sözel ve fiziksel saldırılar "şiddet" olarak görülmektedir (Esposito ve Yılmaz, 2012, 87).

İslam öncesi dönemde de Grek ve Romalılar diyarın öteki tarafından gelenlere yani Akdeniz ve Mezopotamya'ya yönelik de korku beslemekteydiler. Yani kendinden olmayanlara karşı alınan davranışlardı. Günümüzde ise bunun yerini İslam korkusu aldı. Batılı toplumlar "diğerlerini" yani Müslümanları, kendi kültürlerinden ve dinlerinden ayrıştırmak için "ötekileştirerek" yaşadıkları toplumdan soyutlamayı seçmişlerdir (Göknel, 2015, 75). 1997 yılında yayımlanan Runneymede Raporuna göre "İslamofobi, İslam'a karşı, temeli olmayan bir düşmanlıktır. Müslüman bireylere ve topluluklara karşı gösterilen haksız ayrımcılığın uygulamadaki sonuçları ve Müslümanların siyaset ve toplumsal olayların belli başlı akımlarından dışlanması İslamofobi'nin ana unsurlarıdır (The Runneymede Trust, 1997: 12)."

11 Eylül terör saldırısında sonra batılı ülkeler, İslam dinine mensup toplumları ve bireyleri "ötekileştirme" algısı üzerinden "biz" ve "onlar"

şeklinde ayrıştırma yolunu seçmişlerdir. Batılı Hristiyanlarca dünya artık eskisi gibi güvenli bir yer olmayacağı algısı bu terör eylemlerinden sonra oluşturulmuştur. Çünkü 11 Eylül saldırısının arkasında bir Müslüman terör örgütünün çıkması neticesinde Müslümanlık terör ile ilişkilendirmeye başlamıştır (Şeref, 2010: 101). Örneğin, 15 Eylül 2001 tarihinde The New York Times tarafından yayımlanan başlıkta "ABD Arap ülkelerinden saflarını seçmelerini talep ediyor" ve "Medeni dünya Amerika'nın yanında yer alıyor" (Aras ve Bacık, 2006: 111). Üstü kapalı olarak terör olaylarının sebebinin Müslümanlar olduğu ve İslam'a karşı tekrardan Haçlı ruhunun ortaya çıkması istenmektedir. Ayrıca 11 Eylül terör saldırısının ertesi haftası 20 Eylül günü ABD Başkanı J.W. Bush katıldığı bir oturumda "*Terörizme karşı bu Haçlı Seferi, bu savaş zaman alacaktır. Amerikalılar sabırlı olmalıdır. Özgürlüğe tutkun bütün halkları terörizmle mücadeleye davet ediyoruz. Terörizme karşı savaşta ya bizimlesiniz ya da bize karşısınız. Bu uzun bir süre alacak, ancak kazanmak için Amerika'nın bütün kaynaklarını kullanacağız. Saldırıları düzenleyenler güçlü bir devi uyandırdılar*" (Hürriyet, 2001). Tüm dünya gündemine oturan bu söylemler İslamofobi'nin fenomen haline gelerek yaygınlaşmasında etkili olmuştur.

Irkçılıkla Mücadele ve Fırsat Eşitliği Merkezi (CECLR) 2002 yılında yayımladığı bir çalışmada İslamofobiyi şu şekilde açıklamıştır "*İslam'ı tehlikeli bir öze indirgeyerek kin duymak. Bu kin olumsuz önyargı ve tek tiplerle beslenmiş olup İslam, Arap, Müslüman, İslamist, terörist, entegrist gibi terimleri birbirine karıştırmaktadır"* (Şeref, 2010). Fransız Ulusal Bilimsel Araştırmalar Merkezi İslam ve Göç uzmanı Vincent Geisser ise, İslamofobi'nin din korkusu olduğunun altı çizmiştir (Geisser, 2010: 12). İslamofobi "İslam korkusu" veya "İslam karşıtlığı" anlamında kullanılır. 90'lı yıllarda batı medeniyetlerinde giderek yükselen İslam karşıtlığı ve bu karşıtlığın nedenlerini araştıran komisyonlar, kurumlar kurulup raporlar hazırlanmıştı. Birleşik Krallık 'ta yapılan "Runneymede" araştırmasının raporuna göre İslamofobi şöyle açıklandı: "*Müslümanlara olumsuz ve aşağılayıcı kalıplaşmış yargılar ve inançlar atfeden bir dizi kapalı görüşün daha da kötüleştirdiği İslam ve Müslümanlara karşı korku ve nefret*… (The Runnymede Trust, 1997: 12)".

Avrupa Irkçılık ve Fobi İzleme Merkezi (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia-EUMC)'nin 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye gerçekleştirilen terör olaylarından sonra "AB'de İslamofobi" raporunda Avrupa'da İslamofobi'nin arttığını belgelemiştir. EUMC'nin 2006 yılında yayımladığı "Ayrımcılık ve İslamofobi Algısı" raporunda ise Müslümanların Avrupa Birliği üye devletlerindeki zorluklardan bahsetmiştir. Bu rapora göre: Avrupa'da ikamet eden Müslümanlar, iş bulmakta, eğitim görmekte ve barınmakta ayrımcılıklara maruz kalmaktadırlar. Müslümanlara, göçmenlere ve azınlıklara karşı duyulan karşıtlığı ırkçılık yönünden incelenmesi gerekmektedir. İslamofobiye bir diğer örnek ise, EUMC'nin 2006 yılında yayımladığı "Avrupa Birliği (AB)'ndeki Müslümanlar" başlıklı raporunda 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör saldırısından sonra AB ülkelerinde sığınmacı, mülteci ve ikamet eden Müslümanların kamu dairelerinde, eğitim, iş istihdamı ve barınma gibi konularda önlerine zorluklar çıkarıldığı ve ayrımcılığa maruz kaldıkları belirlenmiştir (fra.europa.eu, 2017). Amerikan-İslam İlişkileri Konseyi (CAIR) 2004-2005 yılları arasında İslam karşıtı söylemler, nefret suçları, ayrımcılık, taciz gibi olaylarda artış olduğunu belgelemiştir.

2004 yılında Birleşmiş Milletler (BM)'in yürüttüğü "İslamofobi ile Yüzleşmek: Müsamaha ve Karşılıklı Anlayış Eğitimi" programı kapsamında dönemin BM Genel Sekreterliği görevinde bulunan Amerikalı Koffi Annan BM konferansında İslamofobi'nin küresel çapta problem olduğunu itiraf etmiştir. Annan aynı konferansta bu durumun rahatsız bulduğunu ve Batı'daki İslama bakışın hoşgörüsüz, bağnaz bir din olduğu yönündeki düşüncelere katılmadığını belirtmiştir (Kalın ve Esposito, 2015: 20-21). Fransız "SOS Racisme" kuruluşu İslamofobi'ye dikkat çekebilmek için bir sosyal deneyde bulunmuştur. Deneyde, biri Müslüman adı taşıyan diğeri Hristiyan adı taşıyan kişilere ait özgeçmişleri doldururlar. Her iki özgeçmiş de ilgili şirketlere gönderilir. Hristiyan isimli kişiye görüşmek için randevu verilirken, Müslüman isme sahip olan kişiye herhangi bir randevu talebi gelmemektedir. Diğer bir örnek ise, Hollandalı iki kişi ülkelerindeki İslamofobiye dikkat çekebilmek için bir sosyal deney gerçekleştirirler. İncil'deki modern çağa uygun olmayan yerlerin altı çizerler. İncil'in kapağını Kur'an-ı Kerim'in kapağıyla değiştirirler.

Değiştirdikleri bu İncil'i sokakta rastgele seçtikleri insanlara okutarak yorumlar alırlar. Alınan yorumlarda İslam ve Kur'an-ı Kerim'e bakışın negatif yönde olduğu hususundadır. Deneyi gerçekleştirenler deneyi yaptıkları insanlara okudukları Kur'an-ı Kerim'in aslında İncil olduğu söylerler. İnsanlar İslam'a karşı önyargılı olduklarını kabul ederler (Atalay, 2010: 9).

Avrupa genelinde Müslüman halkın hem sözlü hem de fiziksel şiddete maruz kaldığı tespit edilmektedir. Avrupa'da ikamet eden Müslümanlar genelde düşük seviyede yerlerde barınmakta, ucuz işçilik yapmakta ve eğitimde ortalamanın altında oldukları belirlenmiştir. Toplum içindeki bu ayrımcılık toplumsal bütünleşmeyi engellemektedir (Choudhury, 2006: 61). Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan röportajda İslamofobi'nin tanımı John L. Esposito tarafından şu şekilde yapılmıştır: "*Kanaatimce temel anlamda İslamofobi, Müslümanların din hürriyetini, sivil özgürlüklerini ve insan haklarını ihlal eden ve sıklıkla da ayrımcılığa, önyargılara ve nefret suçlarına ya yol açan ya da bunların oluşmasını tahrik eden söz ve eylemlerdir*" (Gülsüm, 2013). İslam dünyasının tamamını karalayan bu düşünce, Avrupa'daki siyasi aşırı sağ görüşlü partilerin seçim kozu haline gelmektedir. Bir anda Avrupa'da yaşayan tüm Müslümanları ilgilendiren bir hal alarak, her Müslüman potansiyel teröristtir yaftasıyla yaşamlarını idame ettirmek zorunluluğunda kalmaktadırlar. Bir yabancının başka bir ülkede hayatını sürdürmesi zaten zordu, üstüne üstlük hem yabancı olup hem de Müslüman olmak, orada yaşamayı bir hayli güç duruma sokmuştu. Batılı ülkelerde İslamofobi sadece terör olaylarıyla bağdaştırmamak gereklidir. Çünkü terör olaylarından önce de Müslümanlarla batılı medeniyetler arasında o ülkeye entegrasyonu ve adaptasyonu konularında problemler yaşanmaktaydı.

İslamofobi halen daha hukuki olarak tanımının olmaması ve ortaya konan tüm çalışmaların herkesi ortak bir alanda toplayan uluslararası hukuk belgesini oluşturamamıştır. Hatta böyle ortak bir kavram tanımın yapılmasına karşı çıkanlar olmuştur. Buna rağmen Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK), AGİT ve İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) gibi önemli uluslararası kurum ve kuruluşların çalışma alanına girmiş olması sebebiyle böyle bir kavramın herkes tarafından kabul edilmesini sağlamıştır (Uhim, 2015).

2.2. İslamofobi'nin Ortaya Çıkışı

Avrupalılar açısından bakıldığında, 8. ve 15. yüzyıllar arasında, İslam coğrafyası üzerinde hiçbir zaman güneş batmayacak kadar geniş yer kaplamaktaydı. Southern'e göre, "*aklın ulaşabileceği ve bilginin doğrulayabileceği yere kadar Akdeniz'in güney ve doğusunda Müslümanlar vardı* (Southern, 1953)." Böylece Müslüman hâkimiyeti ile birlikte Avrupa'da İslam korkusu da her geçen gün artıyordu. Müslümanlara göre, Hz. Muhammed'in döneminden itibaren devam eden bir büyümenin normal neticesi olan İspanya'nın fethi ile de Avrupa İslam ile tanıştı (Watt, 2000). Birkaç yüzyıl sonra 1071 yılında Selçuklu Devleti'nin Bizans ordularını Malazgirt'te bozguna uğratarak Anadolu'ya giriş yapmasıyla birlikte de İslamofobi/İslam'a duyulan nefret zirve yapmıştır. 1299'da Osmanlı Devleti'nin kurulmasıyla birlikte Türklerin bir çatı altında toplanıp güçlenmesi Batılı devletleri rahatsız etmiştir. Nitekim Osmanlı Devleti Batı'ya yaptığı fetihlerle Avrupalı devletleri bozguna uğratmayı başarmıştır. Osmanlı korkusu yerini İslam korkusuna yani İslamofobi'ye bırakmıştır. İslam'ın tarih boyunca Hristiyanlık için düşman olarak kodlanmasının altından Osmanlı'nın yani Türkler'in Avrupa'yı işgal edeceği korkusu, tedirginliği yatmaktadır (Lewis, 1993: 72). Protestanlığın kurucusu olan Martin Luther (1483-1546) ise İslam dini hakkında "*İsa karşıtlarının hizmetinde olan Orta Çağ tarzı bir şiddet hareketidir. İslam doğru yola getirilemez çünkü akla kapalıdır; ona sadece büyük zorluklara göğüs gerilerek kılıçla direnç gösterilebilir*" ifadelerini kullanmıştır (Esposito, 1999: 97). I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin parçalanması sonucunda Avrupalı devletlerin adeta intikam alırcasına Osmanlı topraklarını kendi aralarında paylaşmaya koyulmuşlardı. Osmanlı feth ettiği yerlerde hiçbir zaman bölge halkını asimile edecek veya soykırım yapacak şekilde yönetimde bulunmamasına rağmen Avrupalı devletler Osmanlı topraklarında asimilasyon politikasını Müslüman halk üzerinde yapmışlardır (Karslı, 2013: 82-83). Papa XVI. Benedikt (Joseph Ratzinger) 2006 yılında henüz Kardinal sıfatını taşırken Almanya'nın Regensburg Üniversitesi'nde katıldığı bir konuşma sırasında İslam'ın kılıçla yayılan bir şiddet dini ve Hz. Muhammed'i şiddet abidesi olduğunu belirtmiştir (İnalcık, 2010: 215).

İslamofobi'nin ortaya çıkışı Haçlı seferlerine dayanmakla birlikte kavramsal olarak 20-30 yıldır literatürde olan bir fenomendir. Radikal terör örgütlerinin Ortadoğu'da türemesiyle ve bununla beraber Batı'ya karşı gerçekleştirdikleri terör saldırılarıyla da İslam korkusuna neden olmuştur. Batı'ya olan son 20-30 yıldaki Müslüman göçmenlerin sayısının artmasıyla İslamofobi daha uç ve tehlikeli boyutlara ulaşmaktadır. Ayrıca, göçmen Müslümanların Batı toplumlarında hak ettiği itibarı bulamaması ve ikinci sınıf insan muamelesi görmesi de Batı düşmanlığına yol açmaktadır. Özellikle Batı toplumlarında azınlık kesimi oluşturan Müslümanlar, yaşadıkları toplumda ayrımcılıkla, dışlanmışlıkla, şiddet yanlısı olarak yaftalanmalarının neticesinde hem siyaseten hem de sosyal hayatta olumsuz tutumlara maruz kalmaktadırlar. Avrupa kıtasındaki en büyük ikinci dini grup olan Müslümanların nüfusu hiç de azımsanmayacak bir sayıya ulaşmasından dolayı, Avrupa'da korkuyla karşılanmaktadır. Avrupa toplumları arasındaki korkunun temelinde kendi kimliklerinin ve kültürlerinin zaman içerisinde asimile olacağını düşüncesi yatmaktadır (Akdemir, 2005). Bu düşünceden ötürü milyonlarca Müslümanın yaşadığı Batı toplumları içerisinde İslam korkusu, İslam nefreti yani İslamofobi artışını sürdürmektedir. İslamofobi sanıldığı aksine 11 Eylül olaylarından sonra ortaya çıkmayıp, sadece İslamofobi olgusunun Batılı toplumlarca bir problem olduğu ve dünyada yaygınlaşmasına yol açmıştır.

Yapılan araştırmalarda İslamofobi'nin ortaya çıkışında 6 temel olay etkili olmuştur (Bulaç, 2009: 133-134).

1. Haçlı Seferleri.
2. 1960'da Müslümanların Avrupa'ya göç akınları başlamasıyla birlikte kendi kültür ve geleneklerini de yanlarında getirdiler. Göçmen statüsünden çıkıp vatandaşlık statüsüne geçmeleriyle birlikte kendi mezarlıklarını, camilerini ve derneklerini açmalarıyla birlikte Avrupalılar 'da giderek İslam korkusuna sebep olmuştur.
3. 1979 İran İslam Devrimi'dir. İran İslam Devrim lideri Ayetullah Humeyni, İslam ile Batı'nın örtüşemeyeceğinden bahsetmiştir.
4. 1989 yılında Berlin duvarının yıkılmasından sonra biten Soğuk Savaş ve Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle birlikte Batı kendine yeni bir düşman olarak İslam'ı belirlemiştir.

5. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında İslamofobi kavramı tüm dünyada daha da duyulur hale gelmiştir.
6. Arap Baharı ve 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı özellikle Avrupa'da İslamofobi'nin yükselmesine neden olmuştur.

Birinci olay, 1095 yılında Vatikan'ın ruhani lideri Papa II. Urban'ın İslam ordularına karşı tüm Hristiyan âleminin birleşme çağrısında bulunmuştur. Papa II. Urban o dönemde yaşam şartlarının zorlaşması, sosyal ve ekonomik bozukluklar, yoksulluk, salgın hastalıklar gibi durumlar karşısında halkın memnuniyetsizliğini farklı taraflara çekebilmek için bir "düşman" yaratmaktaydı. Bu "düşman" Müslümanlardı. Papa'nın Hristiyanlara yaptığı "Haçlı Seferi" çağrısının temel amacı "Papalık" gücünü arttırabilmek, derebeylikler arasındaki savaşları bitirebilmek ve Yunan Ortodoks kilisesini Hristiyanlık çatısı altında toplayabilmekti. Tanrı'nın Krallığını tekrardan kurabilmek, ilk kilisenin inşa edildiği ve Hz. İsa'nın doğduğu kutsal toprak olan Kudüs'ü ele geçirebilmek Haçlı seferlerinin ruhani yüzüydü. Esas amaçlanan ise ticaret yollarını ele geçirebilmek, papalık otoritesini tesis edebilmek, doğunun zenginliklerine sahip olabilmek ve Doğu (Yunan) ve Batı (Latin) kiliselerini tekrardan bir araya getirebilmekti (Kalın, 2008: 64). Böylece İslam'a karşı birleşen Hristiyanlar 1099 yılında ilk Haçlı Seferi Kudüs'e düzenlenmiştir. 1187'e kadar süren bu Haçlı Seferleri boyunca binlerce insanın kanı akmış olup, Papa II. İnosan'ın Hristiyanların dinsizlere karşı yapılan Haçlı seferlerine katılması zorunludur çağrısında bulunmuştu (Göknel, 2015: 261-262). "Düşman" olarak bir dini gören bu haçlı zihniyeti günümüzde de varlığı sürdürmekte olup, İslamofobi'nin aslında yüzyıllar öncesine kökünün dayandığının bir kanıtı niteliğindedir.

İkinci olay, II. Dünya Savaşı milyonlarca insanın ölmesiyle sonuçlanmasının ardından Avrupa'da yaşanan çalışabilecek genç nüfus sıkıntısı boy göstermiştir. Savaş sonrası Müslüman göçmen işçi alımını tetikleyen sosyo-ekonomik ve sosyo-politik nedenler olmuştur. Ekonomik olarak tekrardan kalkınmak isteyen Avrupalı devletler örneğin Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika ve İtalya gibi ülkeler Müslüman göçmen işçilere kapılarını açmışlardır (Canpolat ve Onur, 2012). Fransa'ya gelen göçün büyük bölümü eskiden kolonisi olan Mağrip, Cezayir, Fas ve Tunus'tan olurken, Hollanda

Endonezya'dan, Birleşik Krallık daha çok Pakistan ve Bangladeş'ten, Almanya ise balkanlar ve Türkiye'den göçmen kabul etmişti (EUMC, 2006). Etnik olarak incelendiğinde, Avrupa'ya göç eden Müslümanların çok çeşitlilik arz ettiği dikkati çekmektedir. En büyük grubu genelde Kuzey Afrikalılardan oluşan Araplar, ikinci büyük grubu Türkiye'den gelen etnik Kürtlerin de dâhil olduğu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve üçüncü büyük grubu ise Güney Asya-Hindistan bölgesi kökenliler, özellikle de Pakistanlılar teşkil etmiştir (Cesari, 2003: 34). Göç durumuna bakınca Avrupa'da gelen Müslümanlar ya önceden bu ülkelerin sömürgesi durumunda ya da bu ülkelerle sıkı işbirliği olan ülkelerden gelmektedir. Asya'da Birleşik Krallık, Kuzey Afrika'da Fransa sömürgeci güç olmuşlardır. Türkiye'de Almanya ile 1. Dünya Savaşı'ndan beri müttefik olmuş, sıkı ilişkileri olmuş bir ülkedir. Sonuç olarak göçlerde daha çok bu ülkelerden olmuştur. Özellikle sömürgeci güçlerin bir zamanlar yönettikleri insanlarla şimdi aynı statüde olduklarını kabul etmek güç gelmiştir (Cesari, 2003: 34). Göç sonrası Avrupa'ya yerleşen Müslüman halk ile Avrupalılar arasındaki ilişki gayet olumlu gitmekteydi. Sonraki dönemde Müslümanların kendi sosyal yaşamlarını, dini ritüellerini ve kültürlerini yaşadıkları Avrupa toplumuna göre değiştirmeden devam ettirmeleri, neticesinde Batılıların Müslümanları üzerinde düşündüğü olumlu hava kaybolmuştur. Artık Müslümanlar Avrupa'daki "ötekiler" olarak düşünülmeye başlanmıştır (Radikal, 2006). 1960'da Müslümanların Avrupa'ya göç akınları başlamasıyla birlikte kendi kültür ve geleneklerini de yanlarında getirdiler. Avrupalı devletler, bu dönemde göç yasalarına esneklik getirerek göç etmiş göçmenlerin yanlarına ailelerini getirmelerine ve oturum izinlerini de bu yasa gereği kolaylaştırmışlardır. Bu şekilde Avrupa'ya göç etmiş işçiler en ucuz ve en ağır işlerde görevlendirilmişlerdir. 1970'lerde Dünyada yaşanan petrol kriziyle bu göç dalgası yavaşlasa da 1980'lerde tekrar yükselişe geçip 2000'li yıllarda dünyada yaşanan global krizle tekrardan azalmıştır. Göçmenlerin göçmenlik statüsünden çıkıp vatandaşlık statüsüne geçmeleriyle birlikte kendi mezarlıklarını, camilerini ve derneklerini açmaya başlaması yani toplumsal yaşama kendi kültürlerini birlikte yaşadıkları Hristiyan halka göstermeleri sonucunda Avrupalılarda İslam korkusunu tetiklemiştir.

Müslümanlara karşı Avrupalılar tarafından ciddi ön yargılar vardır. Bu ön yargıların kaynaklarından birini de göçmen statüsü ile gelip kendi kimlik ve kökenlerini yerleşik düzene geçirmeye çalışan Müslümanlar oluşturmaktadır. Bu noktada birlikte yaşamak zorunda olma gerçeği ilerleyen zamanlarda Avrupalıların, önemli bir bölümü için bir rahatsızlığa dönüşmüştür. Dünyanın birçok yerinde Müslüman olan veya olmayan ülkelerde, terör olayları ile birlikte bu rahatsızlık korkuya başka bir ifadeyle fobiye dönüşmüştür. Müslümanların burada kalıcı olarak yaşamaya devam edeceklerini anlamaya başladıkça da 'Avrupa'da yaşayan Müslümanlar' tanımı yerine 'Avrupalı Müslümanlar', 'batılı Müslümanlar' kavramları literatürde kullanılmaya başlanmıştır. Demografik verilere göre de İslam hem batıda hem dünyada hızla yayılan bir dindir. 30-40 yıl öncesine kadar Müslümanlar batıda belli belirsiz iken bugün, dünya üzerinde çok sayıda Müslüman'ın yaşadığı şehirler olarak Londra, Bradford, Paris, Marsilya, New York, Washington ve Los Angeles gibi şehirler de sayılmaktadır (Esposito, 2003: 23). İslam felsefe ve sosyolojisi uzmanı Ron Haleber batıda yaşanan durumu şöyle ifade etmektedir; *"göçmenlerin kalıcı olduğunun görülmesinden sonra, göçmenlerin varlığından rahatsızlık duyanların direnişleri başlamıştır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra modern hale gelen ırkçılık deri rengi ve fiziksel özellikleri dışlama olarak değil; kültürel dışlama olarak karşımıza çıkmıştır. İlk olarak anti-İslam olarak başlayan düşünce yerini İslamofobiye bırakmış ve yeni bir sosyolojik oluşum ortaya çıkmıştır* (Canatan ve Hıdır, 2007: 45-47)."

Üçüncü olay, 1979 İran İslam Devrimi olmuştur. ABD ve İngiltere'nin güdümünden olan İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi'nin 40 yıllık hükümdarlığı Ruhullah Humeyni'nin ülkeye geri dönüşüyle son bulmuştu. O dönemlerde ABD ve İngiltere gibi küresel güç sahibi iki ülkeye yakın olan Şah, İran'ı Doğu'nun Paris'ine dönüştürmüştü. Şah'ın İran'a modern bir Avrupa ülkesi gibi olsada, Şah kendi iktidarını koruyabilmek için ABD ve İngiltere'ye yakınlığı halkının tepkisini çekmekteydi. Şah, 1978 yılında halk üzerindeki otoritesini ve ABD'nin desteğini kaybedince 16 Ocak 1979'da ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Yıllardır sürgünde bulunan Humeyni, Şah'ın ülkeyi terk etmesinden sonra tekrardan İran'a geri dönüş yapmıştır. 1979'da Şah Rıza Pehlevi' ye karşıt olarak ortaya çıkan Humeyni yapılan referandumda %98 oy

alarak 40 yıllık şah rejimini resmen yıkmış olmuştu. Humeyni 1 Şubat 1979'da yaptığı konuşmada İslam'a bağlı ve İslami kurallarla yönetilecek bir İran istediğini dile getirmişti. 1 Nisan 1979'daki referandum sonucuna göre, İran resmen İran İslam Cumhuriyeti haline gelmiştir. 1979 İran İslam Devrimi'nden sonra Batılılar 'da İslam algısı olumsuza doğru ilerlemeye başlamıştır. Çünkü İran'da gerçekleşen devrim bölgede İslam anlayışıyla ve şeriatla yönetilecek bir devletin doğduğu ve bu devletin batıyla olan diyaloğunun eskisi gibi olmayacağı yönündeydi. Bu devrim sonucunda İslam ve Müslümanlığın imajı zedelenmiş olup, Batı'da anti-İslam yani İslamofobi tetiklenmiştir. Bu dönemde yazılan "anti-İslamizm ve İslam fundamentalizm" gibi konuların yer aldığı kitaplar ve yayınlar yayımlanmasının da etkisi olmuştur. Prof. Dr. Kadir Canatan, bunun İran Devrimi sebebiyle olduğunu söyledi. *"İran devrimi kendi başına bir olay olmadı. Bölgedeki İslâmî hareketleri de su yüzüne çıkarttı. Daha önce böyle bir durum var mı yok mu çok bilinmiyordu batı dünyasında. Sonra da böyle İslâmî hareketler geliştikçe Tunus'ta, Türkiye'de, Mısır'da buna karşı bir kesim mücadele edelim demeye başladılar. Aradan çok fazla zaman geçmeden bu soğuk savaş dediğimiz hikâye bitti. Berlin Duvarı yıkıldığında, 80'li yılların ikinci yarısında, birçok uzman şunu dile getirmeye başladı: "Komünizm bizim için bir tehlike olmaktan çıktı. Ama yeni bir düşman var; İslâm".* Aynı şekilde Canatan' a göre 1979 İran Devrimi ile Batı'da İslam karşı önyargı ve islamofobik düşünce yeniden su üzerine çıkmaya başlamıştır. Dini temelli bir devrim olması itibarıyla tüm dünyada şaşkınlık ve özellikle batıda anti-İslam düşüncelerin artmasına sebep olması; İslam ve Müslümanlar açısından bir kırılma noktası hükmündedir (Canatan ve Hıdır, 2007: 19).

Dördüncü olay, 1989 yılında Berlin duvarının yıkılmasından sonra biten Soğuk Savaş ve Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle beraber Batılı devletler kendilerine yeni düşman aramaya başlamışlardı. Bu düşman İslam'dı. 1990 yılında komünizmin yıkılmasıyla birlikte Batılı ülkeler kolektif olarak birleşmeleri için yeni bir düşman, öteki ve tehdit olabilecek unsurlar aramaktaydı. 1960'lı yıllarda Avrupa'ya doğru başlayan Müslüman göç dalgasıyla, ardından 1979 İran İslam Devrimi'yle beraber gelen süreçte dönemin İngiltere başbakanı "Demir Leydi" lakaplı Margaret Thatcher İslam'ı "yeşil düşman" olarak konumlandırıp, NATO'da İslam'a karşı önlemler

alınması gerektiğini dile getirmiştir (Yücel, 2012: 59). Akademisyen Samuel P. Huntington 1993 yılında yayımladığı "Medeniyetler Çatışması" adlı eserinde Soğuk Savaş sonrasında dünyada kültürel farklılıklardan ötürü çatışmaların çıkacağını ayrıca bu çatışmalardan doğacak düşmanın İslam ve Müslümanlık ekseninde gerçekleşebileceği tezini öne sürmüştür. Örneğin; 1990 yılında Fransa hegemonyası altında bulunan Cezayir'de gerçekleşen seçimleri İslami partinin kazanması sonucunda Fransa'nın da desteğiyle ordu yönetime el koymuştur.

Beşinci olay ise, İslamofobiyi tetikleyen 20.yüzyılda batı dünyasında gerçekleşen terör olayları neticesinde olmuştur. O dönemlerde uçak kaçırma olayları, rehin alma olayları, canlı bomba olayları vuku bulması batılıların İslam'a bakışını negatif yönde değiştirdi. İslamofobi'nin tüm batılı zihinlerde yükselmesi ve hafızalara kodlanması 11 Eylül terör saldırısıyla gerçekleşti. 11 Eylül 2011 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde ticaretin kalbi olan Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırının ardından dünya genelinde İslam karşıtlığı altında "İslamofobi" düşüncesi yayılmaya başladı. Tüm dünyada çok yaygın bir düşünceye göre İslamofobi 11 Eylül 2001 sonrasında ortaya çıkan bir fenomendir (Canatan, 2007: 19). Avrupa'daki Müslüman göçmenlerin sayısının artması İslam geleneklerinin de Avrupa'da yayılması anlamına gelmektedir. Avrupalılar yaşadıkları Hristiyan toprakların İslamlaşmasından korkmaktadırlar. Avrupa şehirlerinde artan camiler, Müslüman dernekler, minareler ve başörtülü kadınlar gibi etkenler neticesinde "İslamlaşan Avrupa" tezinin somutlaşması sonucu bir takım yasal önlemler almaktadır. Avrupa'da sağın yükselmesiyle Müslümanlara karşı ırkçı söylemler ve eylemler nefrete dönüşmektedir. İslam korkusunu geçmişteki Yahudi nefretine benzetenler de vardır (Taras, 2011: 3-11). 11 Eylül sonrası Avrupa'da sırasıyla 2003'de İstanbul, 2004'de Madrid, 2005'de Londra, 2015'de Fransa ve 2016'da Belçika'ya terör saldırıları düzenlendi. Radikal terör örgütleri El-Kaide ve DEAŞ yapılan bu saldırıları üstlendi. İslam adı altında Avrupa'ya yapılan bu bombalı ve silahlı terör saldırıları Batılı ülkelerin Müslümanlara bakış açısını değiştirdi. Ayrıca 11 Eylül, Londra, Madrid saldırıları batıda yaşayan Müslümanlara bakış açısını değiştirdi. Medyanın da bu olaylara karışan kişilerle ilgili toplumda dikkat çeken kişiler olmadığı ve topluma entegre

yaşayan bu kişilerin terör eylemlerini gerçekleştirdiği yöndeki söylemler ile gündem oluşturması normal olarak yaşayan Müslümanlara bile şüphe ile bakma ihtiyacını beraberinde getirdi (Polat, 2007: 349). Bernard Lewis özellikle 11 Eylül'ün ardından, Bush yönetiminin Ortadoğu politikası danışmanlarından biri olmakla kalmamış, İslamofobi'nin Batı'daki kışkırtıcılarından biri haline de gelmiştir. 28 Temmuz 2004'te Alman *Die Welt* dergisine yaptığı röportajda şu ifadeleri kullanmıştır: *"Yüzyılın sonuna kadar Avrupa'ya İslam hâkim olacaktır. Avrupa, Arap batısının, Magrib'in bir parçası haline gelecektir."* 31 Ekim 2005 tarihli The New Yorker dergisine göre de Lewis, ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney'e şu tavsiyelerde bulunmuştur: "Araplara yapılması gereken şey, iki gözleri arasına büyük bir sopayla vurmaktır. Buna inanıyorum. Onlar yalnızca güce saygı duyar." Aldığı tepkiler üzerine dergiye doğrulama mesajı gönderen Lewis, *"Evet, Arapların yalnızca güce saygı duyduklarını düşündüğüm doğrudur"* diyerek iddiasından da vazgeçmemiştir (Tufan, 2018). Huntington medeniyetler çatışması adlı tezinin dayanağı da Lewis'in 1990 yılında kaleme aldığı ünlü "The Roots of Muslim Rage" adlı makaledir (Lewis, 1993: 47-60). Papa Joseph Ratzinger de 2006 yılında Almanya'nın Regensburg Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği söyleşide İslam'ı "kılıçla yayılan bir şiddet dini" olarak nitelendirmiştir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın İslamofobi tanımına göre:

> *"11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen olaylar sonrasında terör ile mücadele kapsamında aralarında Arapların, Musevilerin, Müslümanların ve bazı mülteci gruplara bağlı kişiler; eğitim, istihdam, barınma, hizmetler ve kamu alanlarına erişim, toplumsal katılım ve hareket serbestliği gibi bazı alanlarda ırkçılığa maruz kalmaktadırlar. Bu çerçevede İslamofobi, İslam dünyasına mensup olan bireylerin maruz kaldıkları ayrımcı muameleye verilen genel isimdir* (Össöz, 2012: 3)."

Afrika'dan, Arap ülkelerinden, Türkiye'den Avrupa'ya göç etmiş olan Müslümanlar bu ülkelerde kendi dinlerini yaşatmaya gayret etmektedirler. İslam'ın örf, adet, gelenek ve yaşayış şekli Avrupalı Hristiyanlar için çok farklı gelmektedir. Avrupa'ya göç etmiş Müslüman halk, Hristiyan topraklarında yaşayabilmesi için o toplum kuralları çerçevesinde entegrasyonunu sağlamalıdır. Göçmen Müslümanların Batı medeniyetine adaptasyonda sıkıntı

yaşaması İslamofobi olarak adlandırılan Müslümanlara ve İslam dinine yönelik olumsuz düşünce ve tutumlarda artışlara neden olmaktadır. Maalesef Müslüman ülkeler ve Avrupalı Müslümanlar bunun tersini kanıtlayacak davranış ve siyasi duruş sergileyemedikleri için İslamofobi de giderek yayılmaktadır.

Batılı medeniyetler İslam dinini köktendinci, fundamentalist ve radikal İslamcı olarak görmelerinin başlıca nedenleri Radikal terör örgütlerinin cihat adı altında masum insanları katletmesi de gelmektedir. Bunu düzeltmek için Müslüman ülkeler ne yapmaktadır? Hala birbirini katleden, terör örgütlerini barındıran, namus cinayetleri işlenen, kadın-erkek eşitliğinden haberi olmayan Müslüman ülkeleri oldukça Batı'nın bakışı değişmez. İslamofobi'nin Avrupa'da artmasındaki diğer unsur ise aşırı sağ siyasetin Avrupa ülkelerinde giderek artmasıdır. Avrupalı devletler İslam karşıtı yasalar alarak, kendi ülkelerinde yaşayan Müslümanların tepkisini çekmektedir. Müslüman halkın protestosuyla karşılaşan hükümetleri destekleyen aşırı sağcı fraksiyonlar da türemektedir. Ve bu iki karşıt grup sokaklarda karşı karşıya gelmesi toplumsal çatışmalara yol açmaktadır.

Altıncı olay, Arap Baharı Washington yönetiminin Ortadoğu'yu yeniden dizayn etme ve şekillendirme stratejisiyle beraber yarattığı bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. 17 Aralık 2010 Tunus'ta gerçekleşen eylemle başlayan Arap Baharı esasen o güne kadar ABD yönetimi Arap ülkelerinin başındaki diktatör rejimlerle barışık ve menfaatlerine uygun bir biçimde ikili ilişkilerini sürdürmüştür. Büyük Ortadoğu Projesi'nin (BOP) amacına uygun olarak başlatılan Arap Baharı öncelikle Tunus daha sonra sırasıyla Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Ürdün ve Yemen gibi ülkelerde etkili olmuştur. Bölgede dünya petrol rezervlerinin %50'si ve gaz rezervlerinin ise %40'ı bulunması da Arap Baharı'nın ekonomik açıdan önemini de göstermektedir (Demir, 2018). Arap Baharı'nın etkisi 2011 yılında Suriye'yi de etkisi altına alıp Suriye topraklarındaki sonuçları daha farklı olmaktadır. Arap dünyasında başlayan demokratikleşme adı altındaki bu ayaklanmalar Suriye genelinde sürmüştür. Beşer Esed yönetimindeki Suriye hükümeti bu ayaklanmaları kanlı bir şekilde bastırma yoluna gitmiştir. Esed yönetimi hebedi dostları Rusya, Çin ve İran'ın destekleriyle hala muhalif güçleri bastırmaya uğraşmaktadır. Suriye toprakları

Batılı devletlerce bölünerek çeşitli terör gruplarını kendi vesayetleri altına alarak Esed rejimini indirmeye çalışmaktadır. Batılı devletlerin gizliden destekledikleri DEAŞ ve YPG gibi terör örgütleri Suriye üzerinde belirli bölgelerde hakimiyet kurmakları sonucunda Suriye iç savaşını çıkılması zor bir hale getirmişlerdir. DEAŞ gibi bir terör örgütü bu topraklarda güçlenerek, çeşitli terör faaliyetleini hem Suriye'de hem de Avrupa'da gerçekleştirmesi İslamofobi'nin de yayılmasında büyük etken olmaktadır (Yılmaz, 2017).

2.3. Runneymede Trust Raporu

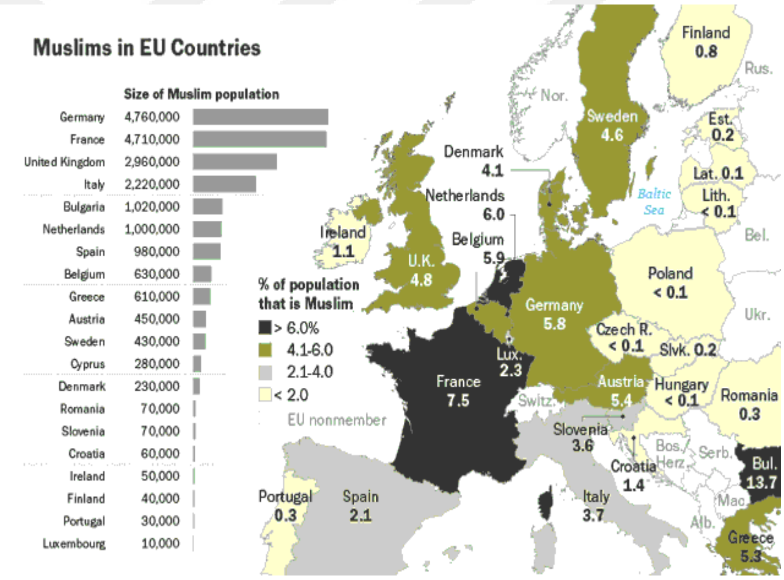
1997 yılında İngiliz bağımsız araştırma kuruluşu 'Runneymede Trust' tarafından Prof. Dr. Gordon Conway başkanlığındaki komisyon gerçekleştirmiştir. Komisyonun hazırladığı "Islamophobia: A Challenge For Us All" adlı raporda Müslümanların yaşadığı zorluklardan, Batı'nın İslam'a karşı önyargılı olmasından, Müslümanlara yönelik ayrımcılıktan ve nefret söylemlerinden, Müslümanlara karşı duyulan temelsiz korku ve hoşnutsuzluktan ve en önemlisi Müslümanları toplumdan soyutlamak ve dışlamak gibi birçok neden bu raporda belgelenmiştir (Islamophobia: A Challenge For Us All, 1997: 2).

Raporda Batılıların İslam'a bakışı ile ilgili örnekler verilmiştir. NATO Genel Sekreteri Will Claes'in 18 Şubat 1995 yılında verdiği röportajda Müslüman fundamentalistlerin en az komünistler kadar tehlikeli olduğunu, batılı sosyal yaşamı ve ekonomiyi tehdit ettiğini ayrıca bu riskin hafife alınmaması gerektiğini ifade etmiştir. 9 Kasım 1993 yılında İngiliz Savunma Bakanı Clare Hollingsworth açıklamalarında ise Müslüman fundamentalistlerin dünya barışı ve güvenliği için bir tehdit haline dönüşmesinden ve bu tehlikenin 1930'lardaki Nazi ve 1950'deki komünizm benzetmesi batılıların İslam'a bakışlarına iyi bir örnek teşkil etmektedir. Medeniyetler Çatışması yazarı Prof. Dr. Samuel Huntington'a göre çatışmanın nedeni ise altında yatan problemin İslam'ın batının bir parçası olmadığı şeklinde ifade edilmektedir. Bununla beraber İslam'ın farklı bir medeniyet olduğunu ve batılı toplumların kendi kültürünün daha üstün olduğuna inanmış olduklarından bahsetmektedir (Islamophobia: A Challenge For Us All, 1997: 9).

Rapora göre, batılılar için İslam dini ne mensup Müslümanların dost

olmadığı aksine düşman olduğu, İslam'ın şiddet içerdiği, agresif ve barbar olduğu yönünde bir din anlayışı olduğu ayrıca gayri Müslümlerin ise düşman olarak görüldü raporda belirtilmiştir. Bu bağlamda, Müslüman halka yönelik yapılan ayrımcılık her alanda kendini göstermekte olup, bu da Hristiyan toplumların Müslümanlara olan nefretlerinin artmasına etken olmaktadır.

Diğer bir etken ise, Müslümanların 1960 yıllardan başlayan göç akınlarının etkisiyle artan göçmen sayısı, yabancı işçi artışı beraberinde getirdikleri yaşam tarzlarıyla İslamofobiyi tetiklemişlerdir. Çünkü ucuz işçilik sonucu olarak yerli halkın iş imkânlarını kısıtlamışlardır. Ayrıca Batı toplumlarına entegrasyonu zor bir yaşam tarzıyla gelen Müslümanların bir kısmının çeşitli radikal gruplarca zamanla radikalleşmeleri de batılılar arasında İslamofobi'nin yükselişinde etkili rol oynamaktadır (Deniz, 2014).

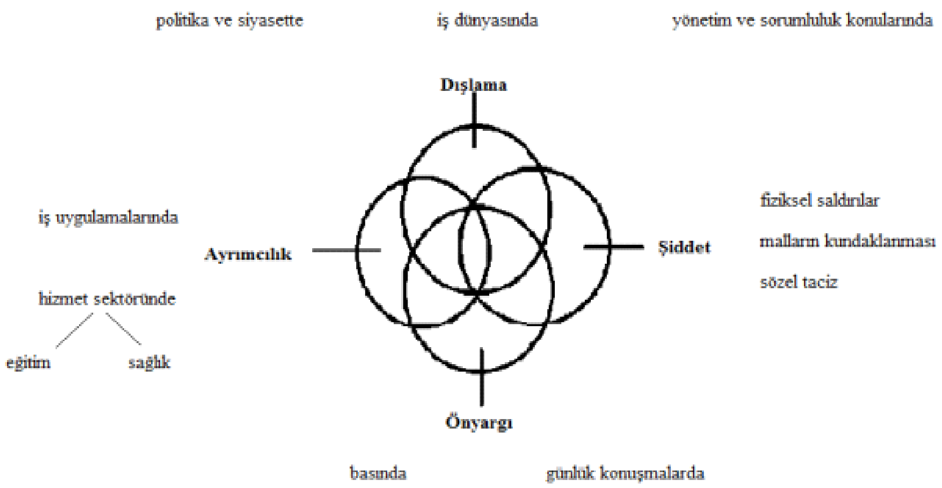

Kaynak: http://www.zerohedge.com/news/2015-09-18/europes-ethnic-revolution-it-will-never-be-same-again

Şekil 2.1. Avrupa'daki Müslümanların Ülkelere Göre Dağılımı

Runneymede Trust raporunda Avrupa'daki Müslümanların iş bulmada, sağlık hizmetlerinden yararlanmada, eğitim haklarının ve diğer devlet kurum veya kuruluşlarda maruz kaldıkları ayrımcılıktan da bahsetmektedir. Basında çıkan Müslümanlara yönelik karalama kampanyaları veya siyasetçi söylemleri de İslamofobi'nin yaygınlaşmasında büyük rol oynamıştır. Rapora göre Müslümanlar toplumsal yaşamda en çok dışlanma, şiddet, önyargı ve ayrımcılığa en çok maruz kalmaktadırlar. Avrupa'da çeşitli devletlerde yaşayan

Müslüman nüfusun dağılımı Şekil 2.1.'de görüldüğü gibidir.

Kaynak: Islamophobia: A Challenge For Us All, Londra, 1997, s.9.

Şekil 2.2. İslamofobi Konulu Kavramsal Çerçeve

1997 yılında Runneymede Trust tarafından yayımlanan "Islamophobia: A Challenge For Us All" raporda İslamofobi olgusunun Batı'da 11 Eylül 2001 saldırısından önce de var olduğunu kanıtlamaktadır. 1997'deki ilk raporda İslam'a ve Müslümanlara Batılıların bakışı şu şekilde kaleme alınmıştır; *"İslam'a ve Müslümanlara karşı ürküntü, kin ve düşmanlık, İslam inancına karşı olumsuz ve aşağılayıcı görüşlerin atfedilmesi, dolayısıyla Müslümanların tümünden korkulması ve Müslümanların sevilmemesi... Sonuç olarak Müslümanların günlük yaşamda ekonomik ve sosyal yaşamdan dışlanarak ayrımcılık yaratılması... İslam dininin diğer kültürlerle müşterek herhangi bir ilişkisinin olmadığı, Batı'ya göre ikinci derece ve bir dinden ziyade şiddet içeren bir ideoloji olduğudur* (Göknel, 2015: 53)." Şekil 2.2.'de de görüldüğü üzere Avrupa'da yaşayan Müslümanlar gündelik yaşamlarında dışlanma, ayrımcılık, önyargı ve şiddete maruz kalmaktadırlar.

İslamofobi terimi Runneymede Trust'ın yaptığı yayımlarla uluslararası akademik camialarda yer bulmaya başlamasıyla birlikte dünya genelinde çeşitli tartışmaları da peşinde getirmektedir. 11 Eylül öncesinde 1997 yılında "Islamophobia: A Challenge For Us All" raporuyla beraber siyasi arenalarda, medyadaki programlarda ve dini derneklerde de konuşulmaya başlamıştır. Runneymede Trust'ın yayımladığı bu raporda İslam dininin tehlikeli, tehditkâr

ve değişime kapalı olması da İslamofobi algısının yayılmasında etkili olduğunun altı çizilmektedir (Islamophobia: A Challenge For Us All, 1997: 4). Batı'da Müslümanların ötekileştirilmesindeki bir diğer etken ise Avrupa toplumlarının farklı din, mezhep ve ırklarla birlikte aynı topraklarda yaşama refleksinin olmaması yatmaktadır. Geçmiş dönemlerde İslam ve Hristiyan toplumlar ve devletler karşılıklı savaşmaları da bu nefreti körüklemektedir.

Batı'ya 1960'dan itibaren göç etmeye başlayan Müslümanalar kendi dini örf ve adetlerini de göç ettikleri topraklarda yaşatmak isteme arzusundan kaynaklanan sorunlar neticesinde Batılı halkların tepkisiyle karşılaşmışlardır. Müslümanların bu tutum ve davranışları Batı medeniyetinde çokta hoş karşılanmaması sonucu İslamofobi'nin ve ayrımcılıkların ortaya çıkmasında etkili olunmuştur. Böylelikle Müslümanalar kendi hukuku ahlakıyla yargılanma isteği, dini ritüel ve bayramlarını yerine getirme arzusundan doğan ters düşmeler neticesinde maruz kaldıkları ayrımcılık da raporda geniş yer almaktadır (Yılmaz, 2008). 1997 yılında yayımlanan raporda altı çizilen konulardan en önemlileri ise İslamofobi'nin son 20 yıl içerisinde arttığını ve İslam korkusunun Batı'da yaygınlaşmasından bahsedilmektedir. Müslümanlara karşı yapılan ayrımcılık, dışlanma, ötekileştirme ve suçlu gözüyle bakılmasını 8 madde halinde raporda sıralanmaktadır. Buna göre (Islamophobia: A Challenge for Us All, 1997: 2);

1. İslam dini "değişime direnç gösteren statik ve monolitik bir blok" olarak görülmektedir.
2. İslam dini "farklı" ve "başka" olarak görülmektedir. İslam medeniyeti tarihte hiçbir kültürle etkileşime girmemiş, onları etkilemediği gibi onlardan da etkilenmemiştir. Diğer kültürlerle ortak yönü yoktur ve "öteki" olarak görülmektedir.
3. İslam dini, Batı medeniyetinin üstünlüğüne karşısında daha alçak olanı temsil etmektedir. İslam dini Avrupa'ya nazaran geride kalmış, barbar, akıldışı, cinsiyet ayrımcılığı yapan ve ilkel olarak görülmektedir.
4. İslam dini, "şiddet yanlısı, saldırgan ve terörizm üreten" bir din olarak sunulmakta ve medeniyetler çatışmasına teşvik edici olarak görülmektedir. Hatta bizatihi bu çatışmaya girişmiş olduğu iddia edilerek medeniyetler arası çatışmada bir tarafı temsil etmektedir.

5. İslam dini ve siyasi bir ideoloji olarak görülmekte ve onun, siyasi ve askeri üstünlük için kullanan manipülatif siyasi bir düşünce olduğu iddia edilmektedir.
6. Müslümanlar tarafından Batı kültürüyle ilgili yapılan eleştiriler hiçbir değer taşımamakta, anında reddedilmektedir.
7. İslam düşmanlığı, Müslümanlara karşı sergilenen ayrımcı uygulamaları ve Müslümanların toplumdan dışlanmasını realize etmek için kullanılmaktadır.
8. İslam'a ve özelde Müslümanlara karşı düşmanlık tabii ve doğal olarak gösterilmektedir.

Runneymede Trust'ın 2004 yılının haziran ayında hazırladığı "Islamophobia – İssues, Challenges And Action" adlı ikinci raporda İslamofobi'nin yayılmasında, 1960'lı yıllardan itibaren 15 milyon Müslüman göçmenin Avrupa'nın çeşitli yerlerine göç etmelerinin, Avrupa'da patlak veren ekonomik krizle beraber ucuz işçi olarak çalışan Müslümanlardan dolayı yerli halkın işsiz kalması, petrol zengini Arap ülkelerin şeriatla yönetilmesi ve terör örgütlerinin yuvası haline gelmesi İslamofobiyi tetikleyen nedenler olarak sıralanmıştır. Ayrıca bu raporda, İslamofobi'nin bazı kesimlerde ve yerlerde arttığını da belirtmiştir. 2004 yılında yayımlanan raporda, Müslümanlara karşı kamu alanların psikolojik baskılar yapıldığından, Müslüman cami ve mezarlıklarına kesik domuz başlarının atılması, medyada oldukça geniş yer alan Müslümanlığı stereotipe dönüştüren algı yaratılması, politik liderlerin İslam dini ve yaşayışı hakkında olumsuz konuşmaları, iş ve eğitim alanlarında karşılaşılan ayrımcılıklar, dini ritüellerini yerine getirmelerini engelleyecek yasa ve kanunların çıkarılması gibi birçok İslamofobik davranış raporlanmıştır. Aynı raporda İslamofobi kavramının Batı tarihinde yeni bir olgu olmadığının, aksine geçmiş dönemlerde farklı biçimlerde ortaya çıktığını da belirlenmiştir. Ayrıca raporda "kurumsal İslamofobi" terimini de ortaya koymuştur. Kurumsal İslamofobi kavramı kamu kurum veya kuruluşlarında Hristiyanların Müslümanlara karşı dayattığı kurallar ve alışkanlıklardır. Örneğin, Fransa'da 2004 yılında alınan kararlar eğitim kurumları içerisinde dini sembollerin taşınması yasaklanmıştır (aa.com.tr, 2016). 2004 yılı raporda, Batılıların İslam dinine bakışı "tektiplik, statik ve otoriter" ve yeniliğe kapalılık gibi tezlerden oluşmaktadır. İslam'ı kapalı olmakla suçlayan Batı'nın karşısına İslam'ın açık

bir din olduğu teziyle çıkılması gerektiği savunulmaktadır. Avrupalı siyasetçiler İslam ile ilgili negatif söylemleri medya bir hayli fazla yer bulması neticesinde İslamofobi algısı giderek artmaktadır. 2001 yılında İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi yaptığı bir konuşmada Batı uygarlığını İslam'dan üstün olduğunu ve İslam'da insana saygı olmadığını söylemiştir (Hürriyet, 2001).

İslam dininin ne Hristiyanlıkla ne de Musevilikle ortak müşterek değerlere sahip olmayışı yönündeki düşüncesi ağır basmaktadır. Özellikle 11 Eylül saldırısından sonra Batı'nın İslam'ı kodlayışı şiddet ve terörizm üzerinden olmaya başlamıştır. 2010 yılında, New York Post Gazetesi verdiği haberde "Nerede ki camiler vardır, orada Müslümanlar mevcuttur ve Müslümanların olduğu yerlerde de problemler oluşur" şeklinde İslam'ı kötüleyen yazı yayımlamıştır (New York Post Gazetesi, 2010). 11 Eylül saldırısından sonra Müslümanlara yönelik olumsuz tavrın artmasıyla beraber İngiliz Müslüman Konseyi (The Muslim Council of Britain) 'nin Eylül 2001-Mart 2003 yılları arasında aldıkları e-postaları anti-İslam karşıtı söylemler artışı da aynı zamana denk gelmektedir. İngiliz Müslüman Konseyi'ne yollanan e-postaların özeti:

Siz buraya ait değilsiniz ve olmayacaksınız. Develerinizle çöllerinize geri dönün (11.09.2001).

Şimdi mutlu musunuz? Salman Rushdie haklıydı, sizin dininiz bir şaka. ABD yakında pek çok Müslüman kadın ve çocuğu öldürecek. Çok yaşa İsrail (11.09.2001).

Babam gibi ırkçı birini takip etmemek için uğraştım. Ama Filistin ve Libya'da sevinen insanları görünce nefret ettim. Artık Müslümanlara saygı duymuyorum. Sizler insan değilsiniz sadece birer soğukkanlı katilsiniz. Tanrım sizi affedebilir ama Amerika sizi bulacak ve yok edecek. Evinize dönün ve bizi yalnız bırakın (11.09.2001).

Bu zamana kadar kendimi ırkçı olarak görmemiştim ama bundan sonra öyleyim. Siz bizleri uyandırdınız (12.09.2001).

Siz şeytan Müslümanlar ABD'ye yaptığınız yıkım benim midemi bulandırıyor. Ülkemden defolun. İngiltere beyaz halkların ülkesidir (12.09.2001).

Pis bir hastalık gibi İslam. Ve bütün dünya sizi def etmek için

birleşecek. Britanya'da ceset torbalarıyla çıkacaksını. (12.09.2001).

Umut ediyorum ki, senin satanik dinin bunu bombalarla ödeyecek. Amerikan güçleri tarafından bombalanarak öleceksiniz. Sizi öldüreceğiz (14.09.2001).

Sizi nerede bulacağımızı biliyoruz. (14.02.2003).

Neden burada yaşamaktan rahatsızsın? Siz tutkuyla nefret ediyorsunuz İngilizlerden. Hristiyanlıktan nefret ediyorsunuz. Amerika'dan nefret ediyorsunuz. Ama her şeye rağmen burada yaşıyor ve para kazanıp sırtınızı bize dönüyorsunuz. Eğer biz size binlerce Hristiyan olarak saldırırsak tüm Müslümanlar acı çeker (13.02.2003).

Runneymede Trust'ın 'Yeni Müslümanlar' (The New Muslims) 2013 yılındaki raporunda ise, Avrupa'daki İslamofobi'nin artarak devam ettiği yönünde olmuştur. İngiltere'deki Medyanın Müslüman erkeklerin potansiyelli olarak terörist veya mafya üyesi oldukları yönünde yaptıkları haberlerde duyurmaktadır. İngiltere Adalet Bakanlığı'nın 2009-2010 yılları arasında yaptığı araştırmada ise Müslüman Asyalıların beyaz insanlardan 2 kat daha fazla durdurulup, üzerlerinin aranması yapıldığı belirlenmiştir. İslamofobi'nin Avrupa'da yayılmasında göçmen ailelerin çocuklarının Hristiyanlığa karşı nefretle büyümelerinin de etkisi vardır. Şöyle ki, okullarda Müslüman çocuklarla, gayri Müslimler kutuplaşmış bir şekilde eğitimlerini sürdürmeleri, azınlık etnik grupların bir arada okul içerisinde birbirlerini desteklemeleri ve buna karşıt görüşte olanların bu Müslüman etnik gruba dâhil olan öğrencileri dışlayan bir yapıya sahip olunması da etkili olmaktadır. 2007-2011 yılları arasında İngiltere'deki okullarda Müslüman öğrencilere karşı 88.000 defa ırkçı taciz ve saldırılarda bulunulmuştur. Bir Müslüman öğrenciyle yapılan röportajda ise aynen şunlara yer verilmiştir. "*Biz beyazların okuluna gidiyoruz. Ama tüm Müslümanlar ve Asyalılar birlikte takılıyoruz. Biz beyaz insanları veya gayri Müslimlerden hoşlanmadığımız için böyle davranmıyoruz. Yaşanan savaşlardan sonra ırkçılık yükseldi. Okuldaki öğretmenler bile bizi kollamıyor veya destek olmuyorlar*".

Runneymede Trust'ın 1997-2004 ve 2013 yıllarında yaptığı bu araştırmalar neticesinde Müslümanlara karşı eğitim, iş, politik ve ortak yaşam alanlarında yapılan ayrımcılık, önyargı, terörist yaftası ve ötekileştirilmesi gibi

sonuçlara ulaşılmaktadır. 11 Eylül öncesi ve sonrasında Batı'da giderek artan İslamofobiyi tetiklenmesinde medyada yer alan sterotipler, Müslümanları bir kalıba sokarak terörist olarak gösterilmesi de sebep olmuştur. Ayrıca raporda bahsedildiği üzere Avrupa Birliği'nin Müslümanlara karşı tavır aldığı ve bunun da İslamofobiyi toplum içinde aktifleştirdiğinden de bahsetmektedir. Runneymede Trust raporunu hazırlayanlardan biri olan Christopher Allen ise raporun zaman içerisinde birçok kusuru tespit ettiğinden ve bunun İslam'a karşı olan bir fobi oluşunun altı çizmektedir (Barın, 2014). Son yayınlanan Runneymede Trust Raporu 2017 sonuçlarına göre; islamofobi toplumda kurumsallaştırılmıştır. Bu raporda islamofobi kavramının tanımı 1997 yılında yine aynı kuruluşun yaptığı kısa tanımdan çok daha genişletimiş ve detaylı hale getirilmiştir. 2017 yılında sunulan raporda İslamofobi, "Müslümanlara veya Müslüman olarak algılanan kişilere yönelik herhangi bir dışlama, kısıtlama, ayrım ya da aleyhlerinde tercih" olarak ifade edilmektedir. Ayrıca tanımlamanın devamı İslamofobi'nin toplumsal alanlarda örneklerine yer verililerek desteklenmeye çalışılmaktdır. Söz konusu rapor devletin sahip olduğu oldukça geniş organlarını hedef alan önerileri kapsamaktadır. İlk yapılan öneri; devletin İslamofaobi tanımını kabul etmesi ve bu sayede konu ile mücadelenin kolaylaşacağı yönündedir. Raporun sonucunda; başta polis, belediyeler, basın gibi birçok kamusal organ olmak üzere bütün Britanyalıların İslamofobi ile ilgili sorumlu olduğu ve karşılaşılan her olayda kınama ve engellemeye çalışmaları gerektiği çağrısı yapılmaktadır (Runnymede Trust, 2017).

3. BÖLÜM

İSLAMOFOBİ'NİN AVRUPA'DA YÜKSELMESİNİN NEDENLERİ VE BAZI AVRUPA DEVLETLERİNİN İSLAMA BAKIŞI

3.1. ABD 11 Eylül 2001 Öncesi ve Sonrası Terör Eylemleri

11 Eylül 2001 ABD'nin askeri ve ekonomik erkinin sembolleri olan İkiz Kuleler ve Pentagon'un terör saldırısı gerçekleşmesinin sonuçları tüm dünyayı etkilemiştir. Saldırının meydana gelmesinden sonra uluslararası alanda kolektif güvenlik olgusu tekrardan gözden geçirilmiştir. Bu sadece ABD için değil, dünyanın geri kalanı kapsayan diğer devletler de El-Kaide'nin yaptığı bu saldırıyı tehdit olarak görmesiyle birlikte, güvenlik unsurlarını gözden geçirip yeni çözümler arayışına girmişlerdir. Özellikle Hristiyan batılı devletler güvenlik açıklarını kapatmak için birtakım önlemler almaya başlamıştırlar. Çünkü 11 Eylül öncesi dünya üzerinde böyle korkutucu bir terör saldırısı olmamıştır. Yine bu dönemde dünya terörizm tehdidine karşı kolektif güvenlik politikaları oluşturulmasında ve dış politikada yeni stratejilere yönlenmesine başlanılmıştır (Yamaç, 2006: 80).

11 Eylül öncesinde de ABD vatandaşlarına, ticari, kamusal ve askeri kurumlarına yönelik terör eylemleri gerçekleştirilmiştir. Yani ABD terör eylemlerine açık bir devlet olması 11 Eylül öncesine dayanmaktadır. Özellikle İslamofobi'nin yayılmasında dünya film endüstrisi lideri Hollywood yapımı filmlerin Müslümanlığı karalayan, şeytanlaştıran, kötüleyen ve teröristleştirmesi Batılı halk üzerinde büyük etkisi olmaktadır. Amerikan siyasetinin izlediği bu politikayı Hollywood filmleri dünya geneline yaymaktadır (Okumuş, 2007: 236). Müslümanlara karşı yapılan ayrımcılıklar özellikle havaalanlarında alınan önlemlerle somutlaşmaktadır. Müslüman ülkelerden gelen yolcuları kontrol kuyruklarında bekletme, ekstradan bavullarını inceleme veya şüpheli diyerek sorgulamak bunların başında gelmektedir. ABD'ye öğrenci, araştırma görevlisir, hasta ve sanatçı olarak gelen Müslüman kişilere yönelik "özel kayıt sistemi" ve "göçmen olmaya vizesi" gibi uygulamalar başlatılmıştı (Okumuş, 2016).

Siyonist İsrail ile ortak hareket eden ABD yıllarca Filistin'e baskı ve zulüm eden bu devletlere karşı 1973 yılında Araplar birleşerek İsrail'e savaş

açması aslında İslamofobi'nin artmasıyla sonuçlanmıştır. Çünkü dünya medyasını elinde bulunduran bu iki devlet, Müslüman Arapları tüm kamuoyu önünde şiddet yanlısı olarak göstermesi olmuştur. Sonraki süreçte Müslüman Araplar ile İsrail arasında ne zaman bir savaş veya çatışma patlak verse Amerika ve Avrupa'da Müslümanlar ötekileştiriplip dışlanmaya başlanmıştır. Sırasıyla 1985'te Lübnanlı teröristin Amerikan uçağını kaçırmasından sonra Arap kökenli bir Amerikalı aktivistin öldürülmesi ardından ülkede başlayan Müslüman karşıtı şiddet olayları meydana gelmiştir. 1986 yılında ise Houston'da bir cami ateşe verilmiştir. 1990'lara gelindiğinde ise Amerika'da yaşayan Amerikalı Müslüman aktivistler ve siyasi kişilikler FBI tarafınca mercek altına alınmış, vatandaş olmayan Müslüman ise sınır dışı edilmeye başlanmıştır (Okumuş, 2007: 236-238). 26 Şubat 1993 yılında 4 Müslüman teröristin 110 katlı Dünya Ticaret Merkezi'ne bomba yüklü bir araçla havaya uçurmak istemişlerdi. Teröristler olaydan sonra yurtdışına kaçtıkları ve ABD'nin istihbarat ağı sayesinde Pakistan'da yakalanmışlardı. Yakalanan Irak kökenli terörist Remzi Yusuf sorgulama esnasında hedeflenenden daha az kişiyi öldürebildikleri için pişman olduğunu söylemiştir (hurriyet.com.tr, 1999). Bir diğer örnek ise, 19 Nisan 1995 yılında Körfez gazisi Timothy McVeigh ve Terry Nichols Oklahoma'daki Alfred Murrah binasına bomba yüklü araçla saldırı düzenlemişlerdir. Bu saldırı ABD tarihine ilk yerel terör saldırısı olarak kayıtlara geçmişti (Amerika'nın Sesi, 2017). ABD sınırları içerisinde 2001 yılına kadar uluslararası terör eylemi sadece 1995 yılında gerçekleştiği görülmektedir. 11 Eylül saldırısının neticesinde, ABD terörle mücadele ve iç güvenlik politikalarında değişikliklere gitmek zorunda kalmıştır.

Bush ilerleyen süreçte Müslümanlar hakkında yaptığı konuşmalarda, İslam'ın bir barış dini olduğunu söylerken, ayrıca İslam'ın terörizmle ilişkilendirip, bunu Amerikan halkının milli güvenliğini tehdit ettiği görüşünü de üstü örtülü olarak dile getirmiştir. ABD'deki çeşitli din adamlarının İslamla ilgili görüşlerine gelirsek öncelikle Colombus Wold Harvest Kilisesi papazı Rod Parsley İslam dininin 11 Eylül sonrası ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmişti (Fuller: 217). Evanjelik lider Billy Graham ise İslam'ın şeytani bir din olduğunu, Güney Vaftiz Kilisesi Başkanı Pat Robertson ise Hz. Muhammed için "şeytan tarafından ele geçirilmiş bir sübyancı", diğer bir din adamı Jerry

Falwell ise “terörist” diyerek islamofik söylemler ve hakaretlerde bulunmuşlarıdr Ayrıca Amerikalı rahip Terry Jones 11 Eylül “Kur’an Yakma” günü olarak ilan etmesi İslamofobi’nin ne derecede olduğunu göstermektedir (Mogahed, 2013).

Usame bin Ladin liderliğindeki El-Kaide, 11 Eylül ABD, 2003 İstanbul ve 2004 Madrid terör saldırılarının kendi menfaatleri doğrultusunda meşru bir zemine oturtarak savunmuştur. El-Kaide lideri Ladin, Müslümanlara ait topraklara, masum Müslümanlara zarar veriliyorsa bunu yapan güçleri ve devletleri cezalandırmanın meşru olduğunu öne sürmüştür. Bin Ladin’e göre;

> *“Haydutlar bir eve saldırsa ve bu evde yaşayan çocukları rehin alsalar, bu durumda çocukların babası, çocuklarının zarar görmesi pahasına haydutlara saldırır. Amerika ve müttefikleri Filistin, Çeçenistan, Keşmir ve Irak’ta Müslümanlara karşı katliamlar yapmaktadırlar. Müslümanların Amerika’ya karşı misilleme hakkı vardır. 11 Eylül saldırıları kadın ve çocukları hedef almamıştır. Asıl hedef, Amerika’nın ekonomik ve askerli sembolleridir. Amerikan halkı kendi devletlerine vergi verdiğini unutmamalı, başkanlarını kendileri seçmekte, kendi hükümetleri silah üretmekte ve bu silahları İsrail’e vermekte, İsrail bu silahları Müslüman Filistin halkına karşı katliam yapmak için kullanmaktadır. Amerika kongresi, Amerika’nın Müslümanlara karşı acımasızca yapılan kötülüklerin sorumlusu olduğunu desteklemektedir* (Burke, 2004: 25)”.

11 Eylül sonrası Suudi Arabistan tarafından gelen açıklamalar şöyleydi; “*Herkesi terörizmin dini ve milliyeti olmadığını anlamaya davet ediyoruz. İslam’ın lekesiz tarihine bakmaksızın Müslümanlara karşı yapılan aceleci terörizm ve faşizm suçlamaları kabul edilemez* (Agence France Press, 2006)”. ABD ve Birleşik Krallık çokuluslu askeri operasyonu önce 2001 yılında Afganistan ve sonra 2003 yılında Irak’a dünyayı tehdit eden terörizmden temizleyip batı medeniyetlerinin yönetim şekli olan demokrasiyi getirme vaadiyle askeri müdahale bulunmaya başlamışlardır. Terörle mücadelede iki yöntemden biri pasif metot diğeri aktif metottur. Pasif metotlar, teknolojik tabanlı bilgisayarlar üzerinden takip, hedef şaşırtma, kaynak arttırılması ve uluslararası kolektif işbirliğini kapsamaktadır. Aktif metotlar ise, gizli yürütülen askeri operasyonlar, direk olarak hedefe saldırı, sızma operasyonları ve suikast gibi eylemleri içermektedir. 11 Eylül sonrası ABD tamamıyla aktif

metotlar kullanmaya karar vermiştir. ABD'nin bu tutumu, Başkan Bush liderliğinde hem İslam dünyasında hem de batı dünyasında pek hoş karşılanmadığı gibi ABD'nin prestij kaybına da sebep olmuştur (Enders ve Sandler, 2000: 307-332).

11 Eylül saldırısından sonra ABD Senatosu aldığı siyasi ve askeri kararlar neticesinde ABD'de yaşayan Müslüman ve İslam ülkelerini hedef göstermekteydi. ABD bundan sonraki süreçte Müslümanlara karşı kuşku, tehditkar, şiddet ve baskıcı bir dönem başlatmıştı (Maira, 2011: 178). ABD'nin teröre karşı olan bu yeni tutumunun altında Ortadoğu'yu Müslüman terör örgütlerinden temizleyerek yeni demokrasi anlayışını ve bölgeyi yeniden dizayn etme planları yatmaktadır. 11 Eylül sonrası Avrupa'nın belirli ülkelerinde Radikal terör örgütlerinin terör eylemleri gerçekleştirmesi tesadüfen değildir. Kurgulanmış bir Ortadoğu projesi kapsamında İslamofobi'nin tüm dünyada yükselmesi planlamıştır. Dünde, bugünde ve yarında biliyoruz ki bu terör örgütlerini finanse eden batılı devletlerdir. 11 Eylül İslamofobi için sadece sembolik bir tarih olmaktan başka bir şey olmamıştır.

3.2. 11 Eylül 2001 Sonrası Avrupa'daki Radikal terör Eylemleri

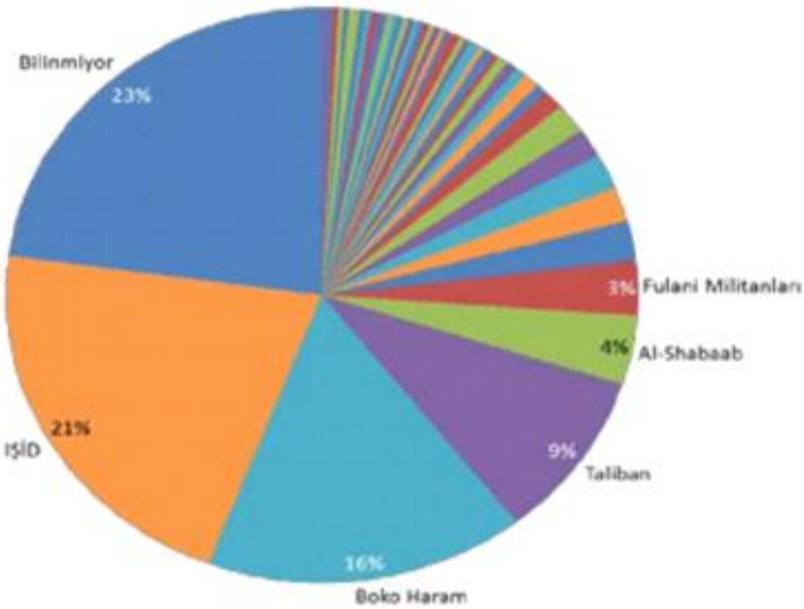
Dünyadaki terör ve terör dalgaları yaşadığımız yüzyılda daha da profesyonelleşerek metot ve yöntem değiştirmiştir. Terör örgütleri saldırı ve eylem planlarındaki bu değişim sonucunda kitlelere yönelik kanlı eylemler gerçekleştirme yoluna girmişlerdir. Terör örgütlerinin bu eylemleri yaşadığımız toplumda insanların tedirgin olmasına ve her an bir şeyler olabilecekmiş refleksiyle yaşamasına sebep olmuştur. Terör örgütleri gerek geleneksel yöntemlerle, gerekse teknolojik yöntemlerle eylemlerini tüm dünya üzerinde göstermektedirler. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)'ın Nisan 2016'da Global Terrorism Database'in verileri temel alınarak yayımladığı rapora göre dünya genelinde 2000-2015 yılları arasında 72.194 terör saldırısında 168.690 kişi hayatlarını kaybederken, 257.729 kişi de yaralanmıştır. 11 Eylül öncesini kapsayan 1970-1999 yılları arasında ise 69.813 terör saldırısı gerçekleşirken, 141.008 kişi yaşamlarını kaybetmiştir. ABD'nin küresel terör örgütü El-Kaide'ye karşı ilk refleksi El-Kaide'nin Afganistan'daki merkezine uluslararası koalisyon güçleriyle gerçekleştirilecek harekât

olmuştur. Bu harekâtın gerçekleşmesi için ABD dünyada gerekli kamuoyunu da sağlamıştı. Bu doğrultuda ABD, NATO'nun 5.maddesini uygulamaya koydurmuştu (Tepav, 2016).

***Madde 5** -Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM Yasası'nın 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldın ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir.*

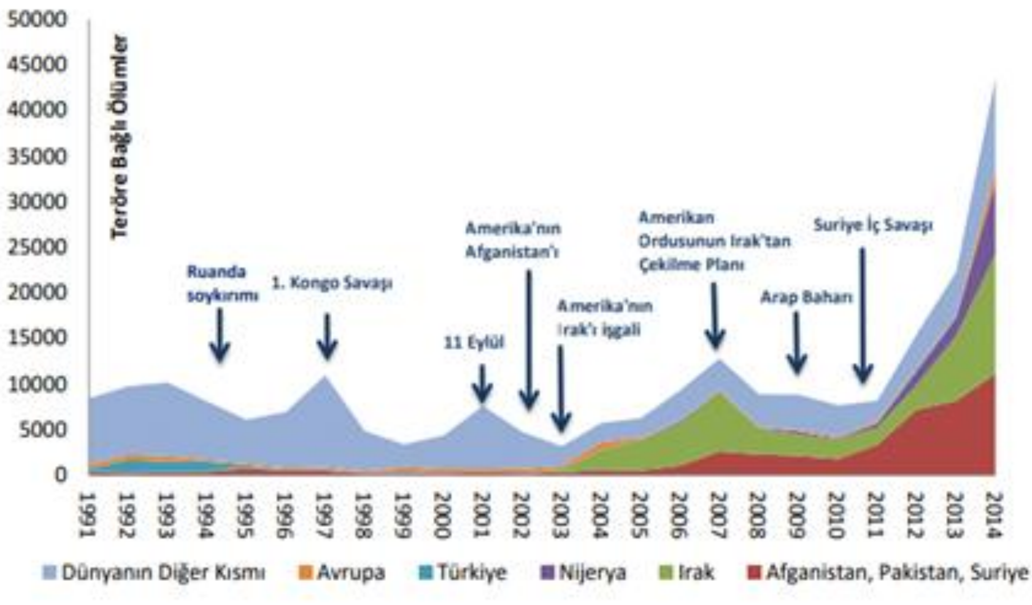
ABD'nin 11 Eylül ve sonrasında radikal terör örgütlerine karşı başlatmış olduğu mücadelede, öncelikli olarak Afganistan işgali ve takip eden yıllarda Irak ve sonrasında Arap Baharı'nın tetiklenmesiyle sonuçlanmıştır. Kanlı terör örgütleri Boko Haram, DEAŞ, Taliban ve Al-Shaabab gibi Radikal terör örgütlerinin gerçekleştirdiği terör saldırıları neticesinde ölümlerin %80'ni Irak, Afganistan, Pakistan, Nijerya ve Suriye'de olmuştur. Siber saldırılar, canlı bombalar, 11 Eylül 2001 tarihinde olduğu gibi yolcu uçakları kaçırılarak gerçekleştirilen intihar saldırısı, 2003'de İstanbul, 2004'de Madrid, 2005'de Londra, 2015'de Paris Charlie Hedbo, 2015'de Paris Bataclan, 2016 Brüksel gibi Radikal terör örgütlerinin üstlendiği çeşitli saldırılarda farklı yöntem ve metotlar kullanılmıştır. Terör örgütleri kitlesel korkuyu yaratabilmek için yaptıkları bu saldırılarda istedikleri etkiyi alabilmiş görünmektedir (Tepav, 2016).

1991-2014 arasında teröre bağlı ölümlerde özellikle 2000'li yıllarla birlikte Şekil 3.1'de de görüldüğü üzere artışlar meydana gelmiştir.

Kaynak: Start GTD

Şekil 3.1. Terör Eylemlerine Bağlı Ölümlerin Örgütlere Göre Dağılımı, 2014

Kaynak: Start GTD

Şekil 3.2. Terör Eylemlerine Bağlı Ölümlerin Örgütlere Göre Dağılımı, 2014

11 Eylül saldırısını gerçekleştiren El-Kaide cihatçı terör örgütü, 1978'de Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesinin ardından Afganlara yardım etmek amacıyla bölgedeki çeşitli ülkelerden gelen Müslümanlarla bu ülkeye yerleştiler. 1980'de Usame bin Ladin önderliğinde toplanan Müslümanlar "Mekteb el Hidamat" yani "Hizmet Bürosu" nu kurdular. Kurulan bu yapı daha sonraki yıllarda El-Kaide ismini almıştır (Bilgesam, 2015: 12). El-Kaide'nin düzenlediği 11 Eylül saldırısı terörizmin küresel boyutlara taşındığının göstergesi oldu. Usame bin Ladin 11 Eylül saldırısını "cihad" için yaptığını tüm dünyaya ilan etmiştir. Ladin, bu eylemlerin süreceğini açık bir şekilde beyan ederek, hedefinin Batılı ülkeler olduğunu da işaret etmişti. Müslümanlar için "cihad" kavramı din adına yapılan "kutsal savaş"tır, fakat El-Kaide gibi bir terör örgütünün bu kavram adı altında eylemleri gerçekleştirmesi sonucunda İslam büyük zararlar görmüştür. Bu zararların doğurduğu sonuçlar ise Batı'nın İslam dinini şiddet ve terör dini olarak görmesine yol açmıştır (Bozan. 2018). El-Kaide terör örgütü 2003-2010 yılları arasında Avrupa'daki eylemlerini yoğunlaştırmıştır. 2014 yılı verilerine göre Şekil 3.2.'de göre terörre bağlı sivil ölümlerin büyük artış gösterdiği görülmektedir.

Küresel cihatçı terör örgütlerinin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Bunların son zamanlardaki en etkili örgüt ise DEAŞ'dir. DEAŞ örgütünün temelleri Ebu Musab el-Zerkavi'nin 2000 yılında Afganistan'da kurduğu "Tevhid ve Cihad Örgütü" ile başlamıştır. Bu örgüt bölgede giderek güçlenmiş ve 2004'te "Irak El-Kaidesi" adını almıştır. Zerkavi'nin 2006 yılında öldürülmesi üzerine örgütün başına geçen Ebu Eyub el-Mısri örgütün adını "Irak İslam Devleti" olarak değiştirmiştir. Bu cihatçı terör örgütünü Irak topraklarından alıp Suriye topraklarına taşımasıyla birlikte 2013'de "Irak Şam İslam Devleti" adını almıştır (Bilgesam, 2015: 16). DEAŞ'i diğer terör örgütlerinden ayıran tarafları ise çok uluslu bir şirket gibi olmasıdır. Batılı ülkelerin kendi menfaatleri doğrultusunda bu örgüte gerekli finansmanı ve silah yardımında bulunmaları ile Suriye'de ve Ortadoğu'da terör estirmesidir. Avrupa'da yaptığı eylemleri cihad adına yaptığını beyan etmesi ise Avrupalıların İslam'a olan bakışının olumsuz yönde değişmesine yol açmasıdır. Günümüzde maalesef İslam dini Batı'nın gözünden artık hoşgörü ve barış dini

olmaktan çıkıp, terör örgütlerinin tekelinde terör yayan bir hal almıştır. Batı'nın unutmaması gereken şey İslam dini terörü ve şiddetin yanında olan bir din olmadığıdır. Aksine İslam'ın saygı, hoşgörü, affetme sevgi üzerine kurulu bir din olduğudur. Batılı medeniyetler kendi geçmişlerinde kara tarihlerinde yer alan zenginlik için yaptıkları Haçlı Seferleri, dünya üzerinde kendi ülkelerinden kilometrelerce uzaktaki sömürgeleri, masum insanları cadı diye yakarak öldürmeleri ve engizisyon mahkemelerini unutmamalıdırlar (Okumuş, 2007: 27).

Aşağıdaki bölümde Avrupa'nın çeşitli şehirlerine yapılan Radikal terör örgütü DEAŞ ve El Kaide'nin düzenlediği çeşitli terör olayları ele alınmıştır. Söz konusu terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen birçok terör eylemi olmasına karşın dünya basınında en çok ses getiren sekiz olay incelenmiştir. Örneğin, '11 Eylül 2001'de ABD, 20 Mayıs 2003'de İstanbul, 11 Mart 2004'de Madrid, 7 Temmuz 2005'de Londra, 7 Ocak 2015'de Paris Charlie Hedbo, 13 Kasım 2015'de Paris Bataclan, 22 Mart 2016 Brüksel. İşte bu olaylar Batı'daki İslam algısının değişmesine yola açarak, İslam'ın barış dini olmaktan çıkıp bir terör dinine dönüşmesine yol açmıştır. Özellikle, 11 Eylül saldırıları yapanların Müslüman olması sonucunda oluşan İslam'ın şiddet ve terör içerdiği algısı Batı'da kemikleşmeye başlamıştır. Batı'da yaşayan Müslümanlar uğradıkları haksızlıklar, yaşam tarzlarına müdahale, ayrımcılık, dışlayıcı tavırlara maruz kalmaktadır.

3.2.1. 15-20 Kasım 2003 İstanbul ve 10 Ekim Ankara Saldırıları

11 Eylül saldırısından sonra dünya kamuoyunun gündemine oturan El-Kaide terör örgütü tekrardan gündeme gelmesi 15 Kasım 2003'de İstanbul'daki Neve Şalom ve Beth İsrael Sinagoglarına eş zamanlı olarak gerçekleştirdiği intihar saldırılarıyla olmuştur. Bu saldırılar sonucu 26 kişi hayatını kaybetmiş, 300'ün üzerinde kişi ise yaralanmıştır. Bu terör örgütü ikinci saldırısını ise 20 Kasım günü gerçekleştirmiştir. El-Kaide'nin üstlendiği Tepebaşı'nda bulunan İngiltere Başkonsolosluğu ve Levent'te HSBC Bankası önünde iki büyük patlama sonucu 27 kişi hayatını kaybetmiştir. 11 Eylül sonrası Radikal terör örgütlerinin ilk durağı İstanbul olmuştur. Olayı üstlenen El-Kaide'nin yanı sıra İslami Büyük Doğu Akıncılar/Cephesi (İBDA/C) ortak eylemi olarak tarihe geçmiştir. El-Kaide'nin gerçekleştirdiği bu büyük eylem tüm dünyada ses

getirmesiyle birlikte dikkat çeken yanı ise ilk saldırının Musevi ibadethanelerine, ikinci saldırının ise İngiliz kurumlarına karşı olmasıdır. Bu terör saldırıları tüm dünyada özellikle batı toplumlarında Müslüman halkın terörle ilintilenmesine neden olmuş yani İslamofobiyi tetiklemiştir (Alkan, 2009: 131). El-Kaide ve bunun uzantıları Müslüman bir ülke olan Türkiye'yi neden hedef almış olabilirlerdi. Nedenleri şu şekilde sıralamak mümkün; NATO'ya bağlı, Batı – Doğu medeniyetleri arasındaki köprü, Batı'ya yüzü dönük Müslüman bir ülke olması, Ortadoğu'daki Müslüman ülkelerin rol modeli olması, ABD ve İsrail'le işbirliği içerisinde olması, Irak müdahalesine destek olması gibi (Çelenay ve Akçay, 2012: 194).

10 Ekim 2015 tarihinde ise 'Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi' için ülkenin her yerinden gelen vatandaşlar Ankara Tren Garı önünde toplandıkları sırada DEAŞ'li canlı bombaların kendilerini imha etmesiyle birlikte 109 kişi hayatını kaybetmiştir. Ankara'nın önemli merkezlerinden biri olan Kızılay'da 12 Mart 2016'da yine DEAŞ'li terörislerin bomba yüklü aracı patlatmasıyla 34 vatandaşımış yaşamını yitirmesiyle sonuçlanmıştır.

3.2.2. 11 Mart 2004 Madrid

11 Eylül saldırısı tüm dünyada küresel terörün ciddiye alınması ve kolektif hareket edilmesi gerektiğini göstermiştir. İspanya ETA terör örgütüyle yıllardır uğraşmakta olup, halk ETA'nın yaptığı her eylemden sonra birlik çağrısı yaparak İspanyol bayraklarıyla terörü lanetleyerek sokaklara dökülen İspanyollar bu sefer 11 Eylül günü yaşanan terör eylemlerini lanetlemek için sokaklara çıkmışlardı. ABD'de Müslümanlık tabanına oturtulmuş, El-Kaide terör örgütünün "İkiz Kulelere" gerçekleştirdiği terör saldırısından sonra ABD ve Avrupa'da İslamofobi yükselişi yani İslam karşıtlığı başlamasında önemli etken olmuştur. Yaklaşık 3 bin sivil halkın öldüğü saldırılardan sonra ABD'de Başkanı George W. Bush sert söylemlerde bulundu ve eylem planını açıkladı. Başkan Bush 11 Eylül saldırısından sonra 16 Eylül'de yaptığı konuşmada "Terörizme karşı bu Haçlı Seferi, bu savaş zaman alacaktır. Amerikalılar sabırlı olmalıdır. Özgürlüğe tutkun bütün halkları terörizmle mücadeleye davet ediyoruz. Bu uzun bir süre alacak, ancak kazanmak için Amerika'nın bütün kaynaklarını kullanacağız. Saldırıları düzenleyenler güçlü bir devi uyandırdılar (Cole, 2007: 7)." Bush yaptığı konuşmada ABD'nin eylem planlarını sanki tüm

Müslüman halklara karşı yapılacağı anlamı taşımaktadır. George W. Bush yönetimi, ABD seçimlerinden önce yaptığı kampanyaların ana temasını Radikal teröre karşı savaş olarak belirlemişti. Bu da bir nevi oy toplamak için oy devşirmesinde bulunulduğunun kanıtıdır. Sovyetler Birliği'ni "kızıl tehdit" olarak adlandıran ABD, İslam'ı ise "yeşil tehdit" olarak isimlendirmiştir (Juan, 2015: 198).

ABD, Afganistan operasyonundan sonra Irak'ta bulunduğunu iddia ettiği kitle imha silahları ve tesislerini imha etme planıyla harekete geçmişti. Bu operasyondaki en büyük destekçilerinin başında 1432 asker desteği veren İspanya olmuştur. İspanya Başbakanı Aznar ABD Başkanı Bush ile o dönemde çok yakın ilişkiler içerisinde olmasının yanı sıra AB Dönem Başkanlık görevini de üstlenmekteydi. Bu ilişki neticesinde Aznar Avrupa Parlamentosu'nda küresel terör vurgusu yaparak bu teröre karşı ortak ve sert bir cevap verilmesi gerektiğini dile getirmişti. İspanya'da 11 Mart 2004 sabahı Madrid'in Atocha, Santa Eugenia ve El Pozo tren istasyonlarında eşzamanlı patlatılan bombalı saldırı neticesinde 191 kişi hayatını kaybetmiştir. Saldırı sonrası göz altına alınan 28 zanlıdan 21 suçlu bulunarak hapis cezasına çarptırılmışlardır. Mahkeme aldığı kararda 11 Mart saldırılarısını düzenleyenler hakkında şu ibareyi kullanmıştır "İslami cihat yolunda faaliyet gösteren terör örgütü". Yapılan bu saldırı İspanya genel seçimlerinden 3 gün önce olması nedeniyle Bask terör örgütü ETA'nın gerçekleştirmiş olabileceği kanısına varılmıştır (Alkan, 2009: 131).

ETA örgütü yapılan suçlamaları kesin bir dille ret ederek ilk kez basın açıklamasında bulunmasından sonra İspanyol polisinin teröristlerin çaldıkları aracı bulmasıyla olayın seyri değişmiştir. Çalıntı arabanın içinden arapça bir kaset bulunması ve takip eden günde El- Kaide bağlantılı olan Ebu Hafız El Mesri Tugayları isimli bir örgüt, Londra'da yayın yapan El-Kuds El-Arabi isimli bir gazeteye e-posta yollayarak saldırıyı üstlendiği ortaya çıkarılmıştır. (terortakvimi.com, 2016).

3.2.3. 7 Temmuz 2005 Londra

El-Kaide'nin 7 Temmuz günü İngiltere'nin toplu taşımasının kalbi olan metrolara düzenlediği saldırı sonucunda 52 kişi yaşamını yitirmişti. Bu olay

İngiltere'nin 1988 yılında Pan Am yolcu uçağı İskoçya semalarında patlatılan uçaktan sonra kendi topraklarında yaşanılan en büyük terör saldırısı olarak tarihe geçmiştir. 7 Temmuz günü yaşanan terör eylemi Batı Avrupa'da radikal terör örgütlerinin düzenlediği ilk saldırı olarak kaydedilmiştir. 2005 Londra saldırısının bu bakımdan önem arz etmektedir. Saldırının tarihine bakıldığında en dikkat çekici nedenler ise;

- İngiltere'nin 31.nci G8 zirvesine ev sahipliği yapıyor olması ve dünyanın en güçlü liderlerinin bu şehirde olmasıdır.
- 2012 Yaz Olimpiyatları'nın ev sahiplinin açıklanmasından bir gün sonra olmasıdır.

11 Eylül sonrası ABD ve koalisyon güçlerinin Afganistan'ı işgal etmesinde en çok destek veren ülke konumunda olan İngiltere El-Kaide'nin de hedefi haline gelmişti. Radikal terör örgütü El-Kaide öncelikle 20 Kasım 2003 yılında İstanbul'da bulunan İngiltere Başkonsolosluğu'na ardından 7 Temmuz 2005'de Londra metrosuna terör saldırısı gerçekleştirmiştir. El-Kaide, Afganistan ve Irak'a koalisyon güçlerinin yaptığı operasyona en büyük gücü veren İngiltere'yi yaptığı bu kanlı eylemlerle intikamını almaktaydı. İngiltere'de 54 kişinin hayatını kaybettiği bu terör eyleminin bombalı saldırganları tamamı İngiltere'de doğmuş ve yetişmiş Pakistan uyruklu kişiler olmasıdır (Balcı, 2014).

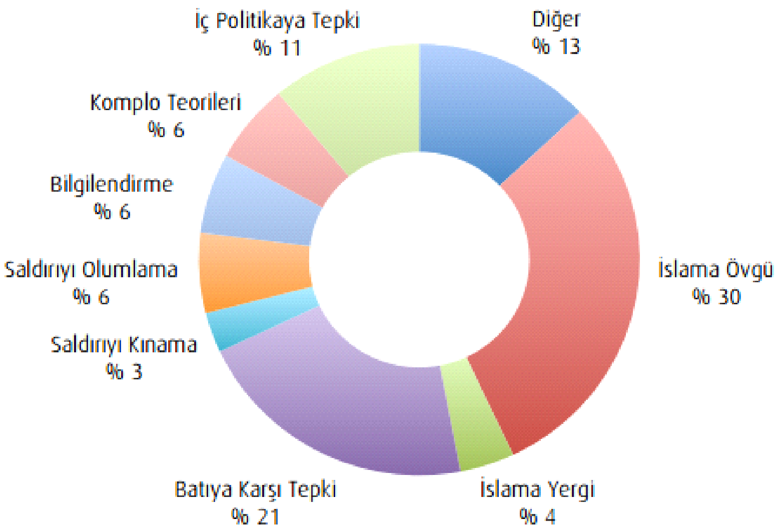
İslamofobi Avrupa'da radikal terör örgütleri tarafından yapılan bombalı saldırılar, intihar saldırıları ve silahlı saldırılar sonucunda giderek yayılmaya başlamıştır. 2005 İngiltere saldırısının kritik noktası ise Müslüman göçmen ailelerin çocukları doğup büyüdükleri topraklar üzerinde terör gruplarına katılarak eylemler gerçekleştirmeleri olmuştur. Bu insanlar Avrupa kimliği taşımalarına rağmen tam bir dönüşüm sağlayamamaları da bu tip radikal örgütlere katılımlarını arttırmaktadır. Bu bağlamda İslamofobi, Avrupa kimliğine bir tehdit oluşturmak olduğunu söylenebilir (Ricci, 2005; Servantine, 2005: 27-85).

3.2.4. 7 Ocak 2015 Paris Charlie Hedbo

Fransa'da 1961 yılında Cezayir'in Fransız sömürgesi olarak devam etmesini savunan sağcı fraksiyon grubu tarafından gerçekleştirilen saldırıda 28

kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlandıktan sonra Fransa tarihindeki ikinci büyük terör saldırısını 7 Ocak 2015'te yaşamıştır. Fransa'nın başkenti Paris'te Charlie Hedbo mizah dergisine düzenlenen terör saldırısı neticesinde 10 dergi çalışanı ve 2 polis memuru hayatlarını kaybetmiştir. Bu olay tüm dünyada şok etkisi yaratmıştır. El-Kaide'nin Yemen koluna mensup 3 teröristin gerçekleştirdiği saldırıda, görgü tanıklarının ifadelerine göre "Muhammed'in intikamını aldık", ve arapça olarak "Allahü Ekber" diye bağırarak kaçtıkları söylenmiştir (Meriç ve Yarar, 2015: 28). Charlie Hebdo'nun 2011 ve 2012 yıllarında da İslam peygamberi Hz. Muhammed'e yönelik karikatürlere yer vermesinde ötürü yine üzerine tepkileri çekmiştir. Bu tepkilerin nedeni, Müslüman inancına göre peygamber efendimizin tasvirinin yapılması yasak oluşundandır. Charlie Hebdo dergi editörleri aldıkları tepkilere rağmen yayımladıkları karikatürlerin ifade özgürlüğünün bir parçası olduğunu savunmuşlardır (Bacchi, 2012). İslam'ın kutsiyetiyle dalga geçen ve önemli bir figürü olan Hz. Muhammed'in resmedilişi tüm Müslüman dünyasında pek hoş karşılanmamıştır.

Batılılar kendilerinin ifade özgürlüğü adı altında ötekileştirdikleri diğer kesimin kutsal saydığı değerler üzerinden maalesef bu tarz yayımlar gerçekleştirmeleri kabul edilir bir şey değildir. Fakat bu gerçekleşen terör olayının meşrulaştığı veya haklılığını ortaya koyamaz. Avrupa kıtasında İslamofobi her geçen yıl artarak milliyetçi ve aşırı sağcılar çevresinde toplanmaya başlamıştır. Bu durumda, aynı vatanı paylaşan bu insanlar arasında din eksenli çatışmaların doğuracağı aşırı milliyetçilik ve radikalleşme gibi problemlerle yüzleşmek zorunda kalınacaktır. Şekil 3.3.'de Fransız halkının Twitter üzeirnden tepkisini görmekteyiz. Charlie Hedbo saldırısında olduğu gibi Hristiyan Fransızlar bu terör saldırısını lanetlerken, bir grup Müslüman Fransız ise hak edilmiş bir tepki olduğunu savunmaktadır.

Kaynak: Meriç, Ö. ve Yarar, N. (2015). İmparatorluğu Sorunsallaştırmak: Charlie Hebdo Saldırısı ve İslami Radikalizm. *İlef dergisi,* (2)1.

Şekil 3.3. En Çok Retweet Edilen Tweetlerin Kendi Aralarında Yüzdelik Dağılımı

3.2.5. 13 Kasım 2015'de Paris Bataclan

NATO üyesi Fransa'nın Suriye sınırında DEAŞ'in yerleştiği bölgelere hava saldırısı yapması DEAŞ'in de Fransa'ya düzenlediği terör saldırısı tesadüfü eseri olarak neden Fransa olduğunun göstergesidir. 13 Kasım tarihinde Fransa'nın başkenti Paris'te akşam vakti eş zamanlı olarak düzenlenen terör olaylarında 153 kişi hayatını kaybetmiştir. Bataclan konser alanında kaleşnikoflu teröristlerin ateş açması sonucu birçok izleyici ölmüştür. Aynı zamanda Paris'in çeşitli yerlerinde de silahlı saldırılar ve canlı bombalar kendilerini imha ederek insanların ağır yaralanmasına ve ölmelerine yol açmıştır. G-20 Zirvesi'nden önce gerçekleşen kanlı saldırının sonucu Fransa Cumhurbaşkanı ülkede Olağanüstü Hal ilan ederek, 2.Dünya Savaşı'ndan sonra ülkede gerçekleşen 2. OHAL gerçekleşmiştir.

Fransa Cumhurbaşkanı Hollande *"Savaş karşısında ülke olarak gerekli kararları almak zorundayız. Bu eylem, DEAŞ adlı terörist bir ordu tarafından özgürlüğümüze karşı yapılmış bir saldırıdır. Fransa utanç verici ve çok şiddetli bir saldırıya uğramıştır. Ancak Fransa bu saldırı karşısında acımasız davranacaktır"* dedi (İrna Gazetesi, 2016).

Fransa'nın başkenti Paris'te yapılan saldırıların ardından bir açıklama yapan ABD Başkanı Barack Obama, *"Bu saldırı yalnız Paris'e Fransız halkına karşı yapılan bir saldırı değildir. Bu saldırı tüm insanlığa ve insanlığın evrensel değerlerine yapılmış bir saldırıdır." ifadelerini kullanmıştır. Obama saldırının masum vatandaşlara yönelik çirkin bir saldırı olduğunu vurgulayarak "Fransız halkı tarih boyunca ABD halkı ile omuz omuza durmuştur. Terör ve radikal saldırılara karşı mücadelede Fransa ile birlikteyiz"* şeklinde bir ifadede bulunmuştur (Haberler, 2015). Dünya liderlerinin "Fransa'nın yanındayız" mesajlarına Almanya Başbakanı Angela Merkel ve diğer ülke liderleri de destekleyici demeçler vermişlerdir. Bu terör olayından sonra Fransız vatandaşları sosyal medya arkadaşlık sitesi olan Facebook' dan Fransız bayraklı fotoğraflar paylaştılar.

3.2.6. 22 Mart 2016 Brüksel

Tüm Avrupa henüz Paris'te yaşanan terör eyleminin şokunu atlatamamıştı ki bu seferde 22 Mart 2016 sabahı Belçika'nın ve AB'nin başkenti olan Brüksel'i de terör vurmuştur. DEAŞ militanlarınca düzenlenen canlı bombalı saldırı sonucunda 34 kişi hayatını kaybetmiştir. İslamofobi'nin arttığı bu dönemde, DEAŞ'in üstlendiği terör saldırısını gerçekleştiren Belçika asıllı Müslüman Abaaoud olması Avrupalı Müslümanların giderek radikalleşmesini de gözler önüne sermekteydi. Belçika Başbakanı Charles Michel 'Korktuğumuz başımıza geldi. Bugün Belçika için kara bir gün' dedi. Ülkedeki güvenlik alarmı seviyesi 4'e çıkarılmış olup, ülkede 3 günlük ulusal yas ilan edilmiştir. Ayrıca saldırıların ardından Fransa-Belçika sınırı güvenlik gerekçesiyle kapatılma kararı alınmıştır. Zaventem Havaalanı ve AB binasına yakın Maalbeek metro istasyonu girişinde patlatılmış bombalar aslında İslam dinine yapılmış bir saldırıydı. Çünkü radikal terör örgütlerinin üstlendiği bu saldırılar neticesinde İslamofobi her geçen gün şiddetli olarak yükselmektedir. DEAŞ, El-Kaide, Hizbullah, Boka Haram olsun tüm bu örgütler İslam ve Cihad adına yaptıkları bu kanlı eylemlerle adlarından "küresel terör" olarak söz ettirmektedirler (Bal, 2006; 38).

Belçikalı yetkililer 22 Mart günü gerçekleşen bu kanlı terör olayını gerçekleştiren Belçika doğumlu bu bu teröristlerin "yemek yedikleri kaba pislemeleri" olarak görmektedirler (Yılmaz, 2017). Bu terör eyleminden önce

Türk yetkililer Belçikalı yetkilileri bu teröristler hakkında uyarmışlardı (Wells, 2016).

3.2.7. 2016-2018 Avrupa'da DEAŞ Eylemleri Yarattığı Korku

DEAŞ'in oluşumu Ebu Musab el-Zerkavi'nin tarafından 2000 senesinde Afganistan'da kurulan Tevhid ve Cihad Örgütü (TCÖ-Cemaat el-Tevhid vel-Cihad) olarak tanımlanmıştır. ABD'nin Afganistan'ı işgalinin sonrasında, ilk olarak İran daha sonra Irak ülkesine taşınmıştır. Git gide büyüyen bu yapılanma 2004'te "Tanzim Kaidat el-Cihad fi Bilad el-Rafidayn" ismini almış ve ırak El- Kaidesi olarak bilinmiştir. 2006 senesinde Zerkavi'nin öldürülmesi ile örgütün yönetimini Ebu Eyub el-Mısri almıştır. Birkaç toplulukla bir araya gelen Mücahit'in Şura Konseyi ismini almış ve sonrasında yapılanma "Irak İslam Devleti" (IİD) adıyla anılmıştır. Suriye'de yaşanan iç savaş sebebi otorite kaybından yararlanarak örgüt Suriye'ye geçiş yapmış ve idare ettiği alanı genişleterek 2013 tarihinde "Irak Şam İslam Devleti (DEAŞ) olmuştur. 9 Haziran "da Musul'u ele geçirdikten hemen sonra 2014 tarihinde adını yalnızca İslam Devleti olarak duyurmuştur (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015: 16). Müslümanların karşı durduğu DEAŞ, savunduğu düşünce ve eylemlerle tüm dünya ülkelerinin karşısında yer almıştır. Aslında DEAŞ daha önceki konularda bahsedilen El-Kaide'nin farklı bir kolu olduğunu belirterek ve Sünni bir yapıya sahip olduğunu söyleyerek yaptığı eylemleri meşru bir zemine oturtmaya çalışmıştır. Ancak İslamiyet'le hiçbir yakınlığı olmayan bu insanlık suçlarının İslam için gerçekleştirilmiş olması Hz. Muhammed'in savaş konusunda sergilediği davranışlarla bir benzerliği yoktur (Özdemir, 2008: 83, 161-162).

DEAŞ terör örgütünün kurulmasının ardından Avrupa'da yaşayan kişilerden bir kısmı örgütün kabul ettiği ve savunduğu fikir ve anlayışlarını kabul etmeye ve kendilerine bu örgüte ait kişi olarak tanımlamışlardır. Avrupa'da yaşayan hatta doğan kendilerini "öteki" tanımlaması olarak bu kişiler DEAŞ ortaya çıktıktan sonra kısa bir zamanda savunucuları haline gelmiştir. Bu durum AB üyesi devletler için iki tane sorun ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlardan birincisi AB'de gerçekleşen terör eylemlerinin sorumluları olmuştur. Buna örnek vermek gerekirse Paris'te Harlie Hebdo, Bataclan konser alanı ve etrafındaki gerçekleşen eylemler, Nice'de gerçekleştirilen kamyonlu

saldırı, Brüksel'de havaalanı ve metroda yapılan eylemler bu teröristler yoluyla gerçekleşmiştir (Aljazeera Türk, 2015). İkincisi ise Avrupa'da bulunan bu grupların Suriye'ye ulaşarak DEAŞ yanlısı olarak eylemde bulunmaları ve devam eden zaman diliminde de tekrardan Avrupa üzerine geri gelmeleri başlamasıdır. Avrupa ülkelerinden anormal hiçbir özelliği olmayan bu topluluklar Türkiye üzerinden Suriye' ye ulaşarak DEAŞ'da eğitim alarak bombalı eylemler gerçekleştirmek için gerekli donanıma sahip olarak dönüş yapıyorlardı. Bunun sonucunda Avrupa yeni bir sorun ile karşı karşıya kalmıştır (Özcan, 2017: 8). Terör örgütü DEAŞ Avrupa'da birçok kanlı saldırı gerçekleştirmiştir. Bunlar kronolojik sıra ile aşağıda verilmiştir (Sabah, 2017).

22 Mart 2016: Belçika başkentinde havaalanı ve metro durağında gerçekleştirilen intihar eyleminin ardından 32 kişi hayatını kaybetmiştir. DEAŞ'ın üstlendiği bu saldırıda 270 kişi ise yaralı olarak kurtulmuştur.

14 Temmuz 2016: Bastilla Günü'nde gerçekleşen bu saldırı Fransa'nın Nice kentinde 84 kişinin ölümüne neden oluştur. Kamyonla insanların arasına alan saldırgan insanları ezerek ağır bir tabloya sebep olmuştur. Saldırıyı DEAŞ üstlenmiştir.

19 Aralık 2016: Almanya Berlin'de TIR Noel çarşısına dalarak 12 kişinin yaşamanı yitirmesine ve 56 kişinin yaralı olarak kurtulmasına neden olmuştur. Saldırıyı gerçekleştiren DEAŞ'lı İtalya'da yaşanan bir çatışmada etkisiz hale getirilmiştir.

22 Mayıs 2017: İngiltere'nin Manchester şehrinde ABD'li sanatçı Ariane Grande'nin konser alanı olan Manchester Arena da gerçekleşen bombalı eylemde 22 kişi yaşamını yitirdi. DEAŞ'ın üstlendiği eylemde 59 kişi yaralı olarak kurtulurken, eylemi gerçekleştiren kişi ölü olarak ele geçirilmiştir.

3 Haziran 2017: İngiltere'nin başkenti Londra'da üç kişi minibüsle Londra Köprüsü'ndeki yayaları hedef aldıktan sonra yakınlarda bunulan Borough Market'e girerek çevredekileri bıçaklamaya başladı. Saldırıda, 8 kişi ölürken 48 kişi yaralanmıştır.

17 Ağustos 2017: İspanya'nın Barcelona şehrinde bir yaya kaldırımına minibüsünü sürerek birçok insanın ölmesine sebep oldu. Saldırıda 12 kişi yaşamını yitirdi, 80 kişi yaralı olarak kurtuldu. Bu saldırı İspanya geçmişine

bakıldığında en kanlı olanıdır. Bu saldırıyı da DEAŞ üstlenmiştir.

23 Mart 2018: Fransa'nın Carcassonne ve Trebes kasabalarında düzenlenen terör saldırılarında 3 kişi hayatını kaybederken 16 kişi de yaralanmıştır. DEAŞ mensubu 26 yaşındaki Fas kökenli Fransız olan Radouane Lakdim saldırıları düzenlediğini itiraf etmiştir.

30 Mayıs 2018: DEAŞ terör örgütünün Belçika'nın Liege şehrine yaptığı terör saldırısında 2 polis ve 1 sivil vatandaş hayatını katbetmiştir.

3.3. Suriye İç Savaşı ve Avrupalıların Yeni Göç Korkusu

Ortadoğu'nun tarihinde "Arap Baharı" olarak adlandırılan büyük çapta halk ayaklanması 2011 yılında gerçekleşmiştir. Tunus'ta Muhammed Buazizi'nin gerçekleştirdiği bir eylemle tüm Ortadoğu yayılan bir hareket olmuştur. Libya, Suriye, Yemen ve Bahreyn ülkelerinde derin değişimlere neden olmuştur. Bu hareketle Mısır ve Libya ülkelerinde uzun süredir ülkeyi idare eden yöneticiler görevlerini bırakmışlardır. Suriye'de de 2011 yılında Arap Baharı olarak nitelendirilen bu ayaklanma günümüzde devam etmekte ve hala bir sonuca varılamayan tüm ülkelerin gündeminde olan bir sorundur (Orhan, 2013: 22-27). Ayaklanmanın başladığı zamanlarda iktidarda bulunan idarecilerin uyguladığı sert önlemler nedeniyle günümüzde devam eden bir sorun ve iç savaştır. Bir insanlık felaketi olarak nitelendirilen bu iç savaşta, 2014 yılına kadar Suriye İnsan Hakları Gözlem Örgütü tarafından açıklanan verilere göre yaklaşık 300 bin kişi yaşamını yitirmiş, yaklaşık 1,5 milyon kişi yaralanmıştır. Yaşanan bu olay kısa bir sürede tüm bölgeyi ilgilendiren bir problem haline gelmiştir. Sonuç olarak 12 milyon civarında Suriyeli vatandaş yaşanan bu iç savaştan direkt olarak etkilenmiştir (Unocha, 2015).

İç savaştan kaçan Suriyeli vatandaşların göç ettikleri ülkeler sıralamasından ilk sırada 2,5 milyon Suriyeli vatandaşla Türkiye, 1,1 milyon kişi ile Lübnan ikinci sırada, 650 bin civarında kişi ile Ürdün, 250 bin kişi ile Irak ve son olarak 120 bin kişi ile ırak yer almaktadır. Görüldüğü üzere Suriyeli vatandaşların genel olarak bölgede yer alan ülkelere sığınmışlardır (Amnesty International, 2016). 2011 yılında ilk olarak Türkiye, iç savaştan kaçan Suriyeli vatandaşları imzaladığı antlaşma ve insan hakları evrensel bildirgesine dayanarak "açık kapı politikası" ve "geri göndermeme" temellerinde "geçici

koruma" ile ülkesine almıştır. 2014 yılında Suriyeli vatandaşlara verilen bu statü ile eğitim, iş, sağlık ve tercümanlık haklarından vatandaşlar yararlanmaktadır. Fakat bu olanaklardan tam olarak faydalanamayan ve iyi olanaklara sahip olmak isteyen sığınmacılar, Avrupa sığınmak istemişlerdir. Ancak Avrupa, Suriye'den gelmek isteyen sığınmacılara karşı ortak bir karara varamamışlardır. Bunun sonucunda 2015 yılından itibaren Türkiye'den Avrupa' ya göç etmek isteyen vatandaşlar güvenli olmayan ve kanun dışı yöntemlerle geçiş yapmaya çalışmışlardır (Tüzgen, 2017). Bunun üzerine ilk başta bölgeyi ilgilendiren bir problem olarak görülen Suriyeli sığınmacılar 2013 ve 2014 yılından itibaren Avrupa sınırına dayanması nedeniyle yeni bir kriz olarak dünyanın gündemine yerleşmiştir.

Suriye'de yaşanan bu trajediden kaçan mülteciler ve sığınmacılar ilk zamanlarda daha çok bölgede yer alan ülkeler en başta Türkiye olmak üzere etkilenmiştir. Ancak bu ülkelere gelen sığınmacılar daha çok Avrupa'ya gitme isteğinde olmuşlardır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) açıkladığı sonuçlara göre 2015 yılında 867 bin mülteci denizden geçerek yasa dışı yollarla Avrupa'ya ulaşmıştır (Unhcr, 2016). Bunun yanında kara yolunu kullanarak Balkanlara tarafından Avrupa'ya geçiş yapan sığınmacıların 1 milyondan fazla olduğu düşünülmektedir (Bayraklı ve Keskin, 2015: 9). Aynı şekilde BMMYK 2015 Küresel Eğilimler Raporu'nda 2015 yılında Avrupa ulaşan 1 milyonu aşkın kişinin yarısının Suriyeli sığınmacılar oluşturmuştur. BMMYK'nın 2017 raporunda ise Türkiye sınırlarında 3.168.757 Suriyeli göçmenin Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde ve Suriye sınırına yakın kamp alanlarında yaşadığı kayıt altına alındığı açıklanmıştır. Aynı raporda AB ile Türkiye arasında yapılan "1'e1değişim antlaşması"na göre 9.309 Suriyeli Avrupa'nın çeşitli ülkelerine yerleştirilmiştir (Göçmen Yerleşim Değerlendirmesi, 2017). AB kendi içinde herkesi kapsayan bir göç stratejisi geliştirmeye çalışırken sınırları dışında göçle ilgili emniyet odaklı bir yol izlemiştir. Çünkü 2000'li yıllarda diğer ülkelerin yaşadığı ekonomik sıkıntılar nedeniyle AB bir göç bölgesi olmuştur. Bu göç düzensiz olarak gerçekleşmiştir. Bu nedenle sınırlarının dışında emniyeti arttırma odaklı bir yaklaşım olan "Kale Avrupası" (Fortress Europe) fikri diğer üye ülkelerinde kabul ettiği ve desteklediği bir fikir olmuştur (Sever ve Sever, 2013: 94).

2000'li yıllarda göç alan ülke konumunda olan Avrupa ülkeleri, Müslüman göçmenlerin birinci seçimi olmuştur. 425 Milyonluk Avrupa nüfusunun %5 civarında bir kısmının Müslümanlar oluşturmaktadır. Göç eden bu Müslümanların Avrupa kültürü ve kimliğine uyum sorunu o günlerde tüm dünyanın gündeminde olan terörizmle, aynı zaman diliminde çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle Müslümanların uyumu, aynı zamanda kimlik tehdidi olarak görülmeye başlanmıştır. İslamofobi kavram bunun sonucunda yabancı düşmanlığı ve göçmen korkusu ve göçmen karşıtı ifadelere iç içedir. Özellikle Müslüman karşıtı ifadelerin gündemde olduğu Avrupa, bu konuda önlemler almaya yönelmiştir. Göçmenlerin sayısın fazlalığı ve siyasi liderlerin göçmen karşıtı söylemleri İslamofobi ve göçmen karşıtlığı konularını derinleştirmiştir (Esposito ve Kalın, 2015: 63-77). Son zamanlarda yaşanan Suriye krizinin nedeni de İslamofobi ile iç içe geçmiş göçmen karşıtlığı olarak tanımlanan ve Müslüman halkın Avrupa'ya girme korkusudur.

Yaşanan göçün sayısının artması Avrupalı siyasetçi, lider ve aşrı sağcı partilerin gündeminde olmuş ve medyanın olumsuz söylemleri ortaya çıkmıştır. Aşırı sağcı partilerin bu göçü bir güvelik sorunu olarak dile getirilmeleri, Avrupa'nın siyasi gündemini de olumsuz yönlendirmiştir. Bunun yanında gerçekleşen terör eylemleri göçmen-terörist çağrışımını daha da temellendirmiştir. Bu olayların sonucunda Avrupa'da sığınmacı ve mültecilere yönelik söylemleri daha da sertleşmiştir. Medya ve siyasi liderler AB için gelen mültecileri tehdit unsuru, ekonomik zarar, radikal terörist, öteki, AB'nin ve kültürüne tehdit, denizden yasa dışı yollarla geçiş yapmaya çalışan topluluklar gibi tanımlamalarla karşıt görüşler gittikçe artmıştır. Ayrıca göçmen ve mültecilere yönelik baskılar da artmıştır. Gelen sığınmacı ve mülteciler AB'nin emniyetini tehdit eden unsurlar olarak görülmüştür. AB içerisinde bu olaylar "öteki" olarak tanımlanan göçmen ve mültecileri AB birliğini zarar verebilecek ve sınırlarına tehdit eden konuma gelmiştir (Özcan, 2017).

AB'nin güvenlik sorunu olarak tanımladığı göç ve mülteci kavramları aynı zamanda Türkiye ile ilişkilerini de olumsuz yönde etkilemiştir. 2011 yılında Suriye iç savaşından kaçan kişilerin sığınacakları yerler büyük çapta bir problem haline gelmiştir. Bu iç savaşta milyonları aşan sivil halk Türkiye, Ürdün ve Irak'a gelmiştir. Ancak 2014 yılından itibaren sığınmacıların

sayısında yüksek oranda bir artış olmuştur. Sığınmacılar ilk önce komşu ülkeleri yakından ilgilendirse de uluslararası arenayı ilgilendiren büyük bir sorun haline gelmiştir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2018 verilerine göre 3 milyon 594 bin 232 kişi olan Suriyeli sığınmacılar kadarı Türkiye, 1 milyon kişi Ürdün ve Iraktadır. Bu ülkeler dışında kalan sayı ise Avrupa'ya gitmek için yolar aramaktadır. Bu nedenle AB ülkeleri kapılarına dayanan bu göç dalgası ile nasıl baş edeceklerini bulmaya çalışmaktadır (Özcan, 2017).

AB ülkelerinde yaşayan sığınmacı ve mültecilere güvenlik problemi tanımlaması uygulanan politika ve faaliyetlerin bu yönde olmasına neden olmuştur. Özellikle yaşanan olaylar bu tabloyu daha da olumsuzlaştırmıştır (Hopyar, 2016: 63). Bunun nedeni olarak Avrupa'da aşrı sağ siyaset ve partilerin tırmanışa geçmesi ve DEAŞ'ın gerçekleştirdiği terör eylemleri gösterilebilir. Yaşanan DEAŞ saldırıları aşrı sağcıların siyasetinin bir politikası olmuş ve sığınmacılara yönelik baskıyı arttırmıştır. Aşırı sağın mültecilere yönelik olumsuz söylemler ve meydana gelen terör eylemleri nedeniyle Avrupalı halkın zihninde de bir karşılık bulmaya başlamıştır. Bu konuda Alman aşırı sağ görüşlü ve göçmen karşıtı, Alternatif Partisi (AFD) lideri Frauke Petry *"güvenlik birimlerinin ülke sınırlarına yasaya uygun olmayan yöntemlerle giriş yapmaya çalışan sığınmacılara ateş etmesi doğru bir davranış olacaktır."* görüşü ile mülteci ve sığınmacılara bakış açısını belirmiştir (BBC, 2016).

2015 yılında birçok Suriyeli sığınmacı Avrupa'ya gitmek için yola çıkması ile oluşan küresel kriz, AB'nin kendi içinde yeni bir yol ve yöntem arayışına yöneltmiştir. Farklı tavırlar sergileyen Avrupa ülkelerinden Macaristan'ın Sırbistan sınırına duvar öreceğini belirmiştir. Almanya, Slovakya, Macaristan ve Fransa'nın sınırları içerisindeki denetimleri devreye sokacağını duyurmuştur. 2 Eylül 2015 yılında Avrupa'ya yasa dışı yöntemlerle çıkmaya çalışırken hayatına kaybeden ve Bodrum kıyılarına vuran Aylan isimli bebeğin tüm kamuoyu ile paylaşılması sonucunda Avrupa değerlerini tekrardan sorgulamıştır. AB, kendisine yönelen bu göç olgusuna engel olabilmek ve bu küresel krizle baş edebilmek için değişik yöntemlere başvurmuştur. Bunun sonucunda Türkiye ile AB tekrar görüşmeye başlamış ve ilişkiler bu kriz bağlamında yeniden değerlendirilmeye alınmıştır (Demir ve Soyupek, 2015).

Suriye mülteci krizi Almanya ve İsveç gibi Avrupa ülkeleri daha ılımlı bir tavır almışlardır. İç savaştan mağdur olan mültecileri diğer Avrupa ülkelerine göre bu iki ülke daha fazla sınırları içeresine almıştır. Ancak Doğu Avrupa ülkeleri siyasi, ekonomik ve sosyal sebepleri ileri sürerek sığınmacıları ülkelerine almada tereddüt etmiş ve çok az sayıda belirli kriterlere göre izin verilmesine karar vermişlerdir. Sınırlı sayıda ve çeşitli şartlara bağlı kabuller gerçekleştirmişlerdi (Keating, 2015a; Keating, 2015b).

Günümüz itibariyle Suriyeli mültecilerin yaşadığı bu dram karşısında AB ülkelerinin ne yasal olarak ne de uluslararası hukuka uygunluk bakımından bir çözüm yolu bulma ya da bir politika benimseme noktasında gerekli bir çabalarının olmadığı görülmektedir. Hatta AB ülkelerinin temel insan haklarından olan "sığınma", "iltica" haklarına uygun olarak çözüm önerileri getirmediği ve bu konunun ülkeler arası bir krize dönüştüğü görülmektedir. Mültecilerin geleceği ile ilgili uygulanan politikalar ve stratejilerin yeterli olup olmadığının yanında AB'nin uyguladığı politikalara değinmek gerekir (Aldırmaz, 2017: 93). Bu da bu krizin Avrupa'nın göç korkusu ile nasıl arttırdığını bir kez daha ortaya koymaktadır. 2015 yılında AB üye ülkelerinin sayısı milyonlara yakın olan ve sınırlarına kadar gelen sığınmacılara yönelik aldığı kararda sınırlı sayıda sığınmacı alacakları yönündedir. Bu durum bu sorunun içinde çıkılması güç bir soruna dönüştürmektedir. Tüm ülkelin başta Fransa ve Almanya ortak olarak birleştikleri nokta bu sorunun AB sınırları dışında çözülmesidir. Bu ülkelerin anlaştığı tek çözüm noktasıdır. Bu konuda görüşebilecekleri ve en uygun olan ülke de Türkiye olarak düşünülmektedir.

Günümüzde Suriye sorunun zaman geçtikçe daha çok ülke ve kişiyi etkilemesi nedeniyle, AB ve Türkiye 2013 yılında görüşmelere başlamışlardır. Birçok diplomatik adım ve en büyük sorunların başında gelen Avrupa'ya kaçak yollarla giren mültecilerin iade edilmesini kapsayan Geri Kabul Anlaşması imzalanmıştır. Gerekli izin ve belgeleri olmayan sığınmacıların iade edileceğine dair bir anlaşmadır. AB ve Türkiye bu sorunların çözümü için ortak stratejiler belirlerken vize serbestliği konusu konuşulmaya başlanmıştır. Bu anlaşma imzalandıktan sonra Ekim 2015'te AB komisyonu başkanı Frans Timmermans ve Almanya Şansölyesi Angela Merkel Türkiye'yi ziyaret ederek mülteci sorunu ile ilgili gerekli temaslarda bulunulmuş ve görüşmeler

yapılmıştır (Kutlay ve Akçalı, 2015: 5).

Suriye iç savaşının etkileri tüm Avrupa'ya Suriyeli göçmenlerin akın etmesi olarak dönmüştür. Avrupalı devletler Türkiye'yi tampon bölge olarak kullanmak istemektedirler. Avrupalı devletler bu göçmen Müslüman halkı kendi topraklarında barındırmak istememelerinin başında İslamofobik bir refleks yatmaktadır. Türkiye ve AB arasından imzalanan bu anlaşmanın maddeleri şunlardır (AB Bakanlığı, 2016):

- Kaçak yöntemlerle AB üye devletlerine ulaşan veya bu devletlerde oldukları sürede kanuna aykırı konuma düşen (vize süresi dolan) Türk vatandaşları ve Türkiye güzergâhını kullanarak anlaşmayı kabul eden ülkelere ve ülkeler topluluğuna ulaşan üçüncü ülke vatandaşlarının anlaşmaya uygun olarak gerekli koşullar sağlanarak Türkiye'ye geri alınması,
- Yine kaçak yöntemlerle AB üye devletleri üzerinden Türkiye'ye ulaşan ve ülkemizde oldukları sürede kanuna aykırı konuma düşen AB üyesi devlet ve üçüncü dünya ülkesi vatandaşları anlaşamaya uygun olarak ve gerekli koşullar sağlanarak AB ülkelerine geri verilmesini kapsamaktadır.

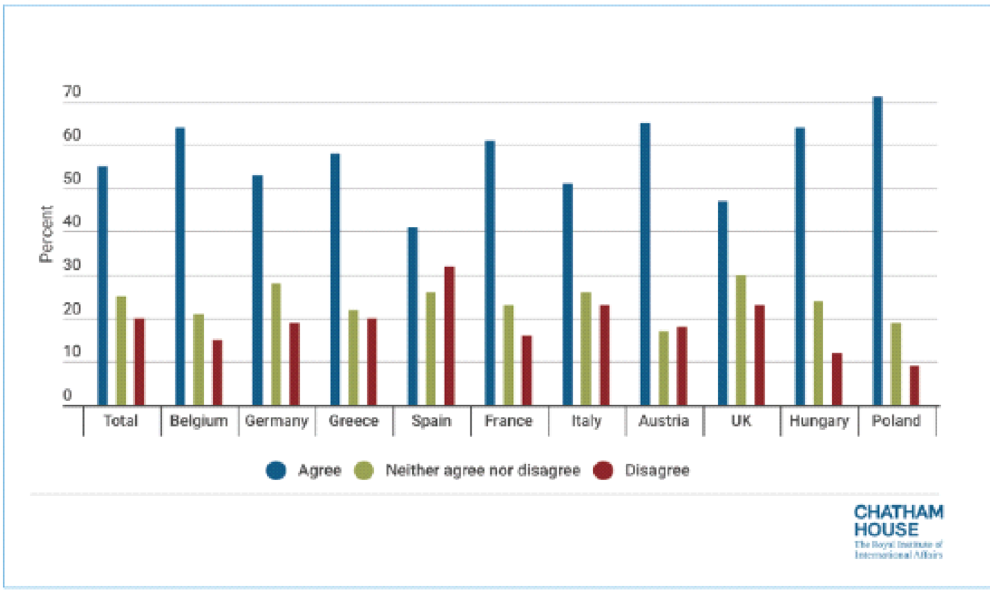
2015 yılı itibariyle AB ve Türkiye arasında imzalanan anlaşma sonucunda oluşturulan "Ortak Hareket Stratejisi Mart 2016 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Belirlenen bu strateji ile AB; Türkiye mülteciler için yapacağı tüm çalışmalarda destek vereceğini ve çalışmaları mali olarak destekleyeceğini, kaçak yollarla Avrupa'ya ulaşan mültecilerin ise Türkiye'ye iade edileceğini kabul etmiştir. Aynı zamanda AB'nin her mülteciye karşın yasal olarak bir mülteciyi ülkelerine alacağı konusunda uzlaşmaya varılmıştır (AB Bakanlığı, 2016). AB ile Türkiye'nin gerçekleştirdiği bu görüşmelerin üçüncüsü sayılabilecek temas 18-19 Mart 2016 tarihleri arasında Brüksel'de yapılmıştır. Bu görüşmede AB liderler zirvesi olarak nitelendirilmiş ve Avrupa'ya kaçak yollarla gelen mültecilerin geçişini tamamen engellemek için izlenecek strateji ve yöntemler konuşularak nihai sonuca varılmıştır. Liderler zirvesinin sonucunda krizle baş edebilmek için gözle görülür adımların atılması öngörülmüştür. Ayrıca Türkiye'ye verilmesi planlanan Vize Serbestisi Diyaloğu konusunda da gerekli görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin sonucunda varılan

anlaşmanın odağında Yunanistan üzerinden geçiş yapmak isteyen mültecilerin geçişlerinin önlenmesi hususu yer almıştır. 9 madde içeren bu anlaşmanın maddelerin içeriği şu şekildedir (AB Bakanlığı, 2016):

1. 20 Mart 2016 sonrasında Türkiye'den Ege adalarını kullanarak geçiş yapan tüm göçmen ve mülteciler eğer yasal olarak kabul edilmemişse ya da koruma isteği yoksa Türkiye'ye geri gönderileceklerdir.
2. İade edilen her bir Suriyeli için AB Türkiye'den yasal yollarla AB ülkelerine bir Suriyeli alacaktır. İlk aşamada 18.000 Suriyeli bu durumdan faydalanacaktır. Belirlenen bu rakam eğer gönüllü olursa ülkelere alınacak Suriyeli mülteci sayısı 54.000 kişi kadar olabilecektir.
3. Avrupa sınırlarına gelen göç akımının durdurulabilmesi için Türkiye kara ve sahil yollarında gerekli tüm önlemleri sağlayacak ve yakın konumda bulunan tüm devletlerle birlikte çalışacaktır.
4. AB sınırlarına gelen bu geçiş akımı sona erdirildiğinde ya da gözle görülür derecede azaldığında AB ülkelerine gönüllü olarak mültecileri kabul etmeye başlayacaktır.
5. 2016 Haziran tarihinin bitimine kadar vize serbestliği için gerekli koşullarının sağlanması ile vize serbestliğinin gerçekleşmesi ivme kazanacaktır.
6. Sığınmacı Mali Olanaklar içeriğinde Türkiye'ye verilmesi planlanan 3 milyar avro ödeme zamanının kısa sürede tamamlanması sağlanacaktır. Suriyeli sığınmacılara yapılan tüm insani yardımlar için hız verilecek ve Suriyelilere yönelik yardım ve uygulamalar için gerekli ekonomik destek verilecektir. Tüm sorumluluklar tamamlandığında verilen mali desteğin tüketilmesi durumunda 2018 yılının bitimine kadar 3 milyar avro ek mali destek verilecektir.
7. Gümrük Birliği anlaşmasının rehabilite edilmesinden memnun oldukları belirtilmiştir.
8. 17. Fasıl'ın karşılıklı görüşmeler açılmasından memnun oldukları belirtilmiş ve diğer bir aşama olarak Hollanda Dönem Başkanlığında 33. Fasıl'ın görüşmeye açılması kararına varılmıştır.
9. AB, Suriye'de yaşayan insanlar için koşulların yaşanabilir düzeye getirilmesi için işbirliği içerisinde olacaktır.

3.4. İslami Kavramlar ve Dini Ritüeller

İslamofobi ve bu bağlamda anti-İslamizmin Batı toplumlarında artışının nedenleri arasında etnik ve dini gruplar arasındaki sosyal farklılıklar, kültürel farklılıklar, önyargılar ayrıca dini ritüeller gibi İslam ve Hristiyan toplumları arasındaki farklılık bulunmaktadır. Yaşadığımız yüzyıl içerisinde ekonomik ve sosyal etkenlerin değişikliğe uğramasından ötürü işsizlik, mali sıkıntılar, göçmenlik gibi sorunların büyümesiyle İslam ve Hristiyan toplumları arasında düşmanlık da artış gözlenmektedir (Yılmaz, 2008: 13-14). 1920 yılında Londra'da kurulan İngiliz düşünce kurumu olan Chatman House Royal İnstitute of İnternational Affairs tarafından 2016 yılında, Müslüman ülkelerden Avrupa'ya göç eden göçmenlerle ilgi bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaya göre şekil 3.4'te görüldüğü üzere Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Polonya, İspanya ve Birleşik Krallık'taki vatandaşlara yöneltilen soruda "Müslüman göçmenler başta olmak üzere yeni göç dalgaları engellenmeli" argümanını destekleyen bir sonuca varılmıştır. Araştırmaya göre, Belçika, Fransa, Avusturya, Polonya gibi ülkeler bu argümanı %60 üzerinde desteklemişlerdir (Bayraklı ve Hafez, 2016).

Kaynak: Chatman House

Şekil 3.4. Müslüman göçlerinin durması için yapılan anketin ülkelere göre yüzdeleri

Avrupa'ya göç eden Müslümanlar kendi kimliklerini koruyarak dini ritüellerini, toplumsal yaşamlarını ve kültürlerini bulundukları topluma adapte

etmemelerinden dolayı iki farklı inanış sınıfı arasında yıldan yıla sorunlar büyümüştür. Bunun sonucu olarak İslamofobi olgusu Avrupa'ya yayılmıştır. Yukarıdaki Şekil 3.4'de olduğu gibi Avrupa'nın belirli ülkelerinde yapılan ankete göre bu ülkeler Müslüman göçlerinin durmasını istemektedirler. Bunun yanında radikal Radikal terör örgütlerinin Avrupa'daki terör eylemlerinin de artmasıyla İslamofobiyi körüklemektedir. Hollandalı aşırı sağcı PVV partisi lideri Geert Wilders her fırsatta İslam karşıtı söylemleriyle Avrupa'da gündeme gelmektedir. Wilders yaptığı bir açıklamada *"Hükümetiniz sizin bir gün AB üyesi olacağınıza inanmanızı sağlayarak sizi kandırıyor. Bunu unutun. Siz Avrupalı değilsiniz ve hiçbir zaman olmayacaksınız. Türkiye gibi bir İslam devleti Avrupa'nın bir parçası olamaz. Daha fazla İslam istemiyoruz, azalmasını istiyoruz. Bu nedenle, Türkiye, bizden uzak dur. Seni burada istemiyoruz"* şeklinde bir ifade de bulunmuştur (gazetevatan.com, 2015).

Hristiyan dünyası için yukarıda da belirtildiği üzere Müslümanların AB ülkelerine göçü bir tehdit olarak görülmüştür. Bunun yanında aşağıdaki bölümde de belirtildiği üzere bazı İslami kavramlar ve dini ritüeller de AB ülkerinde İslamofobi'nin yükselmesine yol açmıştır. Aşağıdaki bölümde İslami kavramlar olarak Cihad, Darül-harp ve Darül-İslam, kurban ritüeli, kadının yeri, başörtüsü gibi Hristiyan toplumla örtüşmeyen kavramlar açıklanacaktır.

3.4.1. İslam'da Cihad Kavramı

'Cihad' kelimesi Kur'an'da birçok ayette yer almaktadır. Batılı düşünürlerin ve yazarların aksine 'Cihad' kavramı sadece savaş anlamı taşımaz. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda 'Cihad' kavramı "gayret etmek, bir işi yapabilmek için bütün imkânları kullanmak" olarak açıklanmıştır. Türk Dil Kurumu sözlük anlamı ise "Din uğruna yapılan savaş" olarak tanımlanmıştır. Cihad "çaba", "mücadele", "gayret" anlamlarının içinde barındırır (Göknel, 2015: 107). Cihad, Kuran-i Kerim ve hadislerde şu şekilde yorumlanmaktadır; Allah yolunda cenk etmek, dinin gerektirdiği emirlere ve yasaklara uymayı, haram ve günaha karşı nefsine hâkim olmayı ve İslam'ın saygın bir din olduğunu dünyaya yaymayı (Sayar, 2014). Batılı söylemlerin aksine İslam dini bir barış dinidir. Batı'daki "Cihad" anlayışı hep askeri ve Cihatçı terör örgütü algısı olarak kodlanmıştır. Günümüzde Batılı devletler cihadı islamofobik ve İslam karşıtı siyasi propaganda olarak meşrulaştırmışlardır. İslam hukukuna

göre dört tür düşmana karşı savaşmak mubahtır: Kâfirler, mürtedler (dönmeler), asiler ve eşkıyalar. 11 Eylül saldırısında El-Kaide lideri Usame bin Ladin de cihadı kâfirlere karşı gerçekleştirdiğini açıklanmıştı (timeturk.com, 2016). Kâfirlere ve mürtedlere karşı yapılan silahlı eylemler "kutsal savaş" yani cihad anlamı taşımaktadır. Saldırı veya savunma yapmak Müslüman cihatçıların görevidir. Usame bin Ladin de ABD'ye açtığı bu savaşı kâfirlere ve mürtedlere karşı olduğunu savunmuştur (Lewis, 2003: 38). Cihatçı terör örgütlerinin bu terör eylemleri nedeniyle Batılı ülkeler de iç ve dış güvenlik politikalarını değiştirmek zorunda kalmışlardır. Müslümanlara karşı kuşkulu, baskıcı ve şiddete dayalı politikalar belirlenmiştir (Okumuş, 2007: 240). El-Kaide ve DEAŞ gibi cihatçı terör örgütleri tüm dünyaya adeta korku salmıştır. Batılı ülkeler Müslümanlara yönelik olarak öteki, yabancı, göçmen, azınlık ve bizden olmayan gibi söylemlerle islamofobiyi yükseltmiştirler (Görmez, 2012: 262).

İslam'da yer alan "Kutsal Savaş" Müslümanlığı yaymak için masum inşanların canını almayı kabul etmez (Okumuş, 2007: 241). "Dinde, zorlama yoktur. Doğruluk, sapıklıktan seçilip belli olmuştur... Allah işitendir, bilendir" (Bakara Suresi: 256). Kanlı terör örgütü DEAŞ ve El-Kaide 'cihad' adı altında batılı devletlerle savaşarak kanlı eylemlerde bulunmaktadırlar. Bu tip terör örgütlerinin eylemleri neticesinde İslam dini tüm dünyaya bir terör dini olarak görülmektedir.

2014 yılında Suriye'de Amerikan ve Rus hava kuvvetlerinin bombardımanlarına maruz kalan DEAŞ bu Haçlı Seferi'ne karşı cihad çağrısında bulunmuştur. DEAŞ sözcüsü Ebu Muhammed el Adnan şu şekilde cihad çağrısında bulunmuştur; "Kendini Müslüman olarak tanımlayan herkesin haçlı ordusuna karşı mücadele etmesi gerek" (Ntv, 2015). Ayrıca Kuran'da *"Ey iman edenler! Size ne oldu ki, «Allah yolunda savaşa çıkın!» denildiği zaman yere çakılıp kalıyorsunuz? Dünya hayatını ahirete tercih mi ediyorsunuz? Fakat dünya hayatının faydası ahiretin yanında pek azdır."* (Tevbe Suresi: 38) şeklinde ifade de mevcuttur.

20 Haziran 2014'te ise İngiltere Başbakanı David Cameron "Cihatçılar İngiltere'ye saldıracak" açıklamasının ardından peçeli Müslüman bir kadın sokak ortasında 16 kez bıçaklanarak hayatını kaybetmiştir. Bu olay

İngiltere'deki halkın Müslümanlara düşman gözüyle baktığının bir kanıtı olmuştur (t24.com, 2014). Cihad kavramı Batılı toplumlarda "savaşa çağrı" anlamı taşımasında aslında İslam kültürü içerisindeki anlam kargaşasından kaynaklandığı söylenebilir. İslam ve Müslümanlık üzerine yazdığı kitaplarla tanınan John Esposito'nun Cihadın tanımlanması üzerine dört Müslüman konuğun katıldığı bir televizyon programı örneklemesi şu şekilde olmuştur; "Birinci konuk, cihadı iyi bir Müslüman gibi çalışmaya çalışmak, düzenli olarak namaz kılıp oruç tutmak ve sorumluluklarını yerine getirmek olarak açıklamıştır. İkinci konuk, cihadı, İslam'ın çağrısını yaymak için yoğun bir çalışma olarak tanımlamıştır. Üçüncü konuk, cihadın Filistin'de Keşmir'de, Çeçenistan'da ve Kosova'da zulüm gören Müslümanların mücadelesini desteklemek olabileceğini ifade etmiştir. Son konuk ise, tıpkı Bin Ladin için olduğu gibi, İslam dünyasındaki hükümetleri yıkmaya çalışmak ve Amerika'ya saldırmak anlamına gelebileceğini belirtmiştir" (Esposito, 2003: 43). Örnekte görüldüğü üzere cihad kavramı üzerinde Müslümanlar arasında ortak bir anlayış mevcut değildir. Bu durum Müslümanların İslam'ı Batıya karşı doğru biçimde kolektif ve ortak akılla müdafaa edememelerine de yol açmaktadır.

3.4.2. Darül-harp ve Darül-İslam Kavramları

Darül-harp ve Darül-İslam kavramları da cihad anlayışında olduğu gibi Batıya karşı doğru biçimde açıklanamadığından İslamofobik kavramlar olarak görülmektedir. Darül-İslam, Müslümanların hâkimiyetinde bulunan veya fethettikleri, Müslümanların huzurlu olarak, dini vazifelerini yerine getirdikleri yerlerdir. Darül-harp ise, gayrimüslimler tarafından yönetilen ve İslam hâkimiyetinin olmadığı yerlere denilmektedir. Cihadın amacı içerisinde darül-harbi darül-İslam haline getirebilmek kısacası İslamı yaymaktır. Avrupa'daki Radikal İslamcı veya Cihatçı terör örgütlerinin Avrupa'yı hedef almalarındaki amaçları Avrupa'yı darül-harp olarak görmeleri ve Avrupa'yı darül-İslam haline dönüştürmek istemeleri olabilir. Bu da islamofobiyi tetikleyen bir diğer unsur olarak söylenebilir.

3.4.3. Başörtüsü, Kadının Yeri ve Kurban

Başörtüsü kullanımı yalnızca İslam dünyasında değil Batılı Hristiyan inançlarında da kullanılmaktadır. Hristiyanlık inancında rahibelerin başını

kapatması ne kadar doğalsa, İslam dini müritlerinin de başörtüsü kullanması bir o kadar doğaldır. Fakat Batılılar bunu İslam'ın bir parçası olduğunu ve başı kapalı Müslüman kadınları Batılı devletlerin toplumsal yaşamına ters düştüğünü savunurlar (Göknel, 2015: 126).

Ancak Müslümanlık'ta başörtüsü kullanımının 3 nedeni vardır;

- Geleneksel: Sadece Müslüman kadınların değil, gayrimüslim kadınlarında kullandığı bir şeydir. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde bile kırsal kesim kendine özgü başörtülerini hala kullanmaktadır.
- Toplumsal: Ataerkil ve feodal toplumlarda erkeklerin ve değer yargılarının ön plana çıkması kadınların örtünmelerini gerektirir.
- Dini: Kur'an'da da geçtiği üzere kadınlar vücutlarının belirli bölgelerin kapatması emredilmiştir (Göknel, 2015: 126).

İslam dininde kadına biçilen rol ve yaşam tarzının Batı devletlerinin kara propaganda aracı haline gelmesinin nedeni yine İslam dinini kendince uyarlayan Arap medeniyetidir. Çok eşlilik, recm cezası, kadınların miras hakları, seçme ve seçilme hakları gibi kadını sosyal yaşamda kısıtlayan ve ona zorla kabul ettirilen bir düzen oluşmuştur. İslamofobi'nin tüm Dünya'da giderek arttığı son yıllarda, Batı medyası tarafından İslam'ın kendi içinde yozlaştığı propagandasını yapmaktadır. Birçok Müslüman ülkede kadına şiddet uygulanmakta, kadına yönelik cinayetler işlenmekte ve kadını ikinci sınıf vatandaş olarak görülmektedir. Buna karşın İslam dininde kadını erkekle eşit kılan ve Allah katında bir olduklarını söyleyen ayetler mevcuttur. *"Ey insanlar, biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında en üstün olanınız, (günahlardan) en çok korunanızdır. Allah bilendir, haber alandır."* (Hücurat Suresi: 13).

Kurban ibadetini Allah'a yaklaşmak ve O'nun rızasını almak anlamı taşımaktadır. Kurban ibadeti bir dini ritüel olarak gerçekleştirilmesi yanında, insanların çok istedikleri bir olayın gerçekleşmesi durumunda 'adak adaması' durumunda da gerçekleştirilir. Bu durumun da dini bir tarafı yoktur. Batılıların gözünde hayvanların Müslümanlarca kurban edilmesi bir 'barbarlık' ve 'vahşet' olarak tanımlanmaktadır. Bu ibadetin temelinde Allah'a yakınlık ve halka fedakârlıkta bulunma anlayışı yatmaktadır. Kurban, bir Müslüman'ın

bütün varlığını gerektiğinde Allah yolunda feda etmeye hazır olduğunun sembolik bir ifadesidir. Kurban bir ibadettir ve kurban kelimesi Kur'an'da birçok ayette geçmektedir.

"… kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belirli günlerde Allah'ın adını ansınlar. Artık onlardan siz de yiyin, yoksula fakire de yedirin." (Hacc Suresi: 28). "Her ümmet için, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini ansınlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık…" (Hacc Suresi: 34).

3.5. Bazı Avrupa Devletlerinin İslam'a Bakışı

Hristiyanlık kültürü gölgesinde demokrasiyle yönetilen Avrupa ülkeleri çok kültürlülük ve çoğulculuk kavramları tarafından çerçevelenmiştir. AB'nin ekonomik temeller üzerine atıldığı 1992 Maastrich Anlaşması'yla Avrupa ülkeleri arasında ekonomik, siyasi ve ticari olarak yeni bir çağ başlamıştır. Bu yeniçağın başlamasıyla birlikte, AB içerisinde bulunan ülke vatandaşları sınırdan vizesiz geçiş hakkına ve AB içeresinde diğer ülkelerde ikamet edebilme ve çalışabilme hakkı kazanmışlardı. Bu haklar neticesinde, farklı kültürlerin birbiriyle olan etkileşimi hızlanmış ve toplumlar birbirlerine entegre olmuşlardır. AB'nin temelinde yatan tüm Avrupa ülkelerini tek bayrak altında toplayarak çok kültürlü, çok uluslu bir toplum yaratabilmesi yatmaktadır. Kısacası Avrupa'da Hristiyan inanışlarına ve yaşam tarzlarına göre 'çok kültürlülük' kavramı gelişmiştir (Kalın ve Esposito, 2015; s.42).

Demokrasiyle yönetilen ülkelerin en önemli temel unsurlarından birisi de 'plüralizm' yani çoğulculuktur. Çoğulculuk ilkesi, yaşadığımız toplumun her kesimince uygulanması gereklidir. Demokraside çoğulculuk ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi 'Kurumsal Çoğulculuk 'dur. Yasama-Yürütme-Yargı devlet yönetiminde kullanılan bu üç gücün demokratik olarak belirlenmesi ve devletin bu organları yönetmesidir. İkincisi ise, 'İdeolojik Çoğulculuk'dur. İnsan hakları, ifade özgürlüğü, fikir özgürlüğü ve temek hak ve özgürlükler üzerine kuruludur.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun 'Demokrasi ve Çoğulculuk' tanımı: "Düşünceleri açıklama özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel dayanaklarından birini oluşturur. Hatta düşünceleri açıklama özgürlüğü, sadece

olağan karşılanan, zararsız ya da önemsiz görünen bilgiler ya da düşüncelerin açıklanması açısından değil, tam tersine, ayrıca Devlet'e ve toplumun belirli bir bölümüne karşı gelen, onları şoke eden ve rahatsız eden düşünceler açısından da geçerlidir. Nitekim demokratik toplumun en önemli unsurlarını oluşturan çoğulculuk, hoşgörü ve açıklık düşüncesi bunu gerektirir" şeklinde ifade etmektedir (Handyside, 1976).

Avrupalıların endişesi, seküler ve liberal kavramlar üzerine kurulu olan Avrupa'nın bu kavramlardan uzak olduğunu düşündükleri Müslüman halkın kendi sistemlerine entegrasyonu ve adaptasyonunun gerçekleşemeyecek kadar ütopik olduğu yönündedir. Avrupa'daki hukuk sistemi kilise hukuku ve devlet arasında örtüşen kanunlardır. "Hristiyanlık ve de özellikle Roma Katolik Kilisesi etkisi altında gelişen bu hukuk sistemi tüm Avrupa hukuk sisteminin oluşmasında önemli bir yer tutar. Bu sebepten de Müslümanlar için sorunlu bir hukuk sistemini oluşturur" (Göknel, 2015: 328). Müslüman halkın kendine özgü yaşam tarzı, örf ve adetleri, kuralları Avrupa'ya entegre olabilmesi bakımından batılılarca imkânsız olduğu ve hatta Müslüman nüfusun Avrupa kıtasında istemediklerini ifade özgürlüğü adı altında hakaret içeren bir üslupla ifade edilebilmektedir. 2009'da İsviçre'de bulunan camilerin minaresi olup olmaması konusunda referanduma gidildi. Halkın %58'i İsviçre'de minare görmek istemedikleri yönünde oylarını kullandı (Cnntürk, 2009). Fransız Ulusal Muhalifler lideri Marie Le Pen Fransa'nın İslamlaşmasının önüne geçilmesini, Alman sağcı Cumhuriyet Partisi lideri Franz Schonhuber Almanya'da İslam'ın yeşil bayrağının dalgalanmayacağını ve Danimarkalı İlerici Partisi seçimlerde Müslümansız Danimarka söylemlerinde bulunmaları Batı'nın İslam'a bakışının yansımasıdır (Vertovec ve Peach, 1997: 5).

Avusturya, Hollanda, Almanya, İtalya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Macaristan, Fransa, Letonya, İngiltere, Norveç, Slovakya, İsveç, İsviçre gibi Avrupa ülkelerinde yükselişe geçen sağcı ırkçı partilerin Müslüman karşıtı söylemlerinin artması sonucu oylarını arttırmalarında büyük rol oynamaktadır (Sunier, 2005: 89). İslam, Hristiyanlık'tan sonra gelen Avrupa'daki en büyük azınlık dinidir ve Müslümanların AB toplam nüfusu içerisinde 23 milyona ulaştı. Bu da AB nüfusunun %4,5 tekabül etmektedir (Klausen, 2008: 25). Her yıl 1 milyon kadar kişi Müslüman ülkelerden

Avrupa'ya göç etmektedir. 2050 yıllında Müslümanların Avrupa'daki nüfus oranı %20 olacaktır (Erdenir, 2014). Bu artış Avrupa halkları arasında endişeye yol açmaktadır. Kendi kimliklerinin, kültürlerinin yok olup gideceği korkusunu ve bu bağlamda da kültürel kimliklerinin savunulması dürtüsünü beraberinde getirmektedir. Bu da İslamofobi'nin Avrupa'da artmasına sebep olmaktadır.

AB Uzmanı Fatma Yılmaz ve Uluslararası Stratejik Araştırmalar (USAK) merkezi gün geçtikçe İslamofobi'nin artış göstermesinin nedeni olarak ilk başta 11 Eylül ve 2008 ekonomik kriz olarak gösterilmektedir. Yapılan açıklamalara göre "Avrupa'da yaşayan Müslümanlara yönelik ayrımcılık ve toplumdan dışlama artış göstermiştir. Ortadoğu'da yaşanan olaylar Avrupa'nın Müslümanlara ve İslam'a olan yaklaşımını değiştirmiştir (Erdin, 2014)" ifadesine yer verilmiştir. Aşağıdaki alt bölümlerde bazı Avrupa ülkelerinin İslama bakışı açıklanmıştır.

3.5.1. Almanya

Almanya'da Protestan ve Katolik Hristiyanlığın ardından üçüncü din İslam gelmektedir. Hristiyanlığı temsil eden kurum ve kuruluşlar hukuken tanınırken, Müslüman cemaatler ve kurumlar tüzel kişilik olarak temsil hakkı bulunmamaktadır. Müslüman halk çeşitli birlik ve çatı kuruluşlarla temsil edilebilmektedir (Göknel, 2015: 336). Maalesef, Almanya'da kurulan İslami dini birlikler ve cemaatlerin bazıları köktendinci bir zihniyete sahip olduklarından dolayı Almanya'daki kamuoyu tüm Müslümanları aynı kefeye koyup radikal İslam'ı ve şeriatı desteklediklerini düşünmektedir. Almanya anayasasının 116. maddesine göre "Alman kültürü ve Alman ataları olan" Alman ulusuna aittir. Bu bağlamda yabancı kökenli göçmenler bu ulus kavramı içerisinde kendilerine yer bulamazlar. 1950'lerden beri Almanya'ya göç eden Müslüman nüfus kültürel anlamda alışmakta hala büyük güçlük çekmektedir. Almanya'ya göç eden Müslüman nüfus evlerinde kendi ana lisanlarını kullanmakta, örf ve adetlerini devam ettiren, giyim tarzlarını devam ettirmektedirler. Suç işleme oranında Müslüman halk ilk sırayı alması, zorla evlendirme, namus cinayetleri, başörtüsü vb. gibi birçok sebepten dolayı Alman halkı Müslümanlara bakış açısı çok pozitif olmamıştır. Zaten önyargılarla beslenmiş olan beyinleri bir de bu tarz davranışları ve tutumları görünce İslamofobi oluşumu hızlanmıştır. 11 Eylül sonrası Avrupa Irkçılık ve

Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi (EUMC) 2004 yılında yaptığı ankette Almanların %83'ü İslam'ı "terör" dini olarak görmektedir (EUMC, 2006: 37).

Sosyal Demokrat Partili (SPD) Thilo Sarrazin, "*Müslümanlar kadar güçlü biçimde suça ve refah devletinin yardımlarına bağlı olan başka bir göçmen grubu yok"* şeklinde ifadede bulunmuşlardır (Yanarışık, 2013: 2914). Alman hükümeti Türk göçmenleri vatandaşlığa geçirmek için bazı yasalar çıkartmıştır. Bu yasalarda islamofobik unsurlar taşımıştır. Almanya'da doğan çocuklar 23 yaşlarına kadar çifte vatandaş olarak statüleri varken, 23 yaşında bir tercih yapmaları zorunlu kılınmıştır. Ancak bu yasa maddesi AB, İsviçre ve ABD vatandaşlarını kapsamıyor. Cihatçı terör örgütü El-Kaide ve DEAŞ'in Avrupa'ya düzenlediği her saldırı İslam'a olan bakışın değişerek yerini İslamofobi almaktadır. Bu bağlamda İslam ve göçmen karşıtı Alman Alternatif Partisi (AFD) İslam karşıtlığını Stuttgart'ta düzenlediği kongresine taşımış ve alınan kararda "İslam Almanya'ya ait değildir" ifadesi oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Söz konusu maddede, "Bizim hukuk anlayışımıza saygı göstermeyen hatta onunla mücadele eden ve kendini tek egemen din olarak gören bağnaz bir İslam anlayışı, bizim hukuk düzenimizle bağdaştırılamaz" şeklinde ifade edilmiştir (Milliyet, 2016a).

Fransız Kamuoyu Enstitüsü (İFOB) şirketinin gerçekleştirdiği, Fransa ve Almanya vatandaşlarının İslam'a bakış açılarını ortaya çıkaran bir anket araştırması yapmıştır. Bu araştırmaya Fransa 809 kişi, Almanya ise 801 kişi katılım göstermiştir. Katılımcıların yaş seviyesi 18 yaş üstüdür. Uygulana anketten alınan sonuçlardan bir kısmı aşağıda Tablo 3.1. ve 3.2.'de verilmiştir:

Tablo 3.1. Müslümanların Fransa ve Almanya'da Bulundukları Konumu Nasıl İfade Edersiniz?

	Fransa	Almanya
Ülkemizin kimliğine yönelik bir tehdit	%42	%40
Ülkemiz için zengin bir kültürel çeşitlilik kaynağı	%22	%24
Ne ilki ne de ikincisi	%36	%36
TOPLAM	%100	%100

Kaynak: Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, 2015

Tablo 3.2. Aşağıda Yer Verilen Nedenlerden Hangileri Sizce Müslümanların İçinde Yaşadıkları Topluma Uyum Sağlayamamasının Nedeni Olarak Görülebilir?

	Fransa	Almanya
Müslümanlar yaşadıkları bölgeye entegre olmak istemiyorlar	%61	%67
Müslümanlarla yerel halk arasındaki kültürel fark çok fazla	%40	%34
Müslümanlar komşuluk faaliyetlerinde ve bazı okullarda grup yapmakta	%37	%32
Irkçılık ve kabullenilme ihtiyacının giderilmemesi	%18	%15
Mali yetersizlikler ve iş istihdamı yetersizliği	%20	%10
Yönetimin bütçe yetersizliği	%2	%5

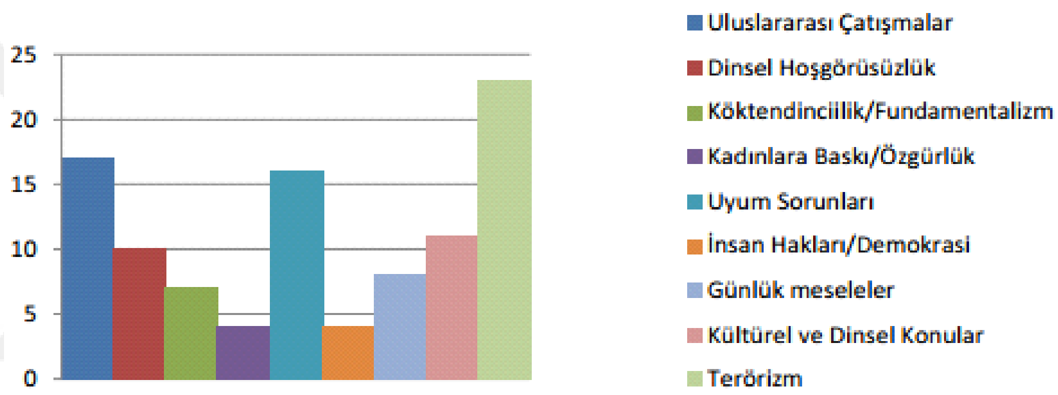
Kaynak: Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, 2015

2008'de Almanya Şansölyesi Angela Merkel; *"Hristiyanlar Avrupa'yı anlatırken Hristiyanlık, tekellik, gelenek, geçmiş, türdeşlik, fiziki coğrafya, kültürel birliktelik ve ulusal sınırlara daha çok değinmekle birlikte farklı kültürlerin birlikteliğini kabul etmeyen bir düşünceyi desteklemektedirler"* demiştir. Bu söylemiyle Merkel, yabancı vatandaşların Hristiyan âleminin kurallarını ve yaşam biçimini özümlemeleri gerektiğini belirtmiştir. Bu yaklaşım bir kültürün bir başka kültüre üstün olduğu vurgulanmakta olup bu ifade ayrımcılık söylemi olarak değerlendirebilir. Almanya'da bulunan sol partilerin üyeleri Hristiyan Demokrat Birliği (CDU), milliyetçilik dayanaklı ötekileştirme ve dışlamayı benimsedikleri yönünde şikâyet edilmektedir (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2013).

Diğer bir yandan medya Müslümanlara yönelik olumsuz ifadelere çok sayıda vurgulayan haberlere imza atmaktadır. Yer verilen haberlerin konusu oldukça farklıdır. Müslümanların yaşam biçimi ve kültürel özellikleri konu edilmezken bunun yerine şiddet ile özdeşleştirilmeye çalışılmaktadır. Terör eylemleri ile bir arada yer alan görüntülere yer verilmektedir. Almanya devletine ait en büyük iki kanal olan ARD ve ZDF kanallarında gerçekleştirilen Haziran 2005-Aralık 2006 tarihlerini kapsayan Richter ve Hafez yürüttüğü araştırmada İslam dininin terör ve şiddet unsurlarını barındırdığını belirtmiş ayrıca benzer bir konuda da Almanya'nın önde gelen dergilerinden Der Spiegel

2007 tarihli “Mekka Deutschland – Die stille İslamisierung, Mekke – Almanya sessizce İslamileştirme” yayınında Almanya’yı içten içe İslamiyet’e girme hakkında temkinli olmaya çağırmıştır (Yavuzcan, 2007: 319-321).

Bielefeld Üniversitesi’nde bulunan Wilhelm Heitmeyer “Alman Durumları” ismiyle yaptığı araştırmada ırkçılık ve yabancı düşmanlığı konu edinmiştir. Alman toplumunu; ülkelerinde bulunan göçmen sayısının fazlalığı ve ülkelerine yapılan göçün engellenmesini ve İslam’da kadınların değer görmediğini ve Müslümanların ülke sınırlarına alınmaması gerektiğini belirtmiştir (Çötok ve Taşdelen, 2013: 7). Aşağıdaki Şekil 3.5.’e göre Alman ARD ve ZDF kanallarında İslamın nasıl ele alındığını göstermektedir.

Kaynak: Aziz, S. ve Prvulovic, A. (2011). www.his.com.

Şekil 3.5. ARD ve ZDF Kanallarında İslam’ın Konu Edilme Biçimi

Almanya’da bulunan ve Occident yani Batı Avrupa toplumunu Müslümanlığı seçmesine karşı olan Pegida hareketi Türkçe karşılığı “Batının İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar” olan Almancası “Patriotische Europäer Gegen Die Islamisierung Des Abendlands” cümlesinin kelimelerinin ilk harfleriyle isimlendirilen bir topluluktur. Temel felsefesi olarak geçmişte Yahudilere karşı olan şimdi ise İslam, Türk ve Araplara yönelik düşmanlık besleyen ırkçılık ve ayrımcılık odaklı bir harekettir. (Tosun Bardakçı, 2016: 151).

Almanya’da islamofobik kararlardan bir diğeri ise Göçmen Yasası’dır. Suç işlemiş veya suça karışan göçmenler gerektiğinde anında sınır dışı edilebilecekler. Bu yasa eski haliyle şu şekildeydi: 3 yıldan uzun süreli hapis cezası aldıklarında ve kendi ülkelerine geri gönderilmeleri hayati tehlike

oluşturmuyorsa sınır dışı edilebiliyordu (Milliyet, 2016b). Almanya Anayasa Mahkemesi 2015 yılında aldığı kararla Müslüman kadın öğretmenlere başörtüsü yasağının din ve inanç özgürlüğüyle bağdaşmadığına hükmeden islamofobik karar almıştır (Hürriyet, 2015a). Almanya'yada yaşayan milyonlarca Müslüman olmasına rağmen Avrupa'da artan Radikal terör örgütlerinin düzenlediği terör eylemleri neticesinde Alman hükümetinin İslamofobik kararları aldığı görünmektedir.

3.5.2. Avusturya

Avusturya'da Müslüman nüfusu bir hayli fazla olan AB ülkelerinden bir tanesidir. Avusturya'da 1912 tarihinde "İslam Yasası" çıkarılarak İslam dinini ülkede özgürleştirilmiştir. Avusturya'da müftülük, okullar ve camilerin mevcuttur. AB arasında İslam dinini kurum olarak tek kabul eden ülke olan Avusturya aslında İslamofobi'nin de yaygın olduğu bir ülkedir. AB'de her ülkenin sağ görüşlü siyasi partileri bir kesimden oy alabilmek için İslam karşıtlığını kullanmaktadır. Ancak Avusturya'da göçmenler veya yabancı öğrenci olarak İslam karşıtı davranışları kamu dairelerinde ve kuruluşlarda görülebilir. Örneğin Avusturya'da ibadetleri özgürce yerine getirilecek kubbeli camii inşaatına izin yoktur. Ayrıca ezan sesini duymak mümkün değildir. 1912'de tanınan "İslam Yasası" 2015 yılında Avusturya Sosyal Demokrat Partisi ve Avusturya Halk Partisi'nin oluşturduğu koalisyon tarafından "İslam Yasası Tasarısı" adı altında revize edilmiştir. Bu revizyonla birlikte imamlar başka ülkelerden getirtilemeyecek ve vaazlar Almanca yapılacak olması Müslümanlar arasında büyük tepki uyandırmıştır. Ayrıca camilerin tüzel kişiliğe geçmemeleri halinde kapatılacağı hususunun da yasa tasarısına dâhil edilmesi Müslüman halkın baskılandığını kanıtlar niteliktedir (Hürriyet, 2015b). Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz "Siyasal İslam'la mücadele kapsamında" 2017 yılında ilk ve ortaokullarda başörtünü kullanımının yasaklaması, 2018 yılında ise Avustuya genelinde 7 camiinin kapatılmasına ve imamların sınır dışı edilmesini duyurmuştur (fikriyat.com).

3.5.3. Belçika

1974 yılında İslam dinini tanıyan ikinci AB ülkesi Belçika'dır. Belçika Milliyetçi Flaman Partisi'nin kurulması sonrasında Müslüman ve yabancı

karşıtlığı söylemlerle halkın oyuna talip olmuştur. 1991 yılına kadar %2 oy alabilen parti, 2003 seçimlerinde %11,6, 2004 yılında yapılan Bölgesel seçimlerde %24,2 ve 2010 Federal Parlamento seçimlerinde %17 oy alma başarısı göstermiştir. 2007 yılında Brüksel'deki Avrupa Parlementosu önünde toplanan Avrupa'nın İslamlaşmasını Durduralım (Stop the Islamisation of Europe – SIOE) grubu 11 Eylül yıldönümünde İslam karşıtı yürüyüş yapmıştır. İngiltere ve Danimarka merkezli SIOE yaptığı basın açıklamasında İslamın Avrupa'daki demokrasiyi ve eşitliği getirecekleri şeriat düzeniyle bozacakları yönünde olmuştur (Erdin, 2014: 37).

Milliyetçi Flaman Partisi kurucusu Vlaams Blok yaptığı konuşmalarda İslam karşıtlığını hep dile getirmiştir. Vlaams Blok "Ülkeye gelen yabancıların ve özellikle Müslümanların uyumları dinlerinden dolayı kesinlikle mümkün olamaz ve onlarla birlikte yaşamak imkânsız" şeklinde konuşmuştur. Belçika Parlamentosu, oylama sonucunda Müslüman göçmen kadınların kullandığı "Burka ve Peçe" ye yasak getiren kanunu kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi'ne göre ise kamu güvenliği açısından önem arz etmesi gerekçesiyle yasa onaylanmıştır (Bianet, 2012). Belçika İslamofobi ile Mücadele Derneği'nin yayınladığı 2017 raporunda, Müslüman kadınlara yönelik saldırıların arttığı, saldırıların çoğunlukla dini ve ibadethanelere yapıldığı ve kişilere yönelik sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen nefret söylemleri olduğu yönünde olmuştur. Rapora göre, İslamofobi %29'la internette, %17'yle günlük hayatta, %16'da eğitimde, %14'le iş hayatında ve %8'le siyasette maruz kalındığı belirtilmiştir.

3.5.4. Fransa

Fransa'da 6 milyondan fazla Müslüman yaşamakta olup, bu nüfusun büyük çoğunluğu Afrika kıtasından 20.yüzyılın ortalarında göç etmiş ailelerin çocuklarından oluşur. Müslüman olmak bu ülkede zorken bir de derinin rengi siyah olunca Afrikalı Müslümanlar için Fransa'da yaşamak zordur. Fransızların bakış açısına göre Müslümanlar potansiyel suçlu veya tehlikeli olarak tanımlanır. Fransa'nın Creil kentinde bir lisede müdür tarafından başörtüsü takan 4 kız okuldan atılırlar (Yağbasan ve Örsoğlu, 2017). Yazar Dayan Herzburn yazdığı makalesinde olayı şöyle açıklar "Fransa'da okul her zaman bir entegrasyon aracı olarak kabul edilmiştir. İdeolojik bir kavram olan

entegrasyon yasal bir temele dayanmakta ve kolay tanımlanamamaktadır. Okul, birlik olma düşüncesi ile bağlantılı ve daha kesin olarak bireyin ulusal toplumla birleştirilmesini temsil etmektedir.*"* şeklinde açıklamıştır (Zahra, 2014).

Fransa'da Müslümanların Cuma namazında camilerin kapasitelerinin yeterli olmaması nedeniyle sokağa kadar çıkmak zorunda kalmışlardı. Bu soruna bakıldığında ise çözüm ve nedenin bir kısır döngü içinde olduğu görülmektedir. Çünkü Müslüman nüfus artış gösterdiği Fransa'da Müslümanların ibadet yeri olan cami yapımında diplomatik sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sebep bilinmesine rağmen Fransız vatandaşlar tarafından Cuma namazında sokağa taşan insanlar yadırganmaktadır. Ülkeye ait Le Soir gazetesinde yer alan bir haberde Fransızların %39'unun ülkelerinde yaşanan bu duruma karşı olduklarını ve Nazi benzetmesi yaptıkları görülmektedir. Fransa eski devlet lideri Sarkozy bir röportajında, Müslüman vatandaşların cami içinde yeterli alan bulamayıp sokaklarda namaz kılmalarını sert bir dille eleştirmiş ve çözüm olarak yasak getirebileceğini belirtmiştir. 2011 Eylül tarihinde Fransa'da sokakta namaz kılma yasağı kabul edilmiştir (Yücel, 2012: 135).

Fransa'da İslamofobi Karşıtları Birliği'nin 2012 yılı verilerine göre bir önceki yıla göre %57 artışmıştır. 2012 yılında toplam 469 islamofobik eylem gerçekleşmiş. Paris'te 2015 Kasım ayında 153 kişinin hayatını kaybettiği terör saldırısından sonra Fransa'da islamofobik eylemler %110 artmıştır. Saldırılara en çok maruz kalan yerler camiler olmuştur. İslamofobi'nin yükseldiği dönemde Fransa'da 2013 yılında gerçekleşen Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Fransız sağ partiler oy devşirme amacıyla İslamofobik, göçmen ve yabacı karşıtlığı içeren söylemlerde bulunmuşlardır (Economist, 2016). Yaşanan terör olayları İslamofobi'nin Avrupa'da kök salmasına sebep oldu. Müslüman nüfusun giderek çoğalması ve terör örgütü üyelerinin Müslüman mahallelerinde ikamet edip saklanması islamofobik hareketleri ve yasaları çoğaltmaktadır. Avrupa'da İslam ve Müslüman düşmanlığı artarak devam etmektedir. Fransa'da göçmenlere yönelik alınan kararda artık sınır dışı edebilmek kolaylaşmaktadır. DEAŞ ve El-Kaide gibi Cihatçı terör örgütlerinin beslendiği yerler olan Müslüman mahalleleri toplumun diğer kesimince "öteki" ve "terörist Müslümanlar" yaftasının yapışmasına neden olmaktadır.

Fransa'da yaşanan İslamofobik olaylardan biri de ülkenin güneyinde yer alan Narbonne şehrinde 18 Mart 2012'de gerçekleştirilmesi planlanan kadınlar arası futbol karşılaşmasında başörtülü kadınlar sebep gösterilerek oynanmamıştır. Maçı yöneten hakem "kimlik kontrolü" sebebiyle türbanlarını çıkarmaları istenilen Petit Bard takım oyuncularının karşı gelmesi nedeniyle maçı iptal etmiştir. Verilen iptal kararını Uluslararası Futbol Federasyonlar Birliği (FIFA)'nın 2007 tarihli verdiği karara göre gerçekleştirdiğini savunmuştur. FIFA; boyuna bağlı türban veya eşarbın futbol oyuncusunun sağlığını olumsuz etkilediğini ve emniyetli olmadığını içeren bir karara imza atmıştır. Fransa'nın yüksek trajlı gazetelerinden Le Figaro 2012 ylında IFOP anket şirketine yaptırdığı araştırmaya göre; "İslam sizde neyi çağrıştırıyor" sorununa verilen cevapların %28 Batı değerlerinin reddi, %19 fanatizm, %18 boyun eğme, %9 hoşgörü olarak katılımcılar tarafından cevap verilmiştir (Erdin, 2014: 39). Fransız Le Monde gazetesinin muhabiri Par Belign Nabli 26 Temmuz 2013 kaleme aldığı "Müslümanları Damgalamaya Son Verelim" adlı makalesinde özetle şunlara değinmektedir: Fransa'daki artan Müslüman nüfusun entegrasyonu ya da sisteme dahil olması sorunu giderek artmakta. Müslümanların Fransız ulusal kimliğine uyuşmazlığı konusundaki tartışmalar toplumda gerilime yol açmaktadır. Fransız Müslümanlar ise toplumdaki bu ayrımcılığa Fransa Cumhuriyeti ilkeleriyle verdikleri cevapla yanıt vermektedir "özgürlük, eşitlik, kardeşlik" (Le Monde, 2013).

2012 yılında "732 Generation Identitaire" adlı faşist grup Fransa'da bir cami inşaatını işgal ederek yapımını durdurmaya çalışmıştır (Dunyabulteni, 2016). Sağcı Ulusal Cephe (FN)'nin Onursal Başkanı Jean Marie Le Pen, Fransa üzerindeki Müslüman ve Arapların ülkeden ayrılması gerektiğini birçok kez kamuoyuyla paylaşmıştır. Le Pen'in bu söylemleri Fransa'daki İslamofobi'nin hareketlenmesinde etkili olmuştur. 2012 ylında Fransa İslamofobik Saldırılara Karşı Dayanışma Örgütü (CCIF) rapolarına göre her gün bir Müslüman saldırıya uğramaktadır. Aynı raporda İslam karşıtlığı şu şekilde sunulmuştur: Müslümanlar 364 kere kamuya açık ve kapalı alanlarda ve Müslüman kurum / kuruluşlara karşı 298 kere saldırı, Müslümanlara yönelik işyerlerinde mobing %7 gibi artışlar gözlemlenmiştir (Erdin, 2014: 38). CCIF Direktörü Leyla Charef Fransa'da İslamofobik saldırıların 2017 yılında bir

önceki yıla göre azaldığını fakat saldırıların %85'nin kadınlara yönelik olduğu şeklinde açıklamada bulunmuştur. CCIF'nin 2017 raporuna göre 447 İslamofobik saldırının gerçekleştiğini belirtmiştir. Fransa İçişleri Bakanlığı'na göre 2017 yılında Müslümanlara yönelik fiziki, sözel ve camilere olmak üzere 193 saldırı gerçekleştiği raporlanmıştır (Perspektif, 2018).

3.5.5. İngiltere

Britanya Krallığı'nın dünya üzerinde bulunan eski sömürge ülkeleri olan Pakistan, Hindistan ve Bangladeş'te yaşayan halk zamanla Britanya Adası'na göç etmişlerdir. İngiltere'ye göç eden Müslüman nüfus iş aramaya ve ikamet etmeye başlamıştır. İngiltere'de yabancılara karşı olumsuz bir tutum vardı. Ancak Müslüman halktan olanlara karşı daha olumsuz gözle bakılmaktadır. Bu ötekileştirme ırkçı korku ve düşmanlık yanında İslam'ın ve Müslümanların "ıslah olunamaz" düşüncesiyle ilgilidir. AB öncülüğünde Aralık 2003'te "İstihdamda Dinsel Ayrımcılığın Engellenmesi" yasası İngiltere'de yürürlüğe girmiştir (Abbas, 2011: 26).

Daily Express yazarı Robert Kilroy-Silk 1995'te kaleme aldığı yazısında aynen şunları söylemiştir: *"Müslümanlar her yerde aynı vahşetle hareket etmektedir. Suçluların kafasını kesmekte, kadınları taşlayarak öldürmekte, genç kızların cinsel organlarını sakatlamakta ve törenle hayvanlara eziyet etmektedir"* (Silk-Kilroy; 1995). Bugün geldiğimiz noktada İslamofobi her geçen gün İngiltere'de de artarak sürmektedir. Müslüman halka önyargılı bakışlarda artış görülmektedir. İngiltere'de araştırma şirketi "*YouGov*" 2015'te yaptığı ankete göre İngilizlerin, Müslümanlarla ilgili olarak akıllarına gelen ilk kelime "Endişe verici", ikincisi "terörizm" ve üçüncüsü ise "kadın düşmanı" olmuştur (Yougov, 2015).

İngiltere'de Müslüman vatandaşlarının yoğun bir şekilde ikamet ettiği yerleşim alanlarına 2013 senesinde 218 adet kamera konulmuştur. Bu davranış Müslümanların emniyetini sağlamak sebebiyle yapıldığı düşünülebilirdi. Fakat yerleştirilen bu kameraların mali dayanağının İçişleri Bakanlığı'na ait Anti-terörizm timine dayandığı tespit edilmiştir. Bunun temel nedeni olarak burada yer alan vatandaşların 24 saat takip edileceği noktasında birçok itiraz dile getirilmiştir. Bu uygulamanın kamuoyunun bilgisi olması ile bölge yönetimleri

bu uygulamayı sonlandırmaya karar verdi. Bu karar sadece kameraların üzerinin örtülerle kapatılması ile sınırlı kaldı (Kamera Kuşatması, 2010).

İngiltere genelinde İslamofobi temelinde ayrıştırılmaya zorunlu bırakılan kesimlerim danışma amacıyla başvurduğu bir yapı olan Tell Mama'nın yönetimindeki Fiyaz Mughal, bu oluşumun 18 ayda İngiltere ve Galler'de 1200 adet İslamofobik saldırıya ve ayrıştırmaya uğrayan başvuru aldıklarını ve bu sayının gün geçtikçe arttığını dile getirmiştir (Gocvakfi, 2017). Örneğin İngiliz asıllı bir askerin 22 Mayıs 2013'de 2 Müslüman tarafından öldürülmesinin ardından, camilere yapılan tacizlerin geçici bir süre 8 kata kadar arttığını dile getirmiştir. Mughal'ın İslamofobi ile ilgili düşünceleri ise şu doğrultudadır: "Taciz ve saldırıların büyük kısmı sokakta değil internet üzerinden olmaktadır. Facebook, Twitter ve benzeri sosyal paylaşım platformları üzerinden başörtüsü veya çarşaf gibi konularda kadınlara saldırılıyor ve hakaret içerikli sözlere maruz bırakılıyorlar. Bu gibi olayların sonuçları bazen ölüm tehdidine varıyor. İnternetteki İslamofobik uğraşılar çok geniş bir büyüklükte. Sokakta da ayrımcılık var fakat ama internet ve sosyal medya kadar fazla sıklıkta değil. Aslında internet üzerinden yapılan saldırılar, İslam karşıtı düşüncenin daha yaygın olması için buna sevk ediliyor ve gruplaştırılmaya çalışılıyor (Avrupa'da İslam Karşıtı Saldırılar Artıyor, 2013)." Londra Belediyesi Polis ve Suç Bürosu'nun 2017 yılı raporunda 1.678 İslamofobik saldırının gerçekleştiğini kaydetmiştir. Bu sayının bir önceki yıl 1.205 olması ise İslamofobik saldırıların %40 artış olduğunu göstermiştir (Perspektif, 2018). İngiltere'nin genelinde ve Galler'de 2017-2018 yıllarında 71bin din temelli nefret suçları işlendiği kayıtlara alınmıştır (ensonhaber.com).

3.5.6. Hollanda

Hollanda'da 1990 yılının Ekim ayında Muhammed Resul isimli sahte birinin yazmış olduğu "Hollanda'nın Çöküşü" adlı kitabında Hollanda toplumunu İslam ve Müslümanlarla ilgili tedbirli davranmalarını gerektiğini yazmıştır. Hollanda devletini ülkelerinde yaşayan Müslümanların elde ettiği hakların çok fazla olduğu ve ülkelerinde istediklerini yapmaları sağladığı yönünde eleştiride bulunmuştur. Bu kitabın yankıları İslam hakkında tartışmalar ile devam ederek ilerlemeye devam etmiştir (Sayar, 2014: 88).

Dünyaca ünlü ressam Vincent Van Gogh’un 3. kuşak yeğeni olan Theo Van Gogh yönetmen ve TV programları yapan bir kişidir. Van Gogh İslamiyet konusu dâhil olmak üzere birçok insanın konuşmakta zorlandığı konularda söylemleri bulunan birisidir. Buna örnek olarak İslamiyet’e karşı ifadeler kullanmadan önce Yahudilerle ilgili şunları belirtmiştir: *“Sizlerden birkaç kişi yaşamını yitirdi diye duygusal travma oluşturmaya çalışıyorsunuz. Kendinizi seçilmiş kişiler olarak görüyorsunuz, ama hiçbir değeriniz yok”.* Bu ifadesi çok tepki çekmiştir. 2001 senesinde “Allah Daha İyi Bilir” adlı bir kitabında imamların kadın düşmanı olarak nitelendirdiği ve Müslümanlar ile ilgili ifadeleri dikkat çekmiştir. 11 dakika süren “Teslimiyet” isimli kısa film İslam dininin kadınları hor gördüğünü ve değer vermediğini anlatan bir filmdir. Bu film için dört adet kadın heykel kullanan Van Gogh kadınların çıplak vücuduna Kur’an-ı Kerim ayeti bulunmuş ve bu film sonucunda Hollanda’da yaşayan Müslümanlar zor duruma düşmüştür (Gökmen, 2010). 11 Eylül saldırılarının ardından Hollanda’da bir terör olayı meydana gelmiştir. Oluşturduğu etki nedeniyle Hollanda’nın 11 Eylül’ü olarak nitelendirilmiştir. 2 Kasım 2004 tarihinde bisikletli genç Faslı bir Müslüman ünlü yönetmen 47 yaşındaki Theo Van Gogh’a arkadan yaklaşarak saldırmış, kaçmaya çalışan yönetmeni öldürmüştür. Genç, Van Gogh’u öldürdükten sonra yazdığı mektubu boynuna asıp ayrılmıştır. Saldırıyı gerçekleştiren kişinin dini kimliği nedeniyle Avrupa’da, Müslümanlara karşı tavır alınmıştır. Bu olay sonucunda tüm Avrupa ülkelerinde Müslümanlara yönelik şiddet artmış ve İslam dini yanlış anlamlandırılmıştır (Gökmen, 2010).

Özgürlükler Parti Başkanı Geert Wilders, Hollanda’da 2008 yılında yönettiği “Fitne” filmiyle İslam dinini kötüleyen ve nefret söylemlerini yayarak belli çevrelerce beğenilmiştir. Filmde Müslümanları karalayan, gericilikle suçlayan ve Kur’an’daki eski ayetlere takılmış yaşayan topluluk olarak gösterilmiştir. Wilders, 2008 yılında Amerikan gazetesi Washington Post’a verdiği demeçte *“Ben Hollanda’daki her Müslüman suçlu veya teröristtir demiyorum... Çoğunluğun böyle olmadığını biliyoruz. Ancak yine de ne kadar çok Müslümanın Hollanda’ya girişine izin verirsek, o kadar çok İslam kültürünün büyümesine ve toplumumuzda o kadar çok değişime izin vereceğimiz için, göçmenliğin durdurulması için güzel bir sebep*

bulunmaktadır" dedi (Washington Post, 2008). Hollanda'da 2004-2007 yılları arasında Avrupa Irkçılığa Karşı Mücadele Ağı'nın 'Hollanda'da Irkçılık' raporunda iş yerinde ırkçılık yapıldığına dair 400 şikâyet ve din, ırk ve milliyete dayalı ayrımcılığa dair 2229 şikâyet alınmıştır. 2013 yılında Hollanda'da Avrupa Parlamentosu seçimlerinde sağ partiler birleşme kararı almasının nedeni İslam'a karşı ortak söylemlerin ve hareketin gerçekleşmesi olmuştur. İslamofobik açıklamalar AB Parlamento seçimlerinde bu partilere oy kazandırmıştır (Economist, 2016). 2018 yılında eğitim ve sağlık alanlarında, devlet dairelerinde ve de toplu taşıma araçlarında kadınların "burka" giymesini yasaklayan yasayı Hollanda Senatosu onaylamıştır (trthaber.com).

3.5.7. Danimarka

İslamofobi çeşitli şekillerde son yıllarda birçok kez Danimarka halkının gündemine gelmiş ya da getirilmiştir. Buna bir örnek olarak 1999 yılında Danimarka basınında yer verilen Somalili kız çocuklarının, kendi isteği olmadan zorla anne ve babaları tarafından vahşi yöntemlerle sünnet edilmeleri verilebilir. Aslında bu haberler vahşi olarak kabul edilip, kınanırken anı zamanda Müslümanların adetlerinin ne denli vahşi ve Batı kültürüyle örtüşmediği vurgulanmak istenmiştir. Bu haberler arkasından Danimarka Halk Partisi Genel Başkanı Kristelight Dagblad bir gazeteye verdiği röportajda: *"Bizler aylarca bu ülkede kadınların sünnet ettirilmesini konuştuk. Bu kanlı uygulama hakkında televizyonlarda korkunç haberler izledik. Gazeteler kırık cam parçaları ve küflenmiş jiletlerle, pis ortamlarda kız çocuklarının sünnet ettirilmesine ait belgeseller yayınlandı. Küçük kızların çığlık dolu acılarını neredeyse içimizde duyduk"* şeklinde açıklamalarda bulunmuştur (Kuyucuoğlu, 2007: 409).

Danimarka devlet okullarında din dersi kitabında "Her ne kadar her Müslüman terörist değilse bile, her terörist Müslüman'dır" ifadesi yer almaktadır. Beşinci sınıf öğrencilerine anlatılan bu ders "köktendincilik" ve "terörizm" başlıkları altında İslam konusu ele alınmaktadır. Ders kitabının adı "Biz ve Hıristiyanlık" olan kitapta ilk başta 11 Eylül saldırıları vb. olaylardan ve Usame Bin Ladin hakkındaki ön bilgilerin sonrasında İslam dini hakkında bilgi verilmektedir. Aalborg kentinde papazlık yapan Christian Meidahl ve eşi Henny Nörgaard tarafından yazılan bu kitap alınan tepkiler üzerine yayından

kaldırılsa da bu olay Batı'daki İslam düşmanlığı ve korkusu ile ilgili somut bir delil sunmaktadır (Canatan, 2007).

Danimarka'da gerçekleşen en önemli İslamofobik olaylardan biri de Karikatür krizidir. Bu sadece Danimarka'yı değil tüm Avrupa ülkelerini de içine alan bir kriz olmuştur. Karikatür krizin gerçekleşme bicine bakıldığında önceden bir zemin oluşturulduktan sonra gerçekleştiği görülmektedir. Danimarka Kraliçesi 2.Margrethe'nin kriz patlak vermeden bir süre önce 15 Nisan 2005 tarihinde yaptığı bir konuşmada kullandığı şu sözler göze çarpmaktadır; "*Bu son yıllarda İslam, gerek küresel ve gerekse yerel ölçekte bize meydan okuyor. Bizim bu meydan okumayı ciddiye almamız gerekiyor. Hoşgörülü ve tembel olduğumuzdan bu sorunu gereğinden daha uzun süre askıda tuttuk. İslam'a karşıtlığımızı ortaya koymalı ve zaman zaman hoş olmayan sıfatlarla anılmamız riskine katlanmalıyız; katlanmalıyız çünkü asla hoşgörü gösteremeyeceğimiz bazı şeyler vardır"* Yine dönemin koalisyon ortağı sağcı (ırkçı partiler) de: "*Danimarka'da yaşayan Müslümanlar bir kanser uru gibi, yapılacak tek şey hepsini Sibirya'ya sürmek*" gibi ifadelerde bulunmuşlardır (Altınoğlu, 2006).

Kriz gerçekleşirken olayların sıralaması şu şekilde olmuştur: Danimarkalı gazeteci yazar Kaare Bluitgen, yeni yazdığı Hz. Muhammed konulu kitabı için karikatüristlere teklif götürmüştür. Ancak karikatüristlerin çekinceleri ve korkuları nedeniyle teklifi geri çevirdiklerini belirtmiştir. Sonrasında ise Jyllands-Posten gazetesinin editörü Flemming Rose fikir ve basın özgürlüğünü desteklemek düşüncesiyle 40 teklif götürerek Hz. Muhammed ile ilgili kendi düşüncelerini anlatan karikatürler çizmelerini ve gazeteye göndermelerini istemiştir. Gazeteye gönderilen 12 karikatür 30 Eylül 2005 Pazar günü "Muhammed'in Yüzleri" başlığı atılarak gazete de yayımlanmıştır (Erdin, 2014). Karikatürlerde Hz. Muhammed ve İslam'ı alay edici, küçük düşürücü ve terörle bağdaştıran ögeler bulunmaktaydı. Bu karikatürler sonrası gazeteye eleştiri mail ve postaları ile tepki gösterilmiş ve bu tepkiler artınca bu krizi ortadan kaldırmaya yönelik adımlar yerine basın ve ifade özgürlüğü vurgusu yapılmıştır. Danimarka başbakanı Anders Fogh Rasmussen, karikatürlerin ifade özgürlüğü olduğunu. Bu sebeple gerçekleşecek müdahalelerin bu yönde olacağını belirtmiştir. İlk önce Türkiye büyükelçiliği

olmak üzere Danimarka'daki 11 Müslüman ülke büyükelçiliklerinin yayınlanan bu karikatürler ile ilgili görüşmek için yaptığı başvurular kabul edilmemiştir (Sayar, 2014). Krize tepki gösteren Müslüman ülkeler Danimarka'ya boykot uygulamasıyla karşılık vermiştir. Bunun sonucunda Danimarka ekonomisi olumsuz etkilenmiştir. Olayın başlarında Ortadoğu da Danimarka bayrağının yakılması gibi birçok olay ilk başta tarafsız olan Danimarka halkını hükümete destek vermiştir. Bu olayı da Fransa, Hollanda, İspanya, Almanya'daki gazeteler basın özgürlüğü diyerek desteklemiş ve karikatürleri tekrar yayınlamıştır (Kuyucuoğlu, 2007: 415-416). 2018 yılında Danimarka Hükümeti yasalaştırdığı kararla "peçe" ve "burka" gibi yüzü kapayan kıyafetlerin kullanılmasını yasaklamış oldu (haberler.com).

3.5.8. İsviçre

2009 yılında İsviçre'nin Langenthal kasabasında, aşırı sağcı İsviçre Halk Partisi başlattığı "İsviçre'de tüm minarelerin yasaklanması" kampanyasına ve bu kampanyanın uluslararası platformda oluşturduğu tepkilerle gündeme gelmiştir (Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, 2015). Bu İslamofobik olay İsviçre halkının içine çekildiği "Minare Yasağı" tartışması olarak başlamıştır. Krizin gerçekleştiği zamanlarda nüfusu 7 milyonu geçen İsviçre'de 300 binden fazla Müslüman bulunmaktadır. Müslümanların çoğunu Bosna, Kosova ve Türkiye'den gelenler oluşturmaktadır. Tartışmanın içeriğini ise minarelerin şehir yapısını bozduğunu ve İslamlaşmayı temsil etmesi oluşturuyordu. Bu eleştirilere maruz bırakılan minarelerin sayısı o tarihte tüm İsviçre'de 4 adetti (Cnntürk, 2009).

İnsan haklarına aykırı durumlarda referanduma gidilemeyeceği halde İsviçre'de 2009 yılında çıkan Minare krizi için İsviçre Hükümeti tarafından referandum kararı alınmıştı. Bu referandum teklifi sağcı politik görüşlü İsviçre Halk Partisi kamuoyuna sunmuştu. Referandumu destekleyen sağ görüşlü vatandaşlar camilerin ve minarelerin bir ideolojiyi yansıttığını savunmuşlardır. Referandum karşı çıkanlar ise ülke içerisinde ayrımcılığı, kin ve nefreti körükleyecek bir karar olduğu yönünde olmuştur. Dönemin İsviçre Cumhurbaşkanı Hans Rudolf Merz yaptığı açıklamada minarelerin olması gerektiğini ama ezan okunamayacağını belirtmiştir. İlerici İslam Forumu üyesi Elham Manea ülkede çıkan minare kriziyle ilgili yaptığı açıklamada

Müslümanların ayrımcılığı uğradığını çünkü ülkede Sih tapınağına ve Ortodoks kiliselerinin inşasına izin veren İsviçre Hükümeti'nin Müslümanların kutsal mabedine izin verilmemesinin ayrımcılık olduğunu dile getirmiştir (Erdin, 2014: 48). 2017 yılında İsviçre Federal Parlamentosu'nda yapılan oturumda ülke genelinde "peçe" ve "burka" kullanılmamasına yönelik yasa tasarısını ret etmiştir (takvim.com.tr).

3.5.9. Diğer Ülkelerden Örnekler

Norveç'te 22 Temmuz 2011 yılında başkent Oslo'da bombalı saldırı düzenleyen Anders Behring Breivik olay yerinden kaçarak Oslo yakınlarındaki Ütoya Adası'na gitmiştir. Elinde bulundurduğu otomatik silahla Ütoya Adası'nda bulunan gençlik kampına girerek rastgel ateş açması sonucunda 77 kişiyi öldürüp 242 kişiyi de yaralamıştır. Çıkarıldığı mahkemede İslama ve çok kültürlülüğe karşı olduğunu ayrıca "Bir Avrupa Bağımsızlık Bildirgesi" adı altında yazdığı manifestosunda Avrupa'nın tek kurtuluşunun İslam ve çok kültürlülükten uzaklaşması gerektiği yönündedir (Erdin, 2014: 42). 2017 yılında Norveç'in kamu kanalı olan NRK başörtülü kadın bir sunucuyu işe almasından sonra aşırı sağcı gruplar bu duruma tepki göstermiştir (milliyet.com.tr).

2013 yılında İspanya İçişleri Bakanlığı, emniyet teşkilatına *"Aşırı Dinci Müslüman Nasıl Belli Olur?"* isimli bir kitapçık dağıtarak bu insanları belirlemenin ve izlemenin kolaylaşmasını amaçlamıştır. Pilot bölge olarak da Barselona şehri belirlenmiştir. Bu el kitapçığında aşırı dinci Müslümanların robot çizimleri yer almış ve bu robot çizimlere uyanların görüldüğü yerde izlemeye alınması gerektiği vurgusu yapılmıştır. Barselona polisinin devamlı bir şekilde yayında bulundurduğu bu kitapçıkta dinci Müslüman tarifi şöyledir: *"Az bıyığı olan 5 ile 10 cm'yi bulan sakallı kişiler, şalvar tipi pantolon giyerler, işyerleri alkollü içecek satan bölgelerden uzak olur, çocukları okulda jimnastik çalışmalarına katılmaz ve ramazanda oruç tutarlar, genelde topluma uyumlu olmaz, kendi aralarında dostluk kurarlar"* (Dünya Hak İhlalleri Raporu, 2013).

Bir başka islamofobik olay ise İtalya'nın kuzeyinde bulunan Padova şehrinin Belediye Başkanı Massimo Bitonci tarafından gerçekleştirilmiştir. Paris'te Charlie Hebdo dergisine yönelik gerçekleştirilen saldırılarının ardından

şehirde yeni cami inşasına onay verilmeyeceğini belirtmesiyle ortaya çıkmıştır. Bitonci, Twitter'da yayımladığı mesajda "Yeni camilere hayır diye" yazmıştır. Bitonci, İtalyan medyasına verdiği demeçte, *"Geçmişte yaptığımızın tam tersine, belediye artık cami ya da İslami ibadet yeri yapımı için yer vermeyecek"* demiştir. Belediye Başkanı, Müslümanların ibadet amacıyla kullandığı yerlerdeki kontrollerin artacağını belirtmiştir. Massimo Bitonci daha sonrasında Müslümanların Paris'teki saldırıyı kınamasının istemiş "aksi halde kenti terk edin", "Böyle bir vahşet karşısında sessiz kalanlara burada yer yok" diye konuşmuştur. Son olarak 2014 yılı Ramazan ayında, Müslümanların spor salonlarını ibadet ve Ramazan aktiviteleri için kullanmasına karşı çıkmıştır (BBC, 2015).

3.5.10. Avrupa'da Müslümanlara Karşı Uygulanan Ayrımcılık Ve İslamofobik Söylemleri

EUMC'nin 2006 yılı "Avrupa Birliği'nde Müslümanlar: Ayrımcılık ve İslamofobi" adlı raporunda Müslümanlar'ın uğradıkları ayrımcılıklara yer verilmiştir. Bu rapora göre; Avrupa'da yaşaya Müslümanlar iş, eğitim ve barınma gibi alanlarda islamofobik ayrımcılıklara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Müslümanlar sosyal yaşamlarında sözlü ve fiziki saldırılarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Avrupa'daki Müslümanlar eğitim alanında başarı ortalamasının altında oldukları, iş istihdamında ise düşük maaşlı ve vasıfsız işlerde iş bulabildikleri ve barınma koşullarının ortalamanın altında oldukları tespit edilmiştir (EUMC, 2006). Avrupa'da İslamofobi'nin giderek yayılmasında 11 Eylül etkisi, Müslüman göçmenlerin çoğalması, örfleri ve adetleri gibi yaşam tarzlarının Batılılara aykırı gelmesi vb. gibi etkenler sebep olması yatmaktadır. Diğer bir etken ise, Avrupa'daki sağ parti ve liderlerinin artarak yükselen taraftar bulmalarıdır. Ayrıca günümüzde insanlar hangi topluma ve kültüre ait olurlarsa olsunlar diğer toplumları medya aracılığıyla tanımaktadır. Yani "gerçek" medyanın size yansıttığı şeylerle oluşmaktadır. Direkt olarak bilgi sahibi olunmayan toplumlarla ve kişilerle ilgili bilgiye ise yine medya aracılığıyla ulaşılmaktadır. Bir ülkenin veya toplumun değerini, tutumunu ve düşüncelerini anlayabilmek için o toplumun medya bağlamına bakmak önemli bilgiler kazandırmaktadır (Sayar, 2014).

ABD ve Avrupa'da İslamofobi'nin bu denli yaygınlaşmasının ve yükselmesinin sebeplerinden biri de medyanın kullandığı dil olmuştur. The Daily Telegraph'ın editörü Roger Coombs'a 2004 yılında *"Neden Müslüman camiasını, terörle ilişkili olduğunu gösteren haberler yapıyorsunuz?" diye sormuştum. Bana, "Gazetecilik ticari bir kuruluş. Her gün sayfalarımın yarısını bana reklam verenlere satıyorum, diğer yarısını da bu reklamları satmak için haberlerle doldurmam gerekiyor. Şu anda üç konuya değinmem satışlarımı artırıyor; David Backham, Irak Savaşı ve Radikal terör" şeklinde yanıt verdi* (Uzun, 2012)."

Bir başka örnek olarak Şeytan Ayetleri kitabıyla tüm İslam dünyasını üzen ve bu konuda şiddetli protestolara sebep olan Salman Rüşdi'ye verilen şövalyelik madalyası ve bu madalyaya tepki gösteren Müslüman grupların protestolarının *"Müslümanların ilkelliği ve barbarlığını"* olarak görülüp, göz önüne sermek üzere Batı medyasında yer alması verilebilir (BBC, 2007).

Fransa'nın eski Cumhurbaşkanı Jacques Chirac (1995-2007) bizzat kendisinden göreve getirdiği Laiklik Üzerine Düşünme Komisyonu'nun başkanı Bernard Stasi, 2 Temmuz 2003 yılında *Le Monde* gazetesiyle gerçekleştirdiği röportajda şöyle demiştir: *"Herhangi bir dine karşı savaş açılmama, ayrıca dinlere toplumdan dışlanmış hissi verilmesi doğru değildir. Lakin bu, İslam'ın kendisiyle ilgili nasıl bir algı yaratacağına bağlıdır. Şayet herhangi bir din saldırgan bir tutum sergilerse, bu davranışlarının karşılığını göreceğinden emin olmalıdır."* Stasi, bu açıklamalarından kısa bir süre sonra almış olduğu kararla okullarda dini sembolleri içeren unsurları yasaklamıştır.

20 Aralık 2011 tarihinde Bosna Hersek'teki Sırpların Sosyal Demokratlar Birliği Genel sekreteri olan Rajko Vasiç'in demeci yayınlandı. Bu demecinde Vasiç şunları söylemiştir: *"Bosna Hersek Hıristiyan toprağıdır. Yanı demek istediğim toprak devlet değildir. İslam buraya Osmanlı işgali sonucu geldi ve kaldı. Vurgulamak isterim ki İslam'ın buraya kalıcı olması kuvvete ve Hıristiyanların hoşgörüsüne bağlı olmuştur* (Rijaset, 2017)."

Dünya ticaret merkezinin yıkıntılarını görmeye giden ünlü Boksör Muhammed Ali 11 Eylül tarihinde gazetecilerin sorularıyla karşılaşıyor. El Kaide ile aynı dinden olduğunuz için ne hissediyorsunuz? Muhammed Ali'nin

cevabı sorunun sahibini şok edicidir: *"Siz Hitlerle aynı dinden olduğunuz için ne hissediyorsanız ben de aynı şeyi hissediyorum* (Tarhan, 2014: 109).*"*

Fransa'da Müslüman kız öğrencilerin okullara başörtüsü ile gitme istekleri üzerine başlayan tartışma, kısa bir sürede bir hak ve özgürlük talebi konusu olmanın dışına çıkartılarak Fransa'nın ve Cumhuriyet değerlerinin zarar gördüğü ve bu sebeple korunması ya da bunlardan vazgeçilmesi biçiminde kışkırtıcı ve net bir üslupla yasaklanması istenen bir sonuç doğurmuştur. Bu olayla ilgili verilebilecek örneklerden biri *Le Nouvel Observateur* editörü Jean Daniel'in yazdığı şu sözlerdir: *"Bu başörtüsü meselesi sunî mi? Sakın yanılmayın! Semboller açısından önemli. Dün ses çıkartmayan Fransız Müslümanlar, bugün bunun Cumhuriyetin imtihanı olduğunu söylüyorlar. Cumhuriyet direnecek veya pes edecek ve yerini başka bir şeye bırakmak zorunda kalacak. Kısacası mutlak surete, başörtüsünün okullarda ve kamu görevlerinde yasaklanmasından yanayım* (Geisser 2010: 37).*"*

Père Samuel Belçika'da yaşayan bir rahiptir. Katıldığı bir televizyon programında ve mahkemelerde İslam'ı ve Müslümanları hedef alarak; *"Camiler nükleer santrallerden daha tehlikelidir.", "…Çocuklarınızın İslam'ın kölesi olmasını istemiyorum…". "Doğacak her Müslüman, Avrupa için birer bombadır"* şeklindeki sözleri nedeniyle yargılanmıştır (Aydın ve Yardım, 2007: 373-403).

National Review yazarı Ann Coulter *"Onların ülkelerini işgal etmeli, liderlerini öldürmeli ve onları Hristiyanlaştırmalıyız. Biz yalnızca Hitler'in ve onun üst derecedeki subaylarının yerlerini tespit ve onları cezalandırma konusunda titizlik göstermedik. Alman şehirlerini bombaladık ve sivilleri öldürdük. Bu savaştır. Ve savaş, bu!"* şeklinde ifade etmiştir (Kalın ve Esposito, 2015: 17).

Hollandalı Özgürlük Partisi lideri Geert Wilders "*İslam, bizim artık Hollanda'da tahammül edemeyeceğimiz bir şeydir. Faşist Kur'an yasaklanmasını istiyorum. Hollanda'nın İslamlaştırılmasını durdurmamız gerekiyor. Bu, bundan sonra camilerin, İslam okullarının, imamların olmaması demektir"* açıklamasını yapmıştır (Kalın ve Esposito, 2015: 17).

ABD'li politik yorumcu ve yazar Daniel Pipes ise *"Batılı Avrupalı toplumlar; garip yemekler pişiren, hijyen ölçülerine sahip, kahverengi derili insanların topluca göç etmelerine hazır değil... Göçmenlerin hepsi beraberinde egzotik örfler ve tavırlar getiriyor; fakat Müslüman örfleri çoğundan daha rahatsız edici"* ifade etmiştir (Kalın ve Esposito, 2015: 18).

İngiliz siyasetçi Robert Kilroy Silk *"Müslümanlar, her yerde aynı derece vahşice davranıyorlar. Suçluların kafalarını kesiyorlar, kadınları ölene kadar taşıyorlar, çarşaf giymeyi reddeden kadınların yüzlerine asit atıyorlar, genç kızların cinsel uzuvlarını kesiyorlar ve dinsel sebeplerle hayvanlara işkence ediyorlar"* diye tanımlamıştır (Kalın ve Esposito, 2015: 18).

4. BÖLÜM

AVRUPA'DA İSLAMOFOBİ'Yİ ENGELLEMEK İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

4.1. İslamofobiyi Engellemek İçin Yapılan Çalışmalar

İslamofobiyi siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda birçok etken tetiklemektedir. İslamofobi ile mücadele, çok kültürlü bir yapıya sahip Avrupa'nın entegrasyon projelerinin özünü temel hak ve özgürlüklerin oluşturması sebebiyle çok büyük önem taşımaktadır (Elmas, 2008). Son yıllarda insan hakları konusunda yapılan çalışmaların konusu olarak, İslamofobi ve yabancı düşmanlığı daha çok karşımıza çıkmaktadır. Avrupa İslamofobi'yi önlemek için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Ancak bu çalışmalar yetersiz kalmaktadır.

İsveçli Ortadoğu uzmanı olan ve aynı zamanda diplomat ve yazar Ingmar Karlsson Avrupa'da yaşayan Müslüman nüfusun Avrupa ile bütünleşmemesi sonucunda ortaya çıkabilecek sorunları şöyle dile getirmiştir: *"Eğer bütünleşme başarısız olursa ve Müslüman göçmenler, kendilerini, dinsel vesayete konu oluyor, yüksek işsizlik oranın devamlılığı ile gettolara ve sosyal marjinalleşmeye zorlanıyor hissederse, göçmenlerimizin yaşadıkları yerlerdeki yer altı Kuran okullarının ortaya çıkmasını ve öğretmenlerinin öğrencilerini her türlü şekilde ezici Avrupa toplumuna karşı savaşmaya zorlamasını hesaba katmalıyız. Bu durumda, modern, hoşgörülü Avro-İslam'ın yerine İslam dünyasının köktendinci güçlerince desteklenen bir Varoş- İslam'ın geliştiğini göreceğiz* (Noi, 2007: 174).*"*

11 Eylül 2001 ve 11 Mart 2004 terörist saldırıları ile Karikatür Krizi ve İsviçre'de Minare yasağı gibi birtakım olayların arkasından günümüze kadar incelendiğinde Avrupa da İslam dini ve Müslümanlara karşı gerçekleştirilen sözlü tehditlerin ve fiziksel saldırıların arttığını ve bu saldırıların giderek yaygınlaştığı ortaya çıkmaktadır. Yapılan bu ayrımcılık ne kadar olursa olsun yeteri kadar incelenmemekte ve kayıtlara geçmede eksiklikler olduğu görülmektedir. Bu sebeple özellikle Batı ülkelerinde yaygın olarak gerçekleşen İslamofobik davranışların ve tutumların raporlara geçirilmesi ve daha etkili önlemler alınması zorunlu hale gelmektedir (Akdemir, 2005). Tüm bu olumsuz

gelişmelerin yaşandığı dönemde Müslümanlar kendilerini anlatmakta zorlanmış ve yeterli bir şekilde açıklayamamıştır. Bu sebepten dolayı Avrupa ülkelerinde İslam dininin terörle bağdaşmadığını, İslam dininin barış, sevgi dini olduğu belirtilmelidir. Terörizme hiçbir şekilde hoşgörü ile bakılmadığını ve bir insanı öldürmenin tüm insanlığı öldürmek anlamına geldiği inancını benimseyen İslam dinini, toplumlara ve dünyaya gerçekçi bir şekilde anlatmak önemli hale gelmiştir (Saraç, 2015). Görüldüğü üzere dünyanın her yerinde en önemli konu olarak bakılan insan hak ve özgürlüklerinin, bugünlerde hoşgörü ve eşitlik ilkelerinin tam aksine gerçekleştirilen yabancı düşmanlığı, ötekileştirme, dışlama ve hakaret içeren söylemler, değerlere duyulan saygısızlık çağdaş medeniyet seviyesini vurgulayan Avrupa'nın çözüm bulması gereken en önemli sorunların başında gelmektedir (George, 2007: 5).

Avrupa'daki İslamofobik olaylara rağmen, AB'nin de resmi ilkesi olan "çokluk içinde birlik" politikası yeniden uygulamaya geçirilmeli ve AB temelinin üzerine kurulduğu farklı kültür, dil ve gelenekler ve bu kültürel çeşitliliğin farklı dinleri de kapsayacak şekilde AB'nin birliğini sağladığı düşüncesi üzerinden hareket edilmelidir. Bu sebeple Avrupa'nın farklı kültürleri içeren yapısına katkı sağlayan göçmen grupların ve etnik-dinsel azınlıkların yaşadıkları bölgelerde bu kesimin topluma entegrasyonunun sağlıklı bir şekilde sağlanabilmesi için gerek Avrupalı devletler gerekse AB düzeyinde gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Avrupa'nın göç almayan bir toplum olduğu düşüncesi ortadan kaldırılmalı, özellikle fazla sağcı grupların çoğunlukta olduğu Avrupalı gençlerin göçmenlere ve ülkelerinde yaşayan etnik-dinsel azınlıklara olan önyargıları kırılmalıdır. Farklı dinlere mensup gençlerin aynı sosyal ortamlarda bulunmalarını ve ötekileştirmek yerine birlikte yaşayabilecekleri bir toplum düşüncesini oluşturacak uygulamaların gerçekleştirilmesi, çok kültürlülüğü ana felsefelerinden biri olarak benimseyen AB için çok önemlidir (Kedikli ve Akça, 2017: 57- 95).

Tarihsel açıdan değerlendirildiğinde İslamofobiyi engellemeye yönelik AT/AB girişimleri, Topluluk insan hakları politikası içeriğinde belirtilen temel hak ve özgürlüklerle paralel olarak başlamaktadır. Özel olarak İslamofobiye ya da ırkçılığa değinilmemişsede 1977 tarihli Temel Haklara İlişkin Ortak Deklarasyon, Avrupa Topluluğu' nun temel hakların gözetilmesine olan

bağlılığı vurgulaması sebebiyle konu ile ilgili mücadele politikalarının başlangıcı olarak değerlendirilmektedir. İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık gibi konulara özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren, yaşanan değişimlerin etkisi ile Topluluğun hak ve özgürlüklere dair girişimlerinde, düzenli olarak yayınlanan ilke kararları ve deklarasyonlarda değinilmiştir. Temel hak ve özgürlüklere saygı ilkeleri Avrupa Birliği Antlaşması (ABA) ile 1990'ların başlarında AB mevzuatının içeriğine alınmıştır. Bu sayede insan hakları konusunda politikanın gelişimi açısından önemli ilerlemeler kaydedilmiş; 1994 yılında gerçekleşen Korfu Zirvesi sayesinde ırkçılık konusu derinleşmiş, bu sayede konu ile ilgili siyasi alanda politika dönüşümü gerçekleşmiştir. Ancak hukuk açısından esas dönüşüm, Amsterdam Antlaşması ile etnik köken ve ırk dâhil olacak şekilde Topluluk mevzuatına eklenmiştir. Bu durum temel olarak ayrımcılıkla mücadele etmeyi kapsayan 13. madde ile gerçekleşmiştir. Söz konusu 13. Maddeye göre, il kez Topluluğa ayrımcılıkla yapılacak mücadele kapsamında yasal tedbirler alınması üzerine yetki verilmiştir. Sonrasında 2007 senesinde Temel Haklar Ajansı şeklinde ismi değiştirilen Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi'nin kuruluşu ve sonuncusu Avrupa Kültürlerarası Diyalog Yılı şeklinde belirlenen ve her sene yeniden güncellenen siyasi ve sosyal anlam içeren kapsamlı açılımlar gerçekleştirilmiştir. Yasal anlamda son düzenleme, 2000 senesinde yayınlanan Irk Eşitliği Direktifidir. Söz konusu direktif, etnik köken ve ırka dayalı olan ayrımcılığın geniş bir alanda değerlendirilmesi açısından AB düzenlemeleri kapsamında önemli hukuki bir adımdır. 1999 senesinde Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile açık olarak yasal bir düzeni bulunmayan AB' nin adına 2000' li seneleri; yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve ayrıncılık ile mücadele konusunda dönüm noktası olarak kabul etmek mümkündür denilebilir (Yılmaz, 2008: 128).

4.1.1. Siyasi ve Ekonomik Çalışmalar

Müslümanların yoğun şekilde bulunduğu Batı ülkelerinde birçok sıkıntının oluşmasına neden olan, İslam dini ile Hristiyanlık dinine inananları karşı karşıya getiren İslamofobi aynı zamanda dünya barışını engelleyen bir sorun olarak mücadele edilmesi gereken bir konudur (Ayık, 2013). Ancak İslamofobiyle mücadeleye bakıldığında ise yasal olarak alınan tedbirlerin

yetersiz kaldığı hazırlanan raporlarda da kendini göstermektedir.

Irkçılık ve İslamofobiyle mücadelede AB ilk somut adımı BM ve Avrupa Konseyi (AK) çalışmalarını göz önüne alarak 1996 tarihinde 23 Temmuz 1996 tarihli ilke kararı ile 1997 yılını Irkçılığa karşı Avrupa Yılı olarak belirlemiştir (Eurobarometer, 1997: 1-8).

1997 yılında kurulan, İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık konularını araştıran bir kuruluş olan EUMC tarafından 11 Eylül saldırılarından sonra İslamofobi ile ilgili ilk büyük rapor oluşturulup, daha sonra ise "11 Eylül 2001 Sonrası Avrupa Birliği'nde İslamofobi Özet Raporu" şeklinde isimlendirilen bir rapor daha yayımlamıştır. Raporda Avrupa Birliği'nin 15 ülkesinde Müslümanlara karşı işlenmiş ırkçılık ve ayrımcılık eylemleri belgelendirilmekteydi. Rapor sonucuna göre, "Müslüman topluluklar ve saldırıya açık diğer gruplar, 11 Eylül'den sonra git gide artan bir düşmanlığın açık hedefi haline gelmişlerdir (Allen ve Nielsen, 2002). Avrupa halkının genelinde var olan korku duygusu, ülkelerin önyargılarının daha da güçlenmesine yol açmış, taciz ve saldırı eylemleri artmaya başlamıştır (Kalın ve Esposito, 2015: 48). Avrupa Konseyi Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI)'da, 2002 yılında yayımladığı 7 Nolu Genel Politika Tavsiyesi ile Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin, kendi ulusal yönetmelikleri içerisine ırkçılığa dayanarak gerçekleşen suçlara daha ağır cezalar verilmesini destekleyen adımlar atmıştır. AİHM'de, 2005 yılında Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan kararı ile 2007'de aldığı Angelova ve Iliev/Bulgaristan ve Secic/Hırvatistan kararlarında, katılımcı devletlere, gerçekleştiren şiddet içerikli vakaların arka planında ırkçılık veya etnik nefret gibi kavramların olup olmadığının araştırılması, suçu işleyen kişilerin yargılanması sırasında bu unsurların göz önüne alınması konusunda görev yüklemektedir (Barın, 2014).

2004 yılında, Budapeşte Avrupa Gençlik Merkezi'nde yapılan Avrupa ve Ortadoğu ülkelerinden çoğunluk gençlerin katılımıyla yapılan uluslararası bir seminerin raporu olan ve Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan "Islamophobia and its Consequences on Young People/ İslamofobi ve Gençlik Üzerindeki Etkileri" adlı raporda, İslamofobi hakkında şöyle bir ifade bulunmaktadır: "İslamofobi, İslam'a, bu dinin mensuplarına ve onlarla ilgili

durumlara karşı ortaya çıkan korku ya da önyargılı görüştür. İster ırkçılık ve ayrımcılığın günlük formları halinde olsun, isterse daha saldırgan bir yapı alsın, İslamofobi, insan haklarının ihlali ve toplumsal birliğe bir tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır (Ramberg, 2006: 6).”

Avrupa ve Kuzey Amerika’da nefret suçları ciddi boyutlarda gerçeklemesine rağmen, bu suçların resmi olarak kaydedildiği ülkeler sadece Avusturya, Kanada, İngiltere ve ABD’dir. Bu da gösteriyor ki dünyanın diğer ülkelerinde veya bölgelerinde bu suçların kaydedilmesine yönelik eksiklikler vardır. Avrupa genelinde de nefret suçlarının az bir oranı polise bildirilmektedir.

Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu (IHF) 2005 yılında “AB’de Müslümanlara Karşı Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılık” isimli raporuyla İslamofobi konusuna vurgu yapmıştır. AB üyesi olan ülkelerdeki yaşanan olayların değerlendirildiği raporda, Avrupa’daki Müslümanlara algının değiştiğinin “İçerideki düşman” gibi tanımlanmaya başlandığını, Müslümanlara ve İslam dinine sözlü ve fiili saldırıların, hakaretlerin fazlalaştığına vurgu yapılmaktadır. Basının, İslamofobi’yi artıran ve ayrımcılığı körükleyen gücünü belirten rapor Fransa’daki gerçekleştirilen başörtüsü yasağının Müslümanlara karşı oluşan önyargıları arttırdığına ve ayrımcılıkla ilgili olayların sayısında artış olduğunu belirtmektedir. Raporda Almanların yüzde 80’inin İslam kavramını “terör” ve “kadına baskı” ile aynı anlamı çağrıştırdığını, Yunan Ortodoks Kilisesi’nin Atina’da inşa edilmesi planlanan caminin yapımını engellediğini, bunun yanında son yıllarda artan İslam düşmanlığının toplumsal bütünleşme çalışmalarına engel teşkil ettiği ve Avrupa toplumundan soyutlanan Müslümanların terör örgütüne katılım sağlayabilecekleri konusunda telkinde bulunmaktadır (Canatan ve Hıdır, 2007: 37-38). Avrupa Irkçılıkla Mücadele Ağı (ENAR), Avrupa’da ırkçılıkla baş etmek için uğraşan ne kadar kurum ve kuruluş varsa hepsi ile ilişkili bir şekilde çalışarak çoğu ile irtibatı ve bağı bulunan bir organizasyondur. Yukarıda bahsettiğimiz gibi İslamofobi de bir çeşit etnik, dinsel ve kültürel ırkçılık modeli olduğundan bu kurumun İslamofobi alanında araştırma ve çalışmalarda bulunmuştur. ENAR 2005 yılında Avrupa’da İslamofobi konusuna değinen bir gözlem raporu yayınlamıştır. Hazırlanan raporda Müslümanların günlük yaşam

alanlarında, iş ya da ev sahibi olma, eğitim ve sağlık olanaklarından faydalanma konularında karşı karşıya geldikleri problemler, somut örneklerle yer verilmiş ve oluşan bu kötü tabloda medyanın dilinin, siyasetçilerin durumunun, sivil toplum kuruluşlarının ve kamuoyu etkisinden bahsedilmiştir (Er ve Ataman, 2008: 66).

Avrupa Konseyi, Avrupa'da yayılan İslam karşıtlığını ve yasakçı uygulamaları sert bir dilde eleştirmiştir. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Genel Kurulu, dini kıyafetlerin giyilmesinin engellenmesine laikliğin dayanak olamayacağını ve minare yasağını gerçekleştiren İsviçre'den bu yasağı kaldırmasını istemiştir. Danimarka Sosyalist Grup üyelerinden Mogens Jensen'in hazırladığı rapor, Belçika ve Fransa'da uygulanmak istenen kıyafet yasağına yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Burka kıyafetinin bazı ülkelerde kamuya açık alanlarda yasaklanmasını öngören yasağı içine alan kararda, emniyet açısından engellemeler getirilmiş olsa da bu yasağı yaygınlaştırılmasına karşı durmuştur. Jensen'in hazırlamış olduğu raporda kadınların kılık kıyafetlerinin belirleyen güçler ne kendi toplumları ne de devletlerin buna karar verebileceği belirtilmiştir. Raporun karar kısmında, "İslam, Musevilik ve Hıristiyanlık gibi barışçıl bir dindir. Avrupa devletleri, tıpkı Hıristiyan dini mensubu papazların veya dindar Yahudilerin dini giyimlerine bir müdahalede bulunmadığı gibi, aynı şekilde Müslüman kadınların dini kıyafetlerine (başörtüsüne) bir müdahalede bulunmamalıdır." şeklinde telkinde bulunmuştur. Alınan kararda İsviçre'deki minare yasağı, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin din ve vicdan özgürlüğüyle ilgili 9. maddesi ile ayrımcılığın yasaklanmasıyla ilgili 14. maddesini ihlal ettiği'' ortaya koyulmuştur. Kararda, şehir planlamasına ve kamu emniyetine için uygun hale getirilerek, kiliselerin kulesi nasıl inşa edilebiliyorsa camilerin de minaresinin inşa edilmesine müsaade edilmesi istenmiştir.

AB Adalet Bakanları Konseyi Nisan 2007 tarihinde dönemin Almanya başkanlığının çabaları sonucunda ırkçılık, İslamofobi ve yabancı düşmanlığı ile ilgili ortak bir kanıya varılmış ve çerçeve kararı hazırlanmıştır. Karara göre 27 ülkeyi kapsayan bir karar verilmiştir. Bu ülkelerde işlenecek soykırım insanlık suçu ve savaş suçlarını hoş görme ve inkâr etme; ırk, renk ve dine ya da ulusal kökene yönelik her türlü tehdit, ayrımcılık ve tacizin 1 ile 3 yıl arasında hapis

cezası verilmesi gerektiği düşünülmektedir (Elmas, 2008).

Gerek siyasiler ve gerekse halk arasında görülen ve daha çok anti-İslamistler tarafından körüklenen duygularla mücadele ilk etapta önyargılarla mücadele şeklinde görülmelidir. "Kişi bilmediğinin düşmanıdır" anlayışından hareketle İslam'ın veya bir başka dinin, kültürün, yabancı ve bilinmeyen bir fenomen olarak korku sebebi olabileceği düşünülebilir. Bununla birlikte doğru bir bilgilendirme ve önyargıları eleştiriye açma, halkın aydınlanmasında önemli bir işlev görebilir. Fakat bu bilgilendirme ve önyargıları tartışmaya açma, bir eğitim ve sosyalleşme olayıdır (Canatan, 2007).

İslamofobik kavramı ile çoğu zaman birlikte kullanılan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı batı ülkelerinde bulunan büyük bir topluluğu ilgilendirmektedir. Bunun sonucunda kendisi gibi olmayanı dışlamanın söylemlerinden birini temsilen İslamofobi'yi ırkçılığın yeni biçimi olarak da tanımlamak mümkündür (Akıllıoğlu ve diğerleri, 2002: 17-18).

Avrupa'yı tehdit eden en önemli sorunlardan olan İslamofobi'nin arkasında eşit olmama durumuna dayanan ırkçılık yatmaktadır. Yani asıl biyolojik ve antropolojik durumu artık çok gündemde olamasa da yeni ırkçılık biçimiyle karşımıza çıkan sosyo-kültürel ırkçılık bulunmaktadır (Ballibar ve Wallerstein, 2000: 27-28). Bu sebeple Avrupa'da ırkçılıkla yapılan mücadelelerin bir ucu İslamofobi 'ye dayanmaktadır. Bu durum İslamofobi ile mücadele etmekte yeterli olmasa da yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

İslamofobi mücadelede internet hizmetlerinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Seslerini duyurmakta zorlanan Müslümanların maruz kaldıkları İslamofobik davranışları ve şikâyetlerini bildirmesi ve bu bilginin paylaşılıp bir bilinç oluşturulmaya çalışması için kurulan başka bir yardım kuruluşu Ocak 2012'de kurulan ve bir internet paylaşım sitesi de bulunan Tell Mama'dır (http://tellmamauk.org/). Mama kuruluşun adının baş harflerinin kodlamasıdır (Monitoring AntiMuslim Attacks, Türkçesi: Anti-Müslüman Saldırıları Yansıtma). Tell Mama adının site için kullanılmasının sebebi İngilizce olarak "Tell momy" "Anneye anlat" deyimini çağrıştırmasındandır. Bu deyim çocuğun yaşadığı bir sorun yüzünden mutsuz olduğunda annesinin ona yaptığı konuşma çağrısıdır. Kurulan bu sitede hakaret, şiddet ve dışlanmaya uğrayan

Müslümanlar yaşadıklarını tweet, blog yazısı veya video biçiminde paylaşmaktadır. Tell Mama'da, ayrımcılığa uğrayan Müslümanlara psikolojik destek ve hukuki, sosyal danışmanlık yapan gönüllüler bulunmaktadır (Sayar, 2014).

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (Fundamental Rigts Agency-FRA) Avrupa EUMC den sonra kurulan ve daha geniş kapsamlı bir kuruluştur. Ajans; üye devletlerin ilgili birimlerine uzmanlıkları dâhilinde temel hakların tamamen uyulması için alınacak tedbirler, uygulamalar ve girişimler konusunda ve Birliğin hukukun tam olarak hayata geçirilmesinde danışmanlık ve yardım hizmeti sunmaktadır (Elmas, 2008). Hazırlamış olduğu rapor Avrupa çapında göçmenlerin ve belirli azınlık kesimlerin maruz kaldığı ayrımcılık ve ırkçılık suç yaşantılarını ortaya koyan bir rapordur. Müslümanların da diğer azınlık ve göçmen gruplar kadar mağdur edildiği ve ayrımcılığa maruz kaldığı görülmüştür (FRA, 2009).

Medyanın ve teknolojinin bilgi ulaştırma gücünü ortaya konan raporlarda belirtilmiştir. Bu sebeple bu güç kullanılarak Batı'da oluşan negatif İslam algısı ve korkusunun temellerinin önyargılara dayandırıldığını gösterilebilir. Bu nedenle bu korkunun giderilebilmesi için, görsel, işitsel ve yazılı medya araçları kullanılması etkin yöntemlerden birisi olacaktır. Batı toplumunda, kitle iletişim araçlarının teröristlerin inandığı din olarak sunulan İslam dini ve tüm halkı etkileyen genel yayınların onları yönlendirdikleri dikkate alındığında, bu değişimin kolay olmadığı, ancak kesinlikle zorunlu olduğu görülmektedir. Doğru bilgi verme, önyargı ve yanlış algıları gidermek için ilk basamaktır. Bürokrasi isimli kitabı yazarı Liberal fikir adamı Lodwing Von Mises entelektüel işlerin iki ana fonksiyonu olduğunu söylemiştir. İlk fonksiyon ortaya atılan tezin gerçekçiliği ve inandırıcılığı için bilimsel araştırma yollarına uygun olarak değerlendirilmesidir. İkinci ana fonksiyon ise ortaya atılan iddianın kapsamının temellendirilmesi ve sonuçlandırılarak karşı tarafını inandırmasıdır. Bu fonksiyonlar bilimsel araştırmaların maddi ögelerindendir. Bunun sonucunda İslam dinini ve batı düşüncesinin özelliklerini iyi bilen ve bu konuyla ilgili kendini kanıtlamış kişilerin toplumda oluşan yanlış bilgilendirmeyi ortadan kaldırmak amacıyla Avrupa ve ABD yükseköğrenim kurumlarında görev alıp, ders vermelerinin önemi ortaya

çıkmaktadır. Bu görevi üstlenen kişilerin farklı dillerde makale ve kitap, dergi gibi eserlerde yazılar yazmaları ve bunu ses getirecek matbaa ve yayınlarda yapmaları daha geniş bir kesimi etkisi altına alacaktır. Bunun sebebi birçok alanda ve farklı dilde yazılan bu eserler dış dünyada birçok kişinin okuduğu ve anlamlandırdığı yayınlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında ABD'nin enstitü ve düşünce kuruluşlarının sayıca fazlalığı dikkate alındığında, İslam, Radikal terör, İslamofobi, Yabancı Düşmanlığı konularında araştırmalar ve çalışmalar yapacak kurum ve kuruluşlara gereksinim vardır (Şeref, 2010).

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) 2010 yılı yaz döneminde "Avrupa da İslam, İslamcılık ve İslamofobi" başlıklı bir rapor görüşerek önemli kararlar almıştır. Son yıllarda yükselişe geçen aşırı sağ partilerin Müslümanları hedef alan söylemlerinin sonucunda yabancı korkusunun yerini İslam korkusunun yerleştiğini belirtmiştir (Erdin, 2014).

Basının kullandığı söylemin ayrımcı bir söylem olması ve nefret söylemini kullanma eğiliminin yüksek olması nedeniyle BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 1. Maddesinin birinci, ikinci maddelerine alenen aykırılık göstermektedir. Nefret söylemi, bir kişi ya da grubu, ırkı, cinsiyeti, yaşı, etnik kökeni, milliyeti, dini, cinsel yönelimi, cinsel kimliği, engelliliği, ahlaki ya da politik fikirleri, sosyoekonomik sınıfı, mesleği, ya da fiziksel görünüşü, zihinsel becerisi vb. herhangi bir özelliği nedeniyle, küçük düşürmeye, yıldırmaya, onlara karşı şiddet ve önyargıyı arttırmaya yönelik söylemleri ifade etmektedir (Pankovski, 2010: 215). Bu da nefret suçlarının önüne geçmede uluslararası bir dayanak oluşturmuştur. Nefret suçlarıyla mücadele de en önemli görevi üstlenen hükümetler arası kurumların en başında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gelmektedir. AGİT de, 2006 yılından itibaren nefret suçlarıyla ilişkin tüm olayların izini sürmektedir ve bu suçların engellenmesi amacıyla bir internet sayfası kurmuştur. İnternet sayfasının ismi Tolerance and Non-Discrimination Information System (TANDIS) (http://tandis.odihr.pl).

Hedge Fund Research (HFR) gerçekleştirdiği incelemeler, Avrupa'daki ülkelerinin AGİT oluşturduğu kriterlere ulaşmada yetersiz kaldığı görülmektedir (HRF, 2008: 3-5). İlerleyen yıllarda, birçok Avrupa ülkelesinde, nefret suçlarıyla mücadele etmek için değişimlere gidilmiştir. Son zamanlarda

ise Avrupa'da bulunan hükümetler ile iş birliği içinde olan kuruluşlar nefret suçunu içeren yasal dayanakların onaylanması ve uygulamaya konulması için birçok yasal ve politik ilkeler oluşturmuştur. Buna örnek olarak Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi, ırkçı ve yabancı düşmanlığını barındıran davranışların, fiziksel saldırı içeren suçlarda cezayı arttırıcı bir unsur olarak dikkate alınmasını üye devletlerden istemiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 'de (AİHM), ırkçılığa dayanan suçların, ırkçı nitelikte olmayan vakalarla benzer uygulamaya bağlı tutmaması gerektiğini belirtmiştir. Diğer bir yönden, Avrupa Birliği, 2007'de AB Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Çerçeve Kararı'nı kabul etmiştir. Kabul edilen bu karar, temel olarak üye devletinin tamamının kendi ulusal yönetmeliklerinin içerisinde yer alması ve yürürlüğe koyulması gereken uluslararası bir anlaşmadır. Çerçeve kararda, yabancı düşmanlığı ve ırkçı davranışlar verilecek cezaları arttırıcı bir unsur olarak dikkate alınmasını planlamaktadır.

İslamofobi; Müslümanlık ve İslam'a ilişkin temelsiz nefret manasına gelen azınlıkların sadece Müslüman olmaları veya öyle göründükleri için zarara uğratılması, tartaklanması, itilip kakılması, sözlü bir şekilde taciz edilmeleri çalışma ortamlarında negatif ayrımcılığa maruz kalmaları, şiddete uğramaları, evlerinin boyanması ve yakılıp yıkılması, ibadethanelerine saldırıda bulunmaları, sakat bırakılmaları ya da öldürülmeleri, psikolojik travmalar biçiminde ortaya çıkmaktadır ve yaşadıkları ülkelerde Müslümanların günlük yaşamını rahatsız edici bir hale getirmektedir (Lambert ve Githens-Mazer, 2010: 27). Bu sebeple Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi önde gelen mekanizmalar ırkçı şiddet ve yabancı düşmanlığına dayanan insan haklarının ihlal edildiği olayların engellenmesinde önemli bir görev üslenmektedir. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri'nin hazırladığı düzenli ilke raporları ve Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) gerçekleştirdiği izleme uygulamalarının biraz da olsa caydırıcı etkisi olduğu belirtilebilir. Bunun yanında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Müslüman göçmenlerin Avrupa'da maruz kaldıkları etnik ve dini ayrımcılık faaliyetlerini gündeme getirmekte ve İsviçre ile Fransa'nın gerçekleştirdiği dini değerlerin yasaklanması konusunda attığı adımları sıkça eleştirmektedir. Bu önde gelen

mekanizmaların İslamofobiyle mücadele etmede daha çok etkiye sahip olması için beraber hareket etmeleri ve ortak bir tavır almaları gerekmektedir (İnanç ve Selvet, 2011: 16).

Uluslararası Af Örgütü aşırı sağın yükseldiği yıllarda Avrupa'yı uyaran bir metin yayınlamıştır. Müslümanların maruz kaldıkları ayrımcılıkları belirterek devleti ve hükümeti "kalıplamış önyargı ile daha etkili baş etme" konusunda uyarmıştır. İsviçre, Hollanda, Belçika, Fransa ve İspanya'ya odaklanan raporda, Müslümanların sosyal hayatlarında ve iş yaşamlarında ayrımcılığa maruz kaldıkları ve bunu siyasilerin, medya kuruluşlarının daha da arttırdığını belirtmiştir. Raporda bütün dinlerin mensupları kılık kıyafetlerine ya da ibadetlerine kendilerinin karar verebilmelidir (Hürriyet, 2013).

Dünyada terörle mücadele etmek için hem uluslararası, hem ulusal platformlarda işlevsel ve bütüncül yöntemler geliştirilmesinin zorunluluğu apaçık ortadır. Şu anda kullanılmakta olan yöntem ve teknikler terörü herkesi ilgilendiren bir sorun olarak görmekte ve İslamofobiye çok az değinmektedir. Avrupa'daki günden güne artan İslamofobik davranışların olumsuz bir tablo oluşturmasına rağmen AB'nin de resmi ve temel ilkesi olan "çokluk içinde birlik" teması yeniden uygulamaya konulmalıdır. AB'nin çeşitli kültür, dil ve gelenekler üzerine oluşturulduğu ve bu kültürel çeşitliliğin farklı dinleri de kapsayacak şekilde AB'nin birliğini sağladığı gerçeği üzerinden hareket edilmelidir. Buna dayanarak Avrupa'nın çok kültürlü mozaiğine katkı sağlayacak olan göçmenlerin ve etnik-dinsel azınlıkların yaşadıkları ülkeye uyumunun sağlıklı olarak gerçekleşebilmesi ancak Avrupalı devletlerin hatta AB ölçeğinde ihtiyaç olan çalışmaların yapılması gerekmektedir. Avrupa'nın göçe kapalı bir yapı olduğu düşüncesi ile baş edilmeli, aşırı sağ düşüncelerin etkisinde kalan ve destekleyen Avrupalı gençlerin özellikle göçmenlere ve ülkelerinde bulunan etnik-dinsel azınlıklara kaşı oluşturdukları önyargıları kırmak için çalışmalar yapılmalıdır. Aynı dine mensup olmayan gençlerin birlikte aynı sosyal ortamlarda bulunmalarını ve dışlamak yerine empati kurmalarını sağlayacak uygulamaların gerçekleştirilmesi, çok kültürlülüğü esas alan AB için önem arz etmektedir (Canatan ve Hıdır 2007).

Avrupa Konseyi'ne üye devletlerde dinler arası eğitimin güçlendirilmesinin önemine değinilen bir raporda, Avrupa'da bulunan

üniversite ve dengi okullarda İslam araştırmalarını teşvik etmesi istenmiştir. Kararda, okullarda İslam'ın daha iyi anlatılmasının önemine de değinilmiştir. Raporda, yirmi üç milyon Müslüman'a sahip Avrupa'da devlet bütçesinden İslam eğitimi için pay verilmesi önerisinde bulunulmuştur (Erdin, 2014). Avrupa'da bulunan ırkçı siyasi partilerin İslam düşmanlığını güçlendirmesi eleştirilmiştir. Avrupa'da bulunan devletlerin çoğunda aşırı sağ partilerin son yıllarda strateji değiştirerek Müslümanları kötüleyen bir stratejiye geçerek, "Yabancı korkusunun yerini 'İslam korkusu' aldı." şeklinde ifade edilmiştir. Avrupa'da yaşan pek çok Müslüman göçmenin içinde yaşadığı Avrupa kültürü ve değerlerine uyum sağladığını söylerken, son yıllarda git gide artan İslam karşıtı uygulamaların ve ırkçı partilerin Müslüman gençlerin içinde Batı kültürü ve değerlerine karşı durma eğilimini artırdığı belirtilmiştir. Son bölümünde ise "Avrupa'da Müslümanların sosyal ve kültürel olarak ayrımcılığa hedef olmasına karşı çıkılması'' ve "İslam karşıtlığıyla mücadelede Avrupa Konseyi'nin ortak stratejileri tartışması'' istenmiştir (Erdin, 2014). 2014 senesinde Avrupa Konseyi Irkçılık ve Hoşgörüsüzlük Komisyonu (ECRI) bir rapor yayınlamış ve 2013'de Ortadoğu'daki gelişmeler neticesinde Avrupa'da antisemitizm, ırkçılık, İslamofobi ve yabancı düşmanlığının artmış olduğunu belirtmiştir. Giderek artan İslamofobi'nin; siyasi liderler ve terör olayları etkisiyle İslam dinine genelinde Avrupa'da yaşayan Müslümanlara yöneltildiği raporlanmıştır (Hürriyet, 2015).

Uluslararası hukukun üzerinde anlaştıkları ortak bir tanım olmasa da neredeyse her din ve grup tarafından kabul görülen bir nefret suçu tanımı vardır. Bu tanıma göre bireyleri veya bir toplumu/grubu din, dil, ırk, mezhep, cinsiyet ve diğer kimliklerinden ötürü dışlama, ayrımcılıkta bulunma ya da fiziksel şiddete sebebiyet verme nefret suçu olarak tanımlanmaktadır (Çetin, 2012). İslam karşıtlığı (İslamofobi) konusunun bir ırkçılık veya nefret suçu olarak anayasa hukukçuları tarafından gündeme alınmasının ne kadar önemli olduğunu yaşanan olaylarda ortaya çıkarmıştır. 11 Eylül olaylarının sonrasında suçun, suç işleyen bireye ait olduğu ilkesi görmezden gelinerek, Müslümanların geneli radikalizm, şiddet ve terörle suçlandılar. Müslümanlara karşı gerçekleştirilen nefret suçlarında çok ciddi artışlar oldu. ABD başta Batılı ülkeler Müslümanları ve Müslüman ülkeleri potansiyel tehdit unsuru olarak

görmeye başladı (Sucu, 2016).

Yılmaz'a göre "Tüm bu saldırıları gerçekleştiren radikal grubun Müslüman asıllı olmaları, Müslümanların diğer göçmen vatandaşlara nazaran daha göze batan bir grup olarak bilinmeleri ve bunun neticesinde İslamofobi daha da yaygınlaşmıştır (Yılmaz, 2008: 81)." Buna örnek olarak Londra'daki gerçekleştirilen bombalı saldırıdan ardından Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarının bir ay içinde 6 kat artması gösterilebilir (Elmas, 2008: 98). Bunun yanında gerçekleşen tüm terör saldırılarının bir sonucu olarak Müslümanların maruz kaldığı sözlü ve fiziki birçok İslamofobik saldırı raporlarda ortaya çıkmıştır. Barınmadan iş sahibi olmaya kadar geniş yelpazede ayrımcılığa uğradıkları tespit edilmiştir (Gökcan, 2010: 52).

4.1.1.1. EUMC Raporu

Avrupa Yabancı Düşmanlığı ve Irkçılığı İzleme Merkezi (The European Monitoring Center on Racism and Xenophobia – EUMC) ve Avrupa Konseyi, İslamofobi sebebiyle meydana gelen olumsuzlukların genç nesiller üzerinde daha fazla etkilerinin olduğu ve onların daha fazla dışlanma veya ait oldukları toplumdan kendilerinin dışlamalarına sebep olmaktadır. Bu durum benlik saygılarını düşürmekte ve topluma uyumlarını zorlaştırmaktadır (EUMC, 2006). EUMC yayınladığı raporunun ardından dört yıl geçtikten sonra bir rapor daha yayınlamıştır. Avrupa da yaşayan Müslümanların kişisel deneyimlerini kapsayan "Ayrımcılık ve İslamofobi Algıları" başlıklı bir çalışma olarak yayınlanmıştır. Yapılan bu çalışmada AB üye 10 devlette bulunan İslami Örgütler ve İslamgençlik gibi topluluklarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler ve mülakatlarla temellendirilmiştir. Yapılan görüşmelerin sonucunda ortaya çıkan tabloda pek çok Müslümanın duygusal travmalar, korkular ve geleceğe yönelik ümitsizlik yaşadığı görülmüştür (Canatan, 2007). EUMC entegrasyonun her iki kesiminde karşılıklı özverisi ile aşılabileceğini ve bunun biraz zaman alabileceğini düşünmektedir. Avrupalı Müslümanların çoğu da toplum içinde daha farklı kesimlerle de etkileşim içinde olması gerektiğini kabul etmektedir. Bununla birlikte Avrupa devlet yöneticileri de kültürler arası diyalogu önemsediklerini belirtmeli ve ırkçılık, ayrımcılık ve marjinalleşmeyle daha etkin mücadele etmek için uğraşmalıdır. Burada önemli olan Avrupa toplumları arasında beraberliği kuvvetli kılmaktır (EUMC, 2006).

Son olarak 2006 yılında EUMC, “Avrupa Birliği’nde Müslümanlar: Ayrımcılık ve İslamofobi” adıyla bir rapor daha yayınlamıştır. Avrupa Birliği’ne üye devletlerdeki Müslümanların durumu hakkında önemli bilgiler ve sonuçları ortaya çıkmıştır (EUMC, 2006):

1. Birçok Müslümanın etnik kökeni ve/veya dinsel bakış açıları incelenmeksizin iş, eğitim ve barınma alanlarında ayrımcılıkla karşılaşmaktadır.
2. Müslümanların sözlü ve tehditlerden fiziksel saldırılara kadar değişen İslamofobik davranışlara maruz kalmaktadır.
3. Müslümanlara gerçekleştirilen düşmanlığın daha büyük çaplı olarak ele alınıp, göçmen ve azınlıklara yönelik düşmanlık ve ırkçılık olarak incelenmesi gerekmektedir.
4. Ortaya çıkan bulgular Müslümanlar arasındaki işsizlik oranın ortalamanın üstünde, eğitim başarılarının ise ortalamanın altında olduğu yönündedir. Avrupalı Müslümanların, yaşadığı yerlerin ise barınma koşulları bakımından oldukça düşük bölgelerde nüfuslarına göre dengesiz bir yoğunlukta olduğu görülmektedir. Çalışma koşulları olarak da Müslümanlar çoğu zaman düşük vasıflı işlerde çalışmakta ve düşük ücretli sektörlerde yüksek oranda temsil edilmektedirler.
5. İlk önce genç nüfus olmak üzere pek çok Avrupalı Müslüman sosyal kariyerlerini ilerleme kaydederken birtakım engellerle uğraşmaktadır. Bunun sonucunda kişide ümitsizlik hayal kırıklığı ve dışlanma gibi duygusal travmalara yol açmaktadır.
6. Toplumsal birlik ve bütünleşme yönelik en büyük tehditlerden ırkçılık, sosyal marjinalleşme ve ayrımcılık karşımıza çıkmaktadır.

Aynı raporda alınacak tedbirleri ise şu şekilde belirtilmiştir:

1. AB’ye üye devletler ayrımcılıkla baş etme Direktiflerini (2000/43/AT sayılı Irk Eşitliği Direktifi ve 2000/78/AT sayılı istihdamda Eşitlik Direktifi) eksiksiz yerine getirmeli ve bu direktiflerden eşitlik durumunu daha çok ortaya çıkaran ve destekleyen önlemlerden daha çok yararlanmalıdır. Bunun yanında Üye Devletler direktiflerin en alt seviye olan yasal gereklerinin üstüne çıkmaya çalışmalı ve ayrımcılığa uğrayabilecek toplulukların haklanın farkında olmasını ve sahip oldukları bu hakları teminat altına alacak olanakları kendilerine

vermesini gerçekleştirmelidir.

2. Üye Devletler Müslümanların da içinde bulunduğu çeşitli mağdur grupların yaşadığı olayların verilerini niteliğine göre ayırarak, genel ırkçılık vakalarını kaydedecek işleyiş oluşturmaları desteklenmektedir. Üye Devletler Polis eğitim uygulamalarına ırkçılıkla baş etme ve farklılıklara saygı eğitimini de eklemeleri desteklenmektedir.

3. Üye Devletler, Müslümanları da içinde alarak göçmenlere ve azınlıklara eşit imkânlar sağlanmalı ve toplumdan farklı olarak bulunmalarının engellenmesi adına destek önlemlerini gerçekleştirmeleri takviyede bulunulmalıdır. Toplumsal birleşmeye yönelik hükümet stratejilerini geliştirilirken azınlıklara danışılmalıdır

4. Üye Devletler, Müslümanları da içinde alarak, azınlık gençliğinin istihdam imkânlarının geliştirmek için gösterdiği gayretlerini önemle arttırmaları desteklenmektedir. İstihdama eşit bir şekilde ulaşabilmeleri için ulusal ve yerel makamları teşvik etmek konusunda öncülük edebilirler.

5. Üye Devletler eğitime ulaşma noktasında farklılıkların nedenlerini inceleme konusunda desteklenmelidir. Üye Devletler azınlık grubu öğrencilerin farklı sınıflarda eğitim görmelerini engellemeye çalışmalıdır. Azınlık topluluklarının geçmişinin gerçekçi bir şekilde aktarılmasını sağlamak için Üye Devletler okul kitaplarının araştırılmasını sağlamalıdır. Irkçılık, antisemitizm, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi konularının tartışılması resmi okul müfredatına eklenmelidir.

6. Avrupa'da bulunan siyasi partilerin "Irkçı Olmayan bir Toplum için Avrupa Siyasi Partileri" çalışmalarını onaylayıp, bunu uygulama konusunda desteklenmektedir.

7. Medya, bir olayı sunarken bu olayların gerçekliğinden ve içeriğinden emin olmak için sunduğu haberleri gözden geçirmelidir. Medya, AB'deki çok kültürlülüğü en iyi biçimde sunabilmek için gazeteciler için işe alım ve eğitim girişimleri gerçekleştirmeleri desteklenmektedir. Üye Devletler, Elektronik Ticaret ile ilgili AT Direktifinin (2000/31/AT) 8. Maddesi gereğince yasadışı ırkçı içeriğin yayılmasını engellemek için internet hizmet sağlayıcıları ile ilgili yasa çıkarmaya veya mevzuatı güçlendirme desteklenmektedir.

8. Avrupa'da yaşayan Müslümanların kamu hayatında (örneğin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel kurumlar ile ilgili aşamalara) etkin bir şekilde bulunmalarının desteklenmesi gerekmektedir.

EUMC İslamofobiyle mücadele edilirken uygulanabilecek girişimlerle ilgili örneklerde bulunmuştur. Belediyelerin çabalarından örnek olarak Rotterdam bir 1990 yılında oluşturulmuş İslami platform olan SPIOR'a maddi olarak yardımda bulunmaktadır. SPIOR'da Rotterdam'daki Müslümanların hakları için çalışmakta olan birçok İslami sivil toplum kuruluşunu temsil etmektedir. Bir amaçları da kültürler arası karşılıklı hoşgörüyü geliştirmektir. Rotterdam konseyi 2005 yılında 3 ay içerisinde İslami konuların yanında eğitim ve ekonominin de tartışıldığı 9 adet 'İslami münazara' organize etmiştir. İngiltere 'de ise bazı devlet makamları Müslüman öğrencilerin dini ve kültürel yöndeki gereksinimleri için yazılı kılavuzlar geliştirmiştir, ayrıca İslamofobiyle mücadele amacıyla bir takım çözüm odaklı uygulamalar da geliştirmişlerdir (EUMC, 2006). Gerçekleştirilen tüm araştırma sonuçlarıyla birlikte "İslamofobi" kavramı yaygın kullanılmasına rağmen ulusal yasalarda ne kabul edilmiş ne de genel bir tanımlama yapılmamıştır. Bu konuyla ilgilenen sosyal bilimcilerinde geliştirdiği bir tanım bulunmamaktadır. Bu nedenle İslamofobi ile mücadele uluslararası kurum ve kuruluşların faaliyetleri ve devletlerin kabul ettiği ırkçılık ve ırkçı ayrımcılık başlıkları altından gerçekleştirilmektedir. EUMC son yıllarda popüler olan bu kavramın tanımını ırkçılık hakkında genel bir kanıya varılmış uluslararası belgeler üzerinden gerçekleştirmiştir.

Avrupa Konseyi Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe karşı Avrupa Komisyonu'nun 5 numaralı Genel Politika Önerileri Müslümanların maruz kaldığı farklı bir biçimde uygulanan olumsuz davranışlar ve farklı kategorilerde değerlendirilen ayrımcı davranışlar, fiziksel saldırı ve tacize uğrayarak önyargı ile karşılaştıklarını kabul etmiştir. Ortaya konan bu raporda İslamofobi kavramının tanımı ve uygulanmasına yönelik farklı düşünceleri göz önüne alarak İslamofobi'nin sebeplerini belirlemeye çalışmaktadır. Bu çalışmayı yaparken de temel aldığı noktalar ırkçılık ve ırkçı ayrımcılık tanımlarıdır. Elde ettiği tüm sonuçları bu bilgiler ışığında analiz etmektedir. Elde ettiği tüm veriler birçok değişik kaynaktan toplanmıştır. Ancak resmi ceza adaleti veri toplama sistemi bu saldırılara maruz kalan kurbanların kimlik

bilgilerini almamaktadır. Bunun nedeni (EUMC, 2006):

- Irkçı suçu araştıran ceza adaleti sistemi, kurban ve kurban gruplarının nasıl etkilendiği konusunda bilgi toplamada eksik kalması,
- Uzun süredir var olan ‘etnik kimlik’ hakkında bilgi toplamaya direniş, veri koruma prosedüründeki meseleler ve/veya ülkenin anayasasının böyle hassas bir verinin kaydedilmesine müsaade etmemesi.

Bu durum ırkçılığa maruz kalanların kaçının Müslüman olduğu sayısına ulaşmayı engellemektedir. Bu da doğru bir İslamofobi raporun oluşmasını zorlaştırmaktadır.

4.1.1.2. İslam İşbirliği Teşkilatı Raporu

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) İslamofobi mücadelede etmede ön plana çıkan bir başka uluslararası kuruluştur. İİT, 2010 yılında hazırladığı raporla İslamofobi’yi önlemek için yapılması gereken tedbirleri şu şekilde sıralamıştır (İİT İslamofobi Raporu, 2010):

1. İlk önce İslamofobi tüm bireyler için bir sorundur ve bu kabullenilmedir. Ayrıca sorunun tarihsel, kültürel ve psikolojik temellerine bakarak birtakım öneriler ortaya koymak için ilgili kişi ve kuruluşların çalışmayı istemesi gerekir.
2. Bu konuda geniş yelpazede bir strateji ortaya konmalı ve bu konu politikacılar tarafından malzeme olarak kullanılmamalıdır.
3. Müslümanlara uygulanan ötekileştirme çabası yalnızca belli kesimleri etkilememekte benzer şekilde ülkeler arası politikaları ve Batı ülkelerinin iç huzurunu da etkilemektedir. Bu sorun birçok yönden ele alınmalıdır.
4. Yetkililer genel dairede azınlık Müslüman gruplarının; daha dar dairede ise Avrupalı Müslümanların yaşam şartlarının iyileştirilmesi için uğraşmalıdır. Bu çaba ile toplumda daha iyi uyum sağlanabilir, her kesimin birbirine güvenle bakabileceği ortam oluşabilir.
5. Avrupa’da yaşayan Müslümanlar ötekileştirilmemeli ve kötü gözle bakılmamalıdır.
6. Terörle mücadele yöntemleri İslamofobiyi artırıcı şekilde organize edilmemelidir.
7. Müslümanların da yaşadıkları toplum ve çevreyle ilişki içerisinde olması ve

ihtiyaçlarını gidermesi gerektiğinde dışlanmamalı, topluma uyumları için çaba sarf edilmelidir.

8. Toplumun önde gelenleri, siyasi liderler, sivil tolum kuruluşları dahil olarak tüm bireyler Müslüman düşmanlığının önüne geçebilecek adımlar atmalıdır.
9. İslamofobi ile mücadele için yapılan açıklamalar ve paylaşımlar olumlu davranışlardır fakat yeterli değildir.
10. Tüm dinlerin kutsal bildiği öge ve simgeler aşağılanmamalı ve bu tür davranışlarda bulunulması ihtimaline karşı yasalarla korunmalıdır.
11. Herhangi bir dine, bu dine mensup kişilere, dil, ırk, cinsiyet veya kültürel geçmişinden ötürü kimse birbirini ötekileştirmemeli ve yine bu ihtimalde yasalarla güvence altına alınmalıdır. Bu sebeplerden ötürü yapılabilecek ayrımcılık sadece ülke medyasında değil uluslararası düzeyde de kınanmalı ve gereken hukuksal yaptırımlar uygulanmalıdır.
12. Tüm dışlama, ayrıştırma ve ötekileştirme çabalarına karşı hükümetler, sivil toplum kuruluşları el ele vermelidir.

4.1.2. Dini Tedbirler

Dinler arası diyalog konusunun modern Hıristiyanlık tarihi boyunca sürmesi, Hıristiyan alemi için çok önemlidir. Batılı araştırmacıların “20. Yüzyılın en önemli dinî ve teolojik olayı” olarak tanımladıkları II. Vatikan Konsili’nin Hıristiyanlık dışı dinler ve bu dinlere inanan kesim hakkında nasıl bir duruş sergilediklerini gösteren birçok belge yayınlanmıştır (Bevans, 2013). Bu belgeler içinde en önemli ve temel olanı “Kilisenin Hıristiyanlık Dışı Dinlerle İlişkisi” başlığıyla devam eden Nostra *Aetate* adlı metindir. Dinler arası diyalog düşüncesi ilk olarak aslında Vatikan tarafından Yahudilik eksenli olarak geliştirilmiş ancak Vatikan’a bağlı kiliselerden ve Hristiyanlık dini için önemli kişi ve düşünürlerin tepki ve değerlendirmeleri neticesinde bu kavram içine Müslümanlar da eklenmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde Vatikan Konsil’i konseyinin sundukları metin tartışılmış ve 28 Ekim 1965 tarihli ‘Hıristiyanlık Dışı Dinlerle İlişkiler Bildirgesi’ oy çokluğuyla kabul görülerek uygulanmaya başlamıştır. Konsil’in onay verdiği bu bildirge başta Yahudilik dini ve hemen sonrasında İslam dini olarak önde gelen dünya dinlerine inananlar ile diyalog başlatılması teşvik edilmiş, Hinduizm ve Budizm de bu

diyalog kapsamına alınmıştır (Aydın, 2001: 90-92).

Aydınların, akademisyenlerin ve düşünürlerin gözüyle bakıldığı zaman diyalog kavramı, gelecek zaman dilimi için pozitif düşünceler içermektedir. Farklı din ve ideolojilerin yer bulduğu dünyada, bu dinler ve mensupları arasında karşılıklı ilişki ve iletişimin artırılması her insanın benimsemesi gereken bir düşüncedir (Turan ve Çoştu, 2013: 95).

Hem felsefe hem de kültürel açılardan ‘diyalog’ kavramı, farklı inanç, düşünce ve yaşam tarzından insanların ya da bunlara inanan grupların şiddete karşı olarak şeffaf ve dürüst olarak kendilerini ve düşüncelerini anlatmaları, bunu yaparken de karşısındakini anlamaya uğraşmasını, empati kurmasını anlatır. Özetle diyalog kavramı, dinsel çatışmaların önüne geçerek insanlığın ortak problemlerinin birlikte çözülmesi anlamına gelmektedir (Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, 2016)**.** Bu problemlerden biri olarak karşımıza çıkan İslamofobi ile mücadelede dinler arası diyaloğun çözüm olarak önemli bir yeri vardır.

AB Konsey Başkanlığı ve Terörle Mücadele Koordinatörünün tavsiyeleri göz önüne alınarak “AB Terörle Mücadele Stratejisi” AB Konseyi tarafından 30 Kasım 2005 tarihinde kabul edilmiştir. Ele alınan stratejide terörün tüm devleti ilgilendiren bir küresel tehdittir. Kültürler, inançlar medeniyetler arası diyalog ve birleşme teröre yol açan faktörlerin önüne geçilmesinde önemli bir noktadır. Stratejinin temel unsuru olarak radikalleşmeyi körükleyen fonksiyonlarla başa çıkabilmek için kültürler, inançlar ve medeniyetler arası diyalog ve birleşmenin bir ögesi olarak çatışmaların çözümüne yönelik çalışmak ve iyi yönetimle demokrasiyi desteklemek olarak ele alınacaktır (KDGM, 2013: 353-365).

Almanya’da, bir dizi ‘İslam Forumu’ oluşturulmuştur. Müslümanları hedef alan ve onlara karşı oluşturulan önyargılar ve korkuları azaltmak ve Müslüman örgütler ile çoğunluğun temsilcileri arasında gerçekleşen bir tartışma ortamı geliştirmek için bu çalışmayı gerçekleştirmiştir. Bu forumları resmi olarak bir karşılığı veya statüsü olmayıp, bir sivil toplum örgütü başlatmışlardır. Aynı şekilde İngiltere’de; Müslüman, Yahudi ve Hıristiyan liderler ulusal ve yerel politikacılarla konferanslar, seminerler ve toplantılar

organize eden ‘Üç Din Forumu’nu gerçekleştirmiştir (EUMC, 2006).

EUMC islamofobiyle mücadelede eğitim içerisinde yapılan çalışmalardan örnekler vermiştir. Lüksemburg’da Eğitim Bakanlığı son sınıfta eğitim gören öğrencilerine dinler arası diyaloga vurgusu yapan ve farklı dinlerin sahip olduğu insani değerlerini bahseden “instruction religieuse et morale” konusunun olduğu ders verilmesi kararlaştırılmıştır (EUMC, 2006).

Ortaya çıkan tabloda Müslümanlara karşı oluşan önyargıların bilgisizliğe dayandığı görülmektedir. Yaşanan bu olumsuzluklar Batılı toplumların çıkarlarına ters düştüğü ve git gide temel felsefelerinden uzaklaştığı korkusu oluşmuştur. Bu sebeple bazı önlemler alınmaya gidilmiştir. Refleks olarak İslam’ı anlatma ve İslam’a karşı ilgi oluşmuştur. Bu amaçla eğitimler, kurslar ve konferanslar düzenlemekte, Kur’an-ı Kerim ve İslam hakkındaki kitapların satışları artmaktadır (Okumuş, 2007: 137). Uluslararası kuruluşların yayınladığı raporlarda dinler arası diyalog ve kültürler arası diyalog vurgusu yapılmaktadır. Bu da oluşan bu olumsuz tabloyu be önyargıları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Avrupa Konseyi’nin aldığı bir kararda üye ülkelerin dinler arası eğitimin geliştirilmesine ve yüksek eğitim kurumlarının destek vermesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Özellikle okullarda İslam’ın daha iyi anlatılmasına vurgu yapılmıştır. 10-11 Mart 2018 tarihinde İstanbul’da düzenlenen “İslamofobi ile Mücadele: Kapsamlı ve Etkin Çözümlere Doğru” çalıştayına katılan CCIF temsilcisi Chafika Attalai İslamofobik davranışlara maruz kalmış çocuk ve kadınlara yönelik psikolojik destek merkezlerinin faaliyete geçtiğini ifade etmiştir (perspektif.eu). 2018 yılında AK'nin evsahipliğini yaptığı konferansa Uluslararası Adalet, Eşitlik ve Barış Konseyi (COJEP) İslamofobi ve ayrımcılıkla mücadeleyle ilgili çalışmalarından söz etmiştir. COJEP'in yürüttüğü "Avrupa'da çok kültürlü yeni bir dünya düzeni" kampanyasını konferansta ifade etmiştir. COJEP Fransa ve BM'nin bu kampanyaya destek vermesi gerektiğini vurgulamıştır. Kampanyada "Haksızlıklara karşı ne yapıyorsun? Çok kültürlülük için çaba göster." ve "Adil bir dünya için sen de bir şey yap" mesajı verilmiştir. Aynı konferansta ORIW ise, 2017-2018 yılı raporunda geçmiş yıllara göre yargıya taşınan İslamofobik saldırı sayısında azalma olduğu raporlanmıştır (timeturk.com).

4.2. Bazı Avrupa Devletlerinin Aldığı Tedbirler

Avrupa'nın vicdanı görevini üstlenen Avrupa Konseyi 11 Eylül saldırıları ve sonrasında yaşanan İstanbul, Madrid, Londra saldırılarından sonra daha fazla rol üstlenmeye çalışmıştır. Konsey ilk olarak 11 Temmuz 2002 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen "İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkında İlkeler" adlı bir hukuk metni yayınlamıştır. Bu metin insan hakları ve terörle mücadele konusunda hazırlanmış ilk uluslararası hukuk metni olarak kabul edilmektedir (İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkında İlkeler, 2002).

2011 yılında Fransa'nın Strasburg şehrinde Avrupa Konseyi Seçkin Kişiler Grubu "Birlikte Yaşama: 21.yy Avrupa'sında Çeşitliliklerle Özgürlüklerin Bir Araya Getirilmesi" adlı rapor yayınlamıştır. Avrupa'da, Müslümanlara karşı gerçekleştirilen negatif davranışların arttığı Pew Global Attitudes Project'in gerçekleştirdiği halk yoklaması ile ortaya konulmuştur (Avrupa Konseyi Seçkin Kişiler Raporu, 2011: 1-82).

AB ve AB devletlerinin İslamofobiyle mücadele etmek için aldığı tedbirler yetersiz kalmaktadır. Sadece İslamofobi terimi, Birleşik Krallık ve İsveç'in ulusal strateji belgelerinde geçmektedir. Bu durum direkt olarak İslamofobi ile mücadele edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu sebeple üye devletlerin terörizm ve nefret suçlarına karşı aldıkları tedbirlerden de bahsedilecektir. Sonuç olarak AB'nin yayınladığı raporları ve tedbir önerilerini üye ülkelerin ulusal düzeyde uygulamakta yetersiz kaldıkları tespit edilmektedir.

Avrupa ve ABD, katı radikal terörizmin "Batı ülkeleri" için tehdit olduğu konusunda aynı tavrı ortaya koymaktadır (Dedeoğlu, 2006: 23). Ancak iki tarafın terörle baş etmede kullandığı yöntem konusunda farklılıklar vardır; Avrupa Birliği, ABD'nin tam tersi "teröre karşı savaş" (war on terror) politikasından ziyade, "terörizmle mücadele" (fight against terrorism) politikasını kullanmayı seçmektedir (Tangör ve Sayın, 2012: 85).

11 Eylül olaylarının ardından karşımıza çıkan mücadele stratejilerine baktığımızda AB ülkeleri kendi aralarında ortak bir yol ve görüş benimseyememiştir. Bunu bir örnek ile açıklamak gerekirse 2003 yılında

ABD’nin terörle mücadele etmek amacıyla teröre karşı savaş politikasının bir sonucu olarak başlattığı Irak savaşı hakkında AB üyeleri kendi aralarında birlik içinde aynı tepkiyi sergilememişlerdir. Mesela Doğu Avrupa ülkeleri İngiltere, İtalya, İspanya, ABD’nin bu politikasını desteklerken; Fransa, Almanya savaş karşıtı tavır içinde olmuştur (Akçadağ, 2010: 78). ECRI'nın 2016 yılını kapsayan ve AK üyesi ülkelerde ırkçılık, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, İslamofobi ve antisemitizm raporu sonucuna göre, nefret suçlarına ve İslamofobi'yle mücadelede idari ve adli uygulamaların yanında spor, sanat, siyasi ve dini liderlerin de üzerine düşen görevleri yapması gerektiği mesajını vurgulamıştır (haberturk.com).

4.2.1. Almanya

2007 yılında başlayan Hamburg Eyaleti sınırlarında yaşayan Müslüman’ın haklarını güvence altına alınması yönündeki “Hak Eşitliği” anlaşması 2012 yılında imzalanmıştır. Bu antlaşma Hamburg Eyaleti sınırlarında yaşayan Müslüman’ın haklarını güvence altına alarak önemli bir adım atılmıştır. Cenaze törenleri ve bayramlar ile birlikte dini gereklerin yerine getirilmesini de içeren bu anlaşma, hoşgörü, ayrımcılık yasağı ve devletin tüm din ve inançlara eşit mesafede durmasıyla ilgili maddeler yer almaktadır (Erdin, 2014).

Almanya’da son yıllarda yapılan seçimlerde ve 2012 yılında gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde adaylar “tüm göçmenleri kucaklayacakları” dair vaatlerde bulunmuşlardır. Önceki Cumhurbaşkanı Christian Wulff, 3 Ekim Almanya’nın Birleşme Günü’nde yaptığı açıklamada “İslam Almanya’nın bir parçasıdır” açıklamasında bulunmuştur (Erdin, 2014).

Almanya da İslamofobi ile mücadelede dernek ve vakıfların çalışmaları etkisini göstermektedir. Bunlardan en önemlileri Almanya Müslümanları Koordinasyon Konseyi (KRM)’dir. Ülkedeki dört büyük İslami kuruluşu temsil eden bir kuruluştur. KRM çatısı altında Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DTİB), İslam Kültür Merkezleri Birliği, Almanya Müslümanlar Merkez Konseyi ve Almanya İslam Konseyi bulunmaktadır (Akça, 2016). Bu konsey hazırladığı raporu t.üm çevrelerle paylaşmış ve bazı isteklerde bulunmuştur. Bu istekler; Müslümanları hedef alan şiddet eylemleri ile ilgili istatistikler

tutulmalı; İslamcı ve İslamcılık kavramlarını devlet kurumları kullanmamalıdır. İslamofobi ile özel olarak mücadele edilmelidir. Nasyonel Sosyalist yer altı Örgütü (NSU) ders kitaplarında yer almalıdır, failleri bulunamayan tüm saldırı eylemlerinin araştırılması ve Müslümanların tatilleri ve sosyal ve iş hayatı inançlarına göre düzenlenmelidir (Erdin, 2014).

KRM, yayınlanan bu raporda İslamofobi ile mücadelede yapılması gereken önemli adımlara yer verilmiştir. Devlet kurumlarını İslamofobiyi güçlendiren konumundan uzaklaşmaları konusunda sağduyulu bir çağrı yapmıştır. Ancak siyasetin sağında duran siyasetçilerin bunu gündemlerine almadıkları görülmektedir. Bunu destekleyen en önemli adımlardan biri 6 Temmuz 2007'de Almanya da eyaletler meclisinde kabul edilen Yeni Göç Yasası'dır. Türk yasası olarak isimlendirilen bu yasanın maddeleri çok fazla eleştiri almıştır. Örneğin; Türkiye'den gelecek eşlerle ilgili kısıtlamalar getirmiştir. Geçek olan eşlerin mutlaka iyi derecede Almanca bilmesi gerekmektedir. Yeterli geliri olmayan kişide eşini Almanya getirememektedir. Alman vatandaşlığı içinde bir sınav getirilmiştir (Akça, 2016).

Ayrıca yine Almanya'da, amacı açıkça Müslüman olan toplumlara karşı olan önyargıları ve korkuları azaltmak ve Müslümanların oluşturduğu örgütleri ile çoğunluğu temsil edenler arasında önemli bir değerlendirme ortamını sağlamak olan 'İslam Forumu' oluşturulmuştur. Ancak söz konusu forumlar resmi alanda herhangi bir statü bulamamıştır (EUMC, 2006: 5). 2018 yılında Almanya İçişleri Bakanı Horst Seehofer kendi kaleme aldığı makalesinde Almanya'da yaşayan Müslümanların yaşadıkları topluma entegrasyonu için alman devleti ve dini cemaatlerin işbirliği yapması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda Alman devleti dini cemaatlere finansal destek vermesi yönünde yasa tasarısı çıkacağını duyurdu (diken.com.tr).

4.2.2. İngiltere

İngiltere savaşın sonrasında eski sömürge bölgelerinden göç almaya başlamıştır. 1940'lı senelerin sonuna gelindiğinde İngiltere etnik azınlığın oluşumu ile yüz yüze gelmiştir. 1950 ve 1960'lı senelerde ülkede yoğun çalışan göçünün yaşanması, etnik azınlık nüfusun yapısını değiştirmiş, yeni bir yerleşik yapılanmaya dönüştürmüştür. Söz konusu etnik azınlık nüfus üretim

merkezlerinin etrafında yerleşmeye başlamıştır. Giderek sanayide meydana gelen olumsuzluklardan en fazla etkilenen gruplar olmaya başlamışlardır. Etnik azınlıklar ve beyazlar arasında iş/ işsizlik farklılıklarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Tüm bunların üzerine İngiltere'de ırk ilişkileri kapsamında politikalar, Asyalı ve siyah göçmenlere karşı sıkı kontroller ve ayrımcılık karşıtı yasalar yoluyla liberal hassasiyetleri sakinleştirme politikaları arasında kompleks bir yapıda biçimlenmiştie. Yani İngiltere; ırk, ırksal eşitlik, ırk ve etnik azınlıklar gibi olguları uyguladıkları politikalarında temel nokta şeklinde değerlendirmeyi tercih etmişlerdir (Geddes ve Guiraidon, 2004: 337- 338).

İslamofobiyle mücadelede farkındalığı arttırmak için İngiltere İslam İnsan Hakları Komisyonu (İslamic Human Rights Commission) "Yıllık İslamofobi ödülleri" ile basında ses getiren bir olaya imza atmıştır. Yılın en islamofobiklerini seçen bu kuruluş 2003 yılında Nick Griffen ve David Blunket'i islamofobik siyasetçi olarak seçmiştir (Canatan ve Hıdır, 2007).

Britanya'da Londra Metropolitan Polis Servisi (MET), FAIR (İslamofobi ve Irkçılıkla Mücadele Forumu) ve başka kilit örgütlerle işbirliği halinde 'İslamofobi – Sessizce Katlanmayın' kampanyası için büyük çaba gösterilmiştir. Bu kampanya MET tarafından 2004 yılında başlatılan, Müslümanlara maruz kaldığı suçlarla mücadele etme, İslamofobi mağdurlarına yardım sağlama, Met'in İslamofobiyi takip etmesini ilerletme ve Müslüman halkın toplumla zarar gören ilişkilerinin rehabilite edilmesini hedefleyen önemli ve büyük çapta bir kampanyadır (EUMC, 2006).

Bazı yerel devlet makamları Müslüman öğrencilerin dinsel ve kültürel gereksinimlerinin giderilmesi için yazılı rehber ilkeler oluşturmuştur. Oluşturulan bu rehberler içinde en yararlı ve ayrıntılı olanlarından biri Birmingham Merkez Camii'yle beraber çalışılarak oluşturulmuştur. Bunun yanında yerel makamlar İslamofobiyle baş etmek için işlevsel uygulamalar geliştirmiş olup politika dokümanlarında dinsel düşmanlık ve İslamofobi 'den söz etmektedir (EUMC, 2006). 2018 yılının son aylarında İngiltere'de farklı siyasi partilere mensup milletvekillerinden oluşan bir grup, İngiltere Parlamentosu'na "İslamofobi'nin tanımlanması ve nefret suçu" sayılsması yönündeki raporu sundular. Parlamento önümüzdeki dönemde bu konuyla ilgili kararını bildireceği tahmin edilmektedir (dinihaberler.com.tr).

4.2.3. Fransa

Avrupa'da en çok Müslüman'ın yaşadığı ülke Fransa'dır. Ülkede altı milyondan fazla Müslüman ikamet etmektedir. Bu da İslamofobiyle mücadele etmenin gerekliliğini ortaya koyan faktörlerden biridir. Yapılan araştırmalara göre Fransa'da her gün bir Müslüman saldırıyla karşı karıya kalmaktadır. Bu durumda Marine Le Pen gibi ırkçı ve İslamofobiyi arttıran siyasetçilerin etkisi görülmektedir. Fransa İslamofobik Saldırılara Karşı Dayanışma Örgütü (CCİF)'in hazırladığı rapora göre ülkede 2012 yılında üç yüz altmış dört Müslüman alenen ya da kamuya kapalı mekânlarda saldırıya ve/veya tacize maruz kalmıştır. 2011 yılında ise yalnızca sözlü hakaretlerde yüzde yüz otuz dört artış gerçekleşmiştir. Müslüman kurum ve kuruluşlara karşı iki yüz doksan sekiz saldırı gerçekleşirken, 2012'de bu sayı dört yüz on dörde tırmanmıştır (Erdin, 2014).

Fransa; Müslümanların medya da anılma durumlarının islamofobiyi daha da arttırıldığı görüşünden yola çıkarak ülkesine gelen göçmenlerin çocukları olan ve ikinci kuşak olarak isimlendirilen bir yürüyüş gerçekleştirilmiştir. Bu yürüyüş ve gösteri Fransa'da eşitlik için gerçekleştirilen ilk aktivite olarak karşımıza çıkıyor. 15 Ekim 2013 tarihinde Marsilya kentinden başlayan yürüyüşü "Eşitlik ve ırkçılık karşıtı Beurs" grubu gerçekleştirmiştir. 3 Aralık günü Paris kentine ulaşmışlardır (ORIW, 2013).

Fransa'da Ahmadiyya isimli sivil toplum kuruluşu islamofobiyle mücadelede birliği arttırıcı bir uygulamaya imza atmıştır. Müslüman aileleri farklı dine ait ailelerle akşam yemeğinde buluşmalarının hedefleyen bir kampanya başlatmıştır. İlk önce Paris bölgesini kapsayan 26 Nisan 2015 tarihli kampanya daha önce Kanada 'da uygulanmış ve olumlu sonuçlar alındığı görülmüştür (on5yirmi5.com, 2015).

4.3. Avrupa'da İslamofobi'yi Engellemek İçin Yapılan Çalışmalar

İslamofobi ile ilgili Avrupa' da gerçekleştirilen engelleme politikalarını; siyasal, yasal ve sosyal kapsamda değerlendirmek birbirinden bağımsız olmayan tüm bu boyutları ile ele almak gerekmektedir. Çünkü hem nedenleri hem de sonuçları itibariyle İslamofobi; siyasi, yasal ve sosyal olmak üzere birçok konu ile doğrudan bağlantılıdır. Bu kapsamda çalışmanın bu

kısmında Avrupa' da İslamofobi' yi engellemek için yapılan çalışmalar; sosyal, yasal ve siyasal boyutta ele alınmıştır.

4.3.1. Sosyal Boyut

Avrupa' da ve tüm dünyada İslamofobi' yi engelleme yolunda atılacak adımların hiçbiri sadece sosyal, yasal ya da siyasal olarak düşünülmemelidir. Bu kapsamda öncelikle konunun sosyal boyutu değerlendirilmiştir. Çünkü hem ekonomi hem de siyasetin içinde bulunduğu yasal düzenlemeler ve politikalar sosyal boyut göz ardı edilerek değerlendirilebilecek bir durum değildir. Yabancı düşmanlığı, İslamofobi ve rkçılık konusunda gerçekleştirilen mücadele de yapılan düzenlemelerin ve girişimlerin var olan sosyal sorunları çözmesi ve hatta tersi yönde algı oluşturulması gerekmektedir. Sosyal sorunların çözümü ve AB ülkelerinde yaşayanların ırkçılığa olan bakış açısının değiştirilmesi konusunda gereken yasal düzenlemeler ve politikalar devamlı referans olarak kullanılsa da, bu durum belli dönemlerde önyargılı bazı grupların dışsallaştırmayı araç olarak kullanması bu olumlu girişimleri zedelemektedir (Yılmaz, 2008: 198).

AB'nin yabancı düşmanlığı, İslamofobi ve ırkçılık ile mücadelesini sekteye uğratan en büyük sorun AB üyesi ülkelerin sosyal problemlerin üzerine ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadelesindeki etkinsizlik, büyük oranda üye devletlerin sosyal sorunların üzerine ortak bir anlayışla gitmemesinden kaynaklanmaktadır. Ülkelerin sergilemiş oldukları bu davranışın aksi yabancılar üzerrine olan politikalarda ortak görüş sergilemeleri ve sonuç olarak toplumsal alanda ayrımın artmasına dolayısıyla mücadelenin gerçekleşmesinde önemli sorunlar oluşmasına sebep olmaktadır (Yılmaz, 2008: 198- 206).

AB' nin konu ile ilgilenen resmi merkezlerinde ve kurumlarında yayımlanan raporlarda, Avrupa'da yabancı düşmanlığı kapsamında özellikle Müslümanlara dair ayrımcılık ortaya çıkarılmış olmasına rağmen bu konuda gereken tedbirlerin alınmamış olması veya alınan tedbirlerin yeterli olmaması probleminin artarak devam etmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla AB ülkelerinde yaşamakta olan göçmenlerin yaşadıkları topluma uyum sağlamaları sürecinde katılım politikalarının ve sosyal bütünleşmenin çok daha geliştirilmesi, eğitici etkinliklerin teşvik edilmesi, dinler arası diyaloglar

bağlamında etkin faaliyetlerin yürütülmesi ve istihdam imkânlarının artırılması gerekmektedir. 11 Eylül olayları sonrası giderek Avrupa'da kendine yer bulan İslomofobi kapsamında gereken önlemlerin alınması zorunlu hale gelmiştir. Çünkü AB ülkelerinde İslamofobi hakkında gelinen son nokta toplumun ayaklanması biçiminde olmaktadır. Pegida Hareketi diğer AB ülkelerine kıyasla daha ırkçı denilebilecek Almanya'da başlamış, sonrasında diğer AB ülkelerine yayılmıştır. AB ülkelerinde yaşanan ayaklanmalara en somut örnek bu harekettir denilebilir (Alkan, 2009: 287).

4.3.2. Yasal Boyut

AB' de ancak 2000'li yıllarda ırkçılığa, yabancı düşmanlığına dolayısıyla İslamofobiye karşı alınan önlemler yasal bir çerçeveye oturtulabilmiştir. Gerçekleştirilen düzenlemelerin, bağımsız girişimlerle beraber, AB seviyesinde daha kapsamlı politika oluşturulması amacına sağladığı katkı ise tatışılır durumdadır. Çünkü getirilen yasal düzenlemelerin yaptırım kazanması ayrımcılık, yabancı düşmalığı ve ırkçılık ile mücadele için tek başına yeterli olmamaktadır. Gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin uygulamada da benzer biçimde işlemesi gereklidir. AB kapsamında durum değerlendirildiğinde yasal düzenlemelerin uygulama alanlarını kısıtlayacak bazı faktörlerin bulunduğu söylenebilir. Bu faktörlerin büyük bir kısmı AB kurumsal ve hukuk yapılanmasının niteliklerinden kaynaklanırken bazıları da üye ülkelerin uygulama alanlarında ortak davranmaması sebebiyle oluşmaktadır denilebilir (Yılmaz, 2008: 210).

Kurumsal ve yasal alanlarda İslamofobi, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadelede gerçekleştirilen düzenlemeler çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedilmiş ancak bu düzenlemelerde önemli boşluklar bulunduğu ifade edilmiştir. Birliğin yasal olarak almış olduğu kararlara uygulama alanlarında da zorunluluk getirilmesi gerekmektedir. Yapılan antlaşmalara uygulama konusunda da yatay hükümetler dâhil edilmelidir. Ancak entegrasyon politikaları ve sosyo- ekonominin tamamında anti-ırkçılığın yer alması ile oluşturulan yasal düzenlemeler uygulama alanı bulabileceklerdir (Yılmaz, 2008: 209- 211).

4.3.3. Siyasal Boyut

İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık konuları ile mücadele gerçekleştirilirken, kurumsal ve yasal düzenlemelerin uygulanabilir olabilmesi özellikle siyasi otoriteye bağlı bulunmaktadır. Birliğin alınan tüm yasal düzenlemelere kendi iç dinamiklerine rağmen uyduğu ya da uyacağı düşünülmemektedir. ENAR gibi AB ülkelerinde ırkçılığa karşı sivil toplum ağı geliştirmeye uğraşan kurumların yayınlamış oldukları yayın ve raporlar ile göz önüne serdiği konu ve durumların dikkate alınarak etkin hale getirilmesi, hükümetler seviyesinde güçlü siyasi iradeyi gerektirmektedir. Fakat güncel olan sorunlar üzerinden sosyal tabanını oluşturmaya dönük çalışmalar gerçekleştiren siyasi partilerin oluşu, yabancı düşmanlığı ırkçılık dolayısıyla İslamofobi ile olan mücedeleyi engellemektedir. Bu konuda daha çok aşırı sağ partiler düşünülsede son zamanlarda AB ülkelerinde birçok partinin tabanına milliyetçi faktörlerin yayılması sadece bu durumdan kendine pay çıkarmayı düşünen muhalefetin elinde bulunmamaktadır (Yılmaz, 2008: 214- 216).

Aşırı milliyetçi veya aşırı sağ hükümetlerin politikalarını bu yönde arttırmaları, muhalif olan partilerinde göçmenler üzerinden sosyo- ekonomik sorunları ele alması mülteci ve göçmen olan grupların üzerine yüklenilmesini getirmektedir. Bu durumda yabancı olanlar hem ülke sorunu hem de seçim malzemesi şeklinde kullanılmaktadırlar. Dolayısıyla Birlik seviyesinde anti-ırkçı politikaların sadece kâğıt üzerinde kalması durumu oluşmaktadır. Uygulamada tam tersi eylemler ve düzenlemeler yapılmaktadır. Meydana gelen bu problemin çözümü ancak anti-ırkçılığı siyasetin dışına çıkarmakla mümkün olacaktı denilebilir. Irkçılığın siyasetin dışana itilmesi günümüz AB ülkelerinde oldukça zor görülmektedir. Anayasal Antlaşmanın reddinden bu tarafa AB ülkelerinin güncel meşruiyet sorunu, Brüksel'in yeni politika alanlarında siyasi-kültürel seviyede açılım yapmasının tartışılmasına sebep olmaktadır. Avrupa' da bütünleşme projesinin meşruiyet tabanına hasar veren tartışmalar, bütünleşmeye karşı olan siyasetçilerin daha da güçlü hale gelmesine neden olmaktadır. Aşırı sağ partiler AB ülkelerinde söylemlerini milliyetçi faktörlerle süslemekte, bütünleşmeyi yabancıları ülkelerine refah paylaşımı için çeken bir faktör olarak göstermekte dolayısıyla AB ülkelerinde oylarını yükseltmekte ve tabanını genişletmektedir. Bu durumun kanıtı olarak 2006-2007 senelerinde

Avrupa'da gerçekleştirilen yerel ve genel seçim sonuçları gösterilmektedir. Daha ziyade ulusal sağ parti söylemleri sebebiyle toplum temelinde biçimlenen dışlamacı algılamalara yönelik öngörülen politikalar etkin bir uygulama alanına sahip olamamaktadır (Yılmaz, 2008: 216).

5. BÖLÜM

SONUÇ

İslamofobi kelimesi ilk olarak 1918 yılında oryantalist yazar Alphonse Etienne Dinet ve Sliman ben İbrahim'in yazdıkları makalede geçmiştir. İslamofobi; kökeni *xenofoia* dayanan aslında ayrımcılık, ötekileştirme ve nefret davranışlarını içeren bir kavramdır. İslamofobi kavramı ilk olarak 1997 yılında İngiltere'de bir düşünce kuruluşu olan Runnymede Trust tarafından, dünyada yükselen İslam inancına bağlı olarak İslam algısının, özellikle batı kamuoyunda oluşturduğu olumsuz etki üzerine hazırladığı raporda kullanılmıştır. Söz konusu kavramın yaygınlaşması ve dünya gündemine gelmesi ise 11 Eylül 2001 tarihinde New York'taki Dünya Ticaret Merkezine El-Kaide tarafından yapılan terör eylemleri sonrasında olmuştur. Daha sonra çeşitli Avrupa ülkelerinde meydana gelen terör eylemleri ile birlikte, İslam şiddetle özdeşleştirmeye başlanmış ve Müslümanlara karşı düşmanlık ve nefret giderek artmıştır.

İslam âlemi ile Hristiyan dünyası arasında İslam'ın doğuşundan beri farklı zamanlarda farklı boyutlarda ortaya çıkan çatışma ve çekişmeler olmuştur. Hristiyan dünyasının 1099 yılından itibaren başlatmış olduğu haçlı seferleri, bereketli topraklar üzerinde yaşayan Müslümanları o topraklardan atmak için yapılmış seferlerdir. Müslümanları barbar ve doğru yolda asla olamayacağını düşünen Protestanlığın kurucusu olan Martin Luther (1483-1546) ise İslam dini hakkında "İsa karşıtlarının hizmetinde olan Orta Çağ tarzı bir şiddet hareketidir. İslam doğru yola getirilemez çünkü akla kapalıdır; ona sadece büyük zorluklara göğüs gerilerek kılıçla direnç gösterilebilir" ifadelerini kullanmıştır (Esposito, 1999: 97). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın genç nüfusa ihtiyaç duymasıyla birlikte Müslüman ülkelerden Avrupa'ya işçi göçleri başlamıştır. Ancak Avrupa'ya göç eden Müslümanlar ve diğer azınlık gruplar, göçmen statüsünde bulundukları ülkelere kolaylıkla uyum sağlayamamışlardır. Göçmenler bulundukları ülkelerde "öteki" olarak anılmaya başlanmış ve özellikle de Müslümanlar bu ayırıma büyük oranda maruz kalmışlardır. Müslümanların bulundukları Avrupa ülkelerinde yaşadıkları uyum sorunları sıklıkla dönemin siyasetçilerinin ve basının gündeminde olmuştur. İslamofobi'nin ortaya çıkışında etkili olan bir diğer olay da 1979 yılında

İran'da gerçekleşen İran Devrimi'dir. Devrim sonrası İran'ın ortaya koymuş olduğu siyaset şeriatla yönetilen bu ülkenin hiçbir şekilde batıyla diyalogunun olamayacağını göstermiştir. Bu dönemde Batı dünyasında anti-İslam yazılar, dergiler ve kitaplar artmaya başlamıştır. İslamofobi'nin yükselmesinde etkili olan bir diğer olay ise Runneymede Trust'ın hazırlamış olduğu raporda da belirttiği üzere, Berlin Duvarı'nın yıkılması sonrasında Soğuk Savaş'ın bitmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında ülkeleri tekrar bir araya getirecek bir düşmana olan ihtiyaç olarak ifade edilebilir. Bu durum zaten zeminde var olan İslam düşmanlığı olarak görülmüştür (Çeliktaş, 2012). 2011 yılında Suriye iç savaşının başlamasıyla Arap göçmenlerin AB ülkelerine göç etme çabası da İslamofobi'yi tetikleyen son olay olmuştur. Avrupa'da her geçen gün Müslüman sayısının artması da Avrupa'nın İslamlaşma korkusunu arttırmıştır. Avrupa'da yaşayan Müslümanlar başta olmak üzere İslam ülkeleri, Avrupa ülkelerinin ortak düşmanı haline gelmiştir. Dünyanın artık güvenli bir yer olmadığını düşünen Avrupalı devletlerde İslam karşıtlığı adı altında "İslamofobi" yayılmaya başlamıştır.

11 Eylül olaylarından sonra medyanın dili Müslüman-terörist çağrışımını oluşturmak üzerine olmuştur. Özellikle çeşitli Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen terör eylemleri bu çağrışıma katkı sağlamış ve Avrupa'da İslamofobi'nin artmasında etkili olmuştur. 11 Eylül 2001 tarihinden sonra radikal terör örgütleri Avrupa'da çeşitli terör eylemleri yaparak Avrupa'da İslam karşıtlığının yayılmasında ve tüm Müslümanların sanki terörist gibi algılanmasına katkı sağlamışlardır. 15 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da Neve Şalom ve Beth İsrail Sinagogları önündeki patlamalarda 26 kişi hayatını kaybetmiş; 20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da El-Kaide terör örgütünün HSBC bankası ve İngiltere Başkonsolosluğu önünde patlattığı bomba sonucu 27 kişi yaşamını yitirmiştir. 10 Ekim 2015 tarihinde ise DEAŞ terör örgütü Ankara tren garında toplanan Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi'nde canlı bomba patlatarak 103 kişinini ölümüne yol açmıştır. Terör eylemleri Türkiye dışında çeşitli Avrupa şehirlerinde de meydana gelmiştir. 11 Mart 2004 tarihinde Madrid'de üç tren istasyonunda bombalı saldırıda 191 kişi yaşamını yitirmiştir. Olayı üstlenen DEAŞ terör örgütü İspanya'nın ABD'ye Afganistan işgalinde destek vermesinden dolayı bu saldırıyı düzenlediğini açıklamıştır. El-

Kaide tarafından 7 Temmuz 2005 tarihinde Londra'daki metro istasyonlarına bombalı saldırı düzenlenmiş ve saldırı sonucunda 52 kişi yaşamını yitirmiştir. Bu saldırıların 31.nci G8 zirvesi öncesinde olması ve 2012 Yaz Olimpiyarları'nın açıklanlanmasından 1 gün sonra gerçekleşmesi dikkat çekicidir. İslam ülkelerinin tepkisini çeken karikatür krizi İslamofobik eylemleri başka bir boyuta taşımıştır. Danimarka, İslam ülkeleri tarafından boykot edilmiştir. Ancak Hz. Muhammed ile ilgili alay edici karikatürler yayınlayan yayın kuruluşunu destekleyen Danimarka bunu bir ifade özgürlüğü olarak görmüştür. 7 Ocak 2015 tarihinde Fransız mizah dergisi olan Charlie Hedbo'nun ofisine düzenlenen saldırı sonucu 10 dergi çalışanı ve 2 polis memuru yaşamlarını yitirmişlerdir. Charlie Hedbo dergisi Hz.Muhammed'i aşağılayıcı karikatürler yayımlamasının ve bunun "ifade özgürlüğü" olduğunu savunması sonucunda El-Kaide bu saldırıyı düzenlediğini açıklamıştır. NATO üyesi Fransa'nın Suriye sınırları içerisinde DEAŞ kamplarını bombalaması ardından DEAŞ'ın 13 Kasın 2015 tarihinde Paris'teki Bataclan konser alanını ve çeşitli gece kulüplerine eş zamanlı olarak silahlı saldırı düzenlemesi sonucunda 153 kişi yaşamını yitirmiştir. DEAŞ'ın üstlendiği 22 Mart 2016 tarihinde AB başkenti Brüksel'deki canlı bombalı saldırılar sonucunda 34 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu saldırıyı Belçika asıllı bir Müslüman olan Abdelhamid Abaaoud tarafından gerçekleştirilmiştir.

Radikal terörün yayılmasıyla birlikte Avrupa'da yaşayan Müslümanlar, kültürel ve dini farklılıkları nedeniyle içinde yaşadıkları toplum tarafından olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Terör eylemleri ve medyanın kullandığı söylemler Müslümanlar için Avrupa'da yaşamayı zor hale getirmektedir. Bunun sonucunda Batı'da İslamofobik eylemler gittikçe artmıştır. İslam-terör, radikal İslam söylemleri sık sık vurgulanması sonucunda Avrupa ve diğer batı ülkelerinde İslam düşmanlığı giderek yükelmeye başlamıştır. Medyanın farklı algılamalara sebep olduğu haberler hayatlarında bir kez bile Müslüman birisiyle tanışmamış kimselerin Müslüman algılarını olumsuz yönde etkilemiştir. Müslümanların giderek olumsuz olarak algısınmasının sonucunda Müslümanlar sanki potansiyel terörist olarak görülmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda son yıllarda Avrupa ülkelerine İslam düşmanlığına dayanan eylemlerin sayısının giderek artış gösterdiği tespit edilmiştir. Örneğin

Avusturya'da Müslümanların özgürce ibadetlerini gerçekleştirebilecekleri kubbeli camii inşaatına izin verilmemektedir. İmamlar ülke dışından alınmamakta ve vaazlar sadece Almanca verilmektedir. Benzer şekilde İsviçre'de yakın tarihte minare yasağı ile gündeme gelmiştir. Şehir yapısını bozduğu söylenerek camilerin minarelerine izin verilmeyeceği belirtilmiştir.

DEAŞ ve El-Kaide gibi terör örgütlerinin Avrupa'da gerçekleştirdiği terör eylemleri sonrasında sağcı franksiyonların sayısında ve siyasi partilerin oy oranlarında aşırı yükseliş geçilmesi AB içerisindeki birlik ve bütünlük dengesini bozmaktadır.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD meydana gelen terör eylemleri sonrasında radikal terörizn Avrupa'ya da sıçramış ve İslamofobi'nin Avrupa'da yükselmesine yol açmıştır. Buna karşın AGİT, EUMC, FRA, IHF, İİT ve AB, ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadele kapsamında İslamofobi ile mücadele etmek maksadıyla çeşitli çalışmalar başlatmışlardır. Ancak bu çalışmalar yetersiz kalmış ve ulusal yasalarda karşılık bulamamıştır. Yayınladıkları raporlarda Avrupa'da yaşayan Müslümanların günlük hayatta, iş hayatında, eğitim ..hayatında ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Düşük ücretli işlerde, yaşam şartları düşük yerleşim alanlarında yaşadıkları ve ortalama eğitim seviyesinin altında kaldıklarını belirtmiştir. Yayınlanan raporlar ayrımcılığın boyutlarını gözler önüne sermiştir. Müslümanların yaşadıkları zorlukları gösteren raporların başında EUMC yayınladığı raporlar gelmektedir. 2006 yılında yayınlanan "Avrupa Birliği'nde Müslümanlar: Ayrımcılık ve İslamofobi" başlıklı raporda ayrımcılığı tetikleyen unsurlar ve alınabilecek tedbirler vurgulanmıştır. 11 Eylül olaylarının bir dönüm noktası olarak değerlendirilebileceği raporlar ve kayda geçen eylemlerle görülmektedir (EUMC, 2006; Erdin, 2014). Müslümanların çoğu, maruz kaldığı ayrımcı eylemleri bildirmekte yetersiz kalmıştır.

İslamofobi'yi önleyici çalışmların başında örneğin, Almanya'nın Hamburg Eyaleti'nde beş yıl sürenin sonunda 2012 yılında "Hak Eşitliği" anlaşması imzalanması olmuştur. 2007 yılında başlayan bu antlaşma Hamburg Eyaleti sınırlarında yaşayan Müslümanlar'ın haklarının güvence altına alındığını göstermektedir. Ayrıca Almanya'da "İslam Formu" oluşturularak Müslümanlara olan önyargıların ve korkunun azaltılması hedeflenmiştir.

Fransa'da ise, 2015 yılında bir sivil toplum kuruluşu olan Ahmadiyya İslamofobi'nin önlenmesi ve İslama karşı önyargıların kırılması için bir çalışma başlatmıştır. Ahmadiyya, Hristiyan ve Müslüman aileleri bir araya getiren akşam yemekleri düzenleyerek her iki farklı dini grupların birbirlerini tanımalarını sağlamıştır. İngiltere'de ise, 2004 yılında MET ve FAIR önderliğinde gerçekleştirilen "İslamofobi-Sessizce Katlanmayın" kampanyasında İslamofobik saldırılara maruz kalmış Müslümanlar mağdurların rehabilite edilmesi sağlanmıştır.

İslamofobi'nin giderek artması sonucunda Avrupa'da bazı kuruluşlar konuya dikkat çekmek maksadıyla çeşitli çalışmalar başlatılmasına rağmen yetersiz kalmaktadır. İslamofobi ile mücadele etmek Avrupa'nın çok kültürlü yapısını korumak ve insan haklarına dayalı adalet ve demokrasi anlayışının bir gereğidir. Avrupa'da yaşayan Müslümanların huzur içerisinde yaşayabilmeleri ve dolayısıyla İslamofobi'nin önlenebilmesi için öncelikle AB'nin resmi politikası olarak kullandığı "çokluk içinde birlik" kavramının Hristiyan-Müslüman ayrımı yapılmadan bir an önce uygulamaya konulması önem arz etmektedir. Bu kapsamda AB'ye üye devletlerin "çokluk içinde birlik" politikası dâhilinde AB sınırları içerisinde farklı etnik kökenlerin, dinlerin, ırkların, kültürlerin, yaşam tarzlarının, gelenek ve göreneklerin bir arada uyumlu bir şekilde yaşayabilmeleri için desteklenmeleri önem arz etmektedir. Bunun yanında Avrupa'nın çok kültürlü yapısının güçlendirilebilmesi, göçmenlerin ve etnik-dinsel azınlıkların bulundukları ülkelere entegrasyonlarını kolaylaştırıcı sağlıklı bir yapının kurulabilmesi için gerekli olan çalışmalar hızlandırılmalıdır. Avrupa'nın göçe kapalı olduğu algısı kırılmalı ve özellikle gençlerin Avrupa kültürüne karşı aldıkları negatif tavır değiştirilmeye çalışılmalıdır. Öte yandan Avrupalı gençlerin göçmenlere ve ülkelerinde yaşayan etnik-dinsel azınlıklara karşı önyargıları da kırılmalıdır. Karşılıklı olarak uyum sağlama sürecini kolaylaştırmak ve Müslümanlarla ilgili doğru bilgilere sahip olmak için gerekli çalışmaların yapılmasına önem verilmelidir. Müslümanları bilinçlendiren çalışmalara yer verilmeli ve Müslümanların maruz kaldıkları şiddet ve sözlü saldırılara karşı sosyal ve psikolojik destek sağlanmalıdır. Ayrıca Avrupa'da ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından İslamofobi'ye karşı önlem alınmalı ve ayrımcılığın her şeklinin suç

olduğu vurgulanmalıdır. Bu konuda kamuoyunu etkileyen siyasi liderlerin sorumluluğu çok büyüktür. Siyasi liderler, söylemlerinde İslam karşıtlığını arttıran ifadeler yerine birliği vurgulayan ifadelere yer vermelidir. İslamiyet'i terörle özdeşleştiren birçok yayının karşısında İslam'ın sevgi ve barış dini olduğunu anlatan eserlere yer verilmelidir. Terörün her türlüsünün kınandığını anlatan yazılar, kitaplar yazılmalı ve farklı dillere çevrilerek tüm dünyaya duyurulmalıdır. Özellikle medya kullandığı dil ve argümanları seçerken daha sağduyulu yaklaşmalıdır. Terör, kadına verilen değer, demokrasi karşıtlığı gibi konularla birlikte İslam ve Müslümanlar anılmamalı; bunun yanında günlük yaşam, hak, istek, sosyo-kültürel aktiviteler ile topluma uyumu arttıracak noktalara değinilmelidir.

AB'nin de resmi ilkesi olan "çokluk içinde birlik" politikası yeniden uygulamaya geçirilmeli ve AB temelinin üzerine kurulduğu farklı kültür, dil ve gelenekler ve bu kültürel çeşitliliğin farklı dinleri de kapsayacak şekilde AB'nin birliğini sağladığı düşüncesi üzerinden hareket edilmelidir. Vatikan'ın yürüttüğü çalışmalar Müslümanların da sürece katılması ile daha fazla işbirliği içinde geliştirilmelidir.

İslamofobi ile mücadelede sadece Avrupa ülkeleri değil İslam ülkeleri de çaba göstermelidir. Ülkelerinde terörün her çeşidini kınadıklarını ve faaliyet göstermelerine izin vermediklerini kamuoyunda belirtmelidirler. Müslümanların çoğunluğunun yaşadığı devletler İslam'ı dünyaya doğru aktarabilecek tüm kanalları kullanmalıdırlar. Bu çalışmalarda basın-yayın faaliyetleri başta olmak üzere sinema, tiyatro gibi kültürel faaliyetlerle tüm Müslümanları terörist olarak göstermenin yanlış olduğunu vurgulamadır. İslamofobi'yi yaratan ve yayılmasını sağlayan Batılı devletler olmasına rağmen İslamofobi ile mücadelede halkın nüfusunun çoğunluğunun Müslüman olduğu devletlerin aralarındaki etnik ve mezhep kavgaları bu mücadeleyi sekteye uğrakmakta ve bu devletler Batı'ya karşı tek sesli bir duruş sergileyemememektedirler. Hiç şüphesiz İslam'ın bir "terör" dini olmadığını, aksine bir "barış" ve "hoşgörü" dini olduğunun savunucusu ve kanıtlayıcısı Müslüman nüfusun çoğunluk olduğu ülkelerdir.

Sonuç olarak; 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında Avrupa'da İslamofobi yükselişe geçmiştir. Buna karşın Avrupalı devletler kıtada barış ve

istikrarın sağlanması ve dolayısıyla İslamofobiyi önlemek için çeşitli çalışmalar başlatmışlardır. Ancak yapılan bu çalışmalar yetersiz kalmıştır. İslamofobi'nin önlenebilmesi için Avrupalı devletlerin daha etkin siyasi, hukuki ve dini tedbirler almalarının bu ülkelerde yaşayan Müslüman ve Hıristiyan inanca sahip vatandaşların birlikte huzur içinde yaşayabilmeleri için gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akıllıoğlu, Y. S. ve Sen, K. (2002). İslam in Theeurepean Union: Transnationalism, Youth and The War On Terror. Oxford ve New York: Oxford University Press, 17-18.

Aras, B. ve Bacık, G. (Ed.). (2006). *11 Eylül Öncesi ve Sonrası*. İstanbul: Etkileşim Yayınları, 253.

Aydın, M.Z. ve Yardım, M. (2007). *Belçika'da İslamofobi, Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm.* Ankara: Eski Yeni Yayınları. 373-403.

Bal, İ. ve Özeren, S.(Drl.). (2009). *Kıta'ya Terörle Mücadele.* Ankara, 131.

Ballibar, E. ve Wallerstein, I. (2000). *Irk Ulus Sınıf.* İstanbul: Metis Yayınları, 27-28.

Burke, J. (2004). *Terör ve Toplum*. İstanbul: Everest Yayınları.

Bulaç, A. (2009). "*İslam'ın Üç Siyaset Tarzı veya İslamcıların Üç Nesli" Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce* Cilt 6. Ankara: İletişim Yayınları.

Canatan, K. ve Hıdır, Ö. (2007). *İslamofobi ve Antiislamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 1.Baskı, 26-47.

Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü.* İstanbul: Paradigma Yayınları. 3.baskı.

Erdenir, B. (2010). Avrupa Kimliği: Avrupa Birliği'nin Yarım Kalan Hikayesi, Alfa Yayınları, İstanbul.

Esposito R (1998) Communitas: Origine e destino della communita

`. Torino:Einaudi.

Esposito R (1999) Communitas: Origine e destino della communita`. Torino: Einaudi.

Esposito, J. L. (2003). *Kutsal Olmayan Savaş*. İstanbul: Oğlak Bilimsel Kitaplar. 1.Baskı.

Esposito, J. L. ve Yılmaz, İ. (2012). *Islam And Peacebuilding*. New York: Blue Dome Press, 40-44.

Fredrickson, G. M. (2015). *Racism: A Short History*. Princeton University Press, 5.

Göknel, E. (2015). *Öteki 'den Düşman'a*. İstanbul: Kanes Yayınları, 328.

İnalcık, H. (2010). Doğu Batı: Makaleler. 5.Baskı. Ankara. *Doğu Batı Yayınları*, 215.

İnanç, S. Z. ve Selvet, Ç. (2011). *Avrupa'nın Kendine Dönen Silahı: Dışlayıcılık ve Ayrımcılık*. Ankara, 16.

Kalın, I. ve Esposito J. (2015). *İslamofobi 21. Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu,* Eriş İ. (çev.).İstanbul: İnsan Yayınları, 48.

Kalın, İ. (2008). *İslâm ve Batı.* İstanbul: İSAM Yayınları, 3. Baskı.

Kur'an. Hacc Suresi, Ayet 28-34.

Kur'an. Hücurat Suresi, Ayet 13.

Kur'an. Tevbe Suresi, Ayet 38.

Kuyucuoğlu, İ. (2007). Danimarka Krizi ve Yankıları, Batı Dünyasında İslamofobi ve Antiislamizm, Canatan K. ve Hıdır Ö. (Drl.). *Ankara: Eskiyeni Yayınları*. 1. Baskı, 415-417.

Noi, A. (2007). *Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik.* IQ Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Polat, H. (2007). *Federal Almanya'da Müslümanlar ve BadenWürttemberg Eyaletinde Alman Vatandaşlığına Geçişte Uygulanan Testin Oluşum Hikayesi.* Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm, ed. Canatan, Kadir, Hıdır, Özcan, Eskiyeni Yayınları, Ankara.

Ricci, G. (2005). *Türk Saplantısı: Yeniçağ Avrupa'sında Korku, Nefret ve Sevgi.* K. Atakay (çev.). İstanbul: Kitap.

Servantie, A. (2005). *Batılıların Gözünde Türk İmajının Geçirdiği Değişimler.* Kumrular O. (Drl.): Dünyada Türk İmgesi. İstanbul: Kitap Yayınevi, 27-85.

Southern, R. W. (1953). *The Making Of The Middle Ages*, New Haven, Yale University Press, 71.

Tarhan, N. (2014). *Şiddetin Psikososyopolitik Boyutu, Şiddet Karşısında İslam.* Ankara: DİB Yayınları, 10.

Turan, S. ve Çoştu, Y. (2013). *"Erken Dönem Uygulamalarından Diyalog Paradigmasına: Hz. Muhammed Bir Diyalog Modeli Olabilir Mi?"*, Ankara: Hitabevi Yayınları, 89-106.

Uzun, N. (2012). *Avrupa'da İslamofobi: İngiltere Örneği*. Pınar Yayınları, 14-82.

Watt, W. M. (2000). *İslâm Avrupa'da,* Hulûsi Yavuz (çev.). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlâhiyat Vakfı Yayınları, 1989.

Yücel, S. (2012). *İslamofobi Batıda Depreşen Hastalık*. İstanbul: *Paradoks Yayınları.* 1.Baskı.

Bildiri ve Makaleler

AB Bakanlığı. (2016). *18 Mart 2016 Tarihli Türkiye-AB Zirvesi Bildirisi*. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_ pdf (19.10.2017)

Akçadağ, E. (2010). Yeni Güvenlik Tehditleri, Avrupa Birliği'nin Geleceğine İlişkin Sonuçları Ve Türkiye Faktörü. *Bilge Strateji*, 2.2.

Akçay, E. Y. ve Çelenay, Ö. E. (2012). Terör ve Medya İlişkisinin 2003 Yılında İstanbul'da Meydana Gelen Saldırılar Örneğiyle İncelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sbe Dergisi*, 2: 349.

Akgönenç, O. (2011). İslamofobia İle Mücadele. *İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu*, 17-20.

Aldırmaz, Y. (2017). Değerler Avrupası'ndan Duvarlar Avrupası'na Göç, Sığınmacılar ve Mülteci Krizi Çerçevesinde AB Hukuku ve Politikaları. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.16.2.

Alkan, N. (2009). Türkiye'nin Terörle Mücadele Deneyimi, Uzakdoğu'dan Yeni Kıta'ya Terörle Mücadele. Bal İ. ve Özeren S. (Drl.) Ankara, 131.

Allal-Chérif, O., & Maira, S. (2011). Collaboration as an anti-crisis solution: The role of the procurement function. *International Journal of Physical*

Distribution & Logistics Management, 41(9), 860-877

Allen, C. ve Nielsen, J. S. (2002). Summary Report On Islamophobia İn The EU After 11 September 2001. Vienna: EUMC.

Allen, C. (2006). Islamophobia. Birmingham University: *Birmingham University Press,* 139- 148.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA). (2009). Eusurvey Of Minorities And İmmigrants Sheds New Light On Excent Of Racism İn Eu, *FRA Press*,1-4.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi. (2012). Birlikte Yaşama: 21.Yüzyıl Avrupa'sında Çeşitliklerle Özgürlüklerin Bir Araya Getirilmesi. Fransa, 1-82.

Aydın, M. (2001). Monologdan Diyaloğa-Çağdaş Hıristiyan Düşüncesinde Hıristiyan-Müslüman Diyaloğu*,* 90-92.

Bal, İ. (2006). Terör Nedir, Neden Terörist Olunur?. *Terörizm: Terör, Terörizm, Ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, 7-24.

Bayraklı, E. ve Kazım K. (2015). *Türkiye, Almanya, Avrupa Birliği Üçgeninde Sığınmacı Krizi.* SETA Analiz.

Bilge Adamlar Kurulu Raporu (Bilgesam) (2015). Terörün Geldiği Yeni Boyut: DEAŞ Örneği. İstanbul: *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)*, Rapor No-67.

Canpolat, H. A. ve Onur, H. (2012). Küresel Göç ve Avrupa Birliği İle Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi. *Orsam Rapor*. No-123, 8.

Cesari, J. (2003). Avrupa: İslami Bir Kesit, Avrupa ve Amerika Müslümanları, Avrupa Ve Amerika Müslümanları İçinde. Hunter, Shireen, Huma (Drl.) Çev. Demirkan C. ve Öktem D. vd. *Gelenek Yayınları*, 34.

Cesari, J. (2011). *Islamophobia İn The West: A Comparison Between Europe And The United States*. Esposito J. (Drl.). Islamophobia And Challenges Of Pluralism İn The 21st Century, Georgetown University, 18-41.

Choudhury, T., Aziz, M., Izzidien, D., Khreeji, I., & Hussain, D. (2006). *Perceptions Of Discrimination And Islamophobia: Voices From*

Members Of Muslim Communities İn The European Union, 64.

Cole, J. (2007). Islamophobia as a social problem: 2006 presidential address. *Review of Middle East Studies*, 41.1, 3-7.

Çeliktaş, Y. (2012). Avrupa'nın Yükselen Trendi İslamofobi.

Çetin, S. (2012). Nefret Suçlarına Karşı Yasal Düzenleme Arayışları. *Stratejik Düşünce.*

Dedeoğlu, B. (2006). NATO, Terör Odaklı Stratejiler. *Avrupa Birliği'nde Değişen Dinamikler, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfi ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ortak Çalıştay Raporu*, 23-28.

Demir, O. Ö. ve Soyupek, Y. (2015). Mülteci Krizi Denkleminde AB ve Türkiye: İlkeler, Çıkarlar ve Kaygılar. *Göç Çalışma Merkezi*, Ankara.

Deniz, T. (2014). *Yükselen İslamofobi'nin Avrupa Kimliğine Etkisi.*

Enders, W. ve Sandler, T. (2000). Is Transnational Terrorism Becoming More Threatening? A Time-Series İnvestigation. *Journal Of Conflict Resolution*, 44.3, 307-332.

Er, T. ve Ataman, K. (2008). İslamofobi ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17.2, 747-770.

Esposito, J. L. (2003). *Bir Batı Olgusu Olarak İslam, Avrupa Ve Amerika Müslümanları İçinde.* Hunter, Shireen-Malik Huma (Drl.). Gelenek Yayınları, 23.

Esposito, C. (1999). Learninh in urban blight: School climate and its effect on the school performanca of urban, minority, low-income children. *School Psychology Review*, 28 (3), 365-377.

European Monitoring Centre On Racism And Xenephobia (EUMC). (2006). *Muslims İn The European Union-Discrimination And Islamophobia*.

Eurobarometer. (1997). Racism And Xenophobia in Europe. *Opinion Poll,* Vol:47, 1-8.

Joint Declaration by the European Parliament, the Council and the Commission

of 5 April 1977 (OJ C 103, 27.4.1977).

Gasper, 2012. ‘Climate Change – The Need For A Human Rights Agenda Within A Framework Of Shared Human Security’, *Social Research: An International Quarterly of the Social Sciences*, 79(4), 983-1014.

Geddes, A. and Guiraudon, V. (2004). Britain, France and EU Anti-Discrimination Policy: The Emergence of an EU Policy Paradigm, *West European Politics,* 27, 2: 334-353.

Geisser, V. (2010). *İslamofobi.* 37.

Hopyar, Z. (2016). Avrupa’nın Mülteci Politikası. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi.*

İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkında İlkeler. (2002).

Kale, T. (2007). Bölgesel Yoksulluk ve Farklılaştırılmış Politika Önerileri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hatay. Amme İdaresi Dergisi, Cilt 42.

KDGM. (2013). *Ulusal ve Uluslararası Terörle Mücadele Strateji Belgeleri*. Ankara, 353-365.

Kedikli, U. ve Akça, M. (2017). Soğuk Savaş Sonrası Avrupa’da Artan İslamofobi. *Tesam Akademi Dergisi Ocak Sayısı.* 57 – 95.

Keohane, D. (2008). The Absent Friend: EU Foreign Policy And Counter-Terrorism. *JCMS: Journal Of Common Market Studies*. 46.1, 125-146.

Kumru, C. (2018). Huntington’ın Medeniyetler Çatışması Üzerine Değerlendirmeler. *Ulakbilge*, 6 (24), 603-614.

Kutlay, M. ve Akcalı, Ö. (2015). *Mülteci Krizi ve Türkiye-AB İlişkilerinde Eksen Kayması Riski.* USAK Analiz, 1/29, 1-12.

Lambert, J. ve Githens, M. (2010). *Islamophobia and Anti-Muslim Hate Crime: UK Case Studies 2010.* London: EMRC University Of Exeter, 27.

Meriç, Ö. ve Yarar, N. (2015). İslami Radikalizm. *İlef Dergisi*, 28.

Okumuş, F. (2007). *Avrupa’da İslamofobi ve Mabadı, Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm.* Canatan K. ve Hıdır Ö. (drl.) Ankara: FCR

Yayınları, 27-137.

Okumuş, E. (2016). İslamofobik Oyunda Müslümanlar. *İlahiyat Akademi Dergisi (Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi),* 5(6), 37-68.

Orhan, D. D. (2013). Ortadoğu'nun Krizi: Arap Baharı ve Demokrasinin Geleceği. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*. 3.1-2.

Pankovski, R. (2010). *How To Understand and Confront Hate Speech.* Çelenk S. (akt.) Ayrımcılık ve Medya, Televizyon Haberciliğinde Etik. (Ed: B. Çapli, H. Tuncel), AÜ Ankara: İlef Yayını, 215.

Ramberg, I. (drl.) (2006). *Islamophobia and İts Consequences On Young People*. European Youth Centre, Budapeşte.

Ritchie, J. and Lewis. J. (eds.) (2003) Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers. *Sage Publications*, London (336 pages).

Runnymede Trust (2017). Islamophobia: Still a challenge for us all *(A 20th-anniversary report).* Ed. Farah Elahi and Omar Khan. London: Runnymede Trust.

Sever, H. ve Sever M. (2013). Avrupa Birliği ve Türkiye Ekseninde Yasadışı Göç ve iltica Paradoksu: Domino Etkisi Sonrası Yaşananlar. *Polis Bilimleri Dergisi*. 15.2: 94.

Şenay, B. (2002). Avrupa Birliği'nin Dini Kimliği ve Avrupa'da Dinler: Hıristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm, Budizm Ve İslam. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Dergisi,* 11: 121-166.

Tangör, B. ve Sayın, S. (2012). Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı Mı?. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*. 11: 85.

TBMM. (2017). Fethullahçı Terör Örgütünün (FETÖ/PDY) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu.

Trust, R. (1997). Islamophobia: A Challenge For Us All. *London: Runnymede*

Trust, 41.

Vertovec, S. ve Peach, C. (1997). Introduction: Islam İn Europe And The Politics Of Religion And Community. In *Islam İn Europe*, 3-47.

Yamaç, F. (2006). *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*. 12-80.

Tezler

Akça, M. (2016). Avrupa'da Irkçılığın Değişen Yüzü: İslamofobi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Karabük: Karabük Üniversitesi.

Ayık, M. A. (2013). Batı'da İslamofobi ve Kilise. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi.

Balcı, E. (2014). Amerika Birleşik Devletleri'nde disleksili bireylere uygulanan eğitim ve öğretim programlarının Türkiye'de yapılan çalışmalara katkısı açısından değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Barın, H. (2014). İslamofobi: Bir Irkçılık Çeşidi ve Nefret Suçu. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ankara: Gazi Üniversitesi.

Bozan, F. (2018). *İslam dünyasındaki radikal örgütler üzerine bir değerlendirme; IŞİD örneği Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Bartın: Bartın Üniversitesi.

Demir, C. (2018). Suriye'de Kara Kışa Dönen Arap Baharı: Küresel ve Bölgesel Güçlerin Yönetimindeki Vekalet Savaşı. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Konya: Selçuk Üniversitesi.

Elmas, F. (2008). Avrupa Birliğinde Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İle Mücadele. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi. SBE.

Erdin, M. (2014). 11 Eylül Saldırıları ve İslamofobi: ABD ve Avrupa'da Görülen İslam Karşıtı Eylem ve Hareketlerin Nedenleri ve Sonuçları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.

Gökcan, Ö. (2010). Avrupa'da Müslüman Azınlığa Yönelik Devlet Politikaları

Ve Bu Politikaları Etkileyen Faktörler: Fransa Örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Gökmen, H. (2010). Avrupa'da Müslümanlar ve İslamofobi (Hollanda Örneği). *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Özdemir, A. (2008). İslâm Devletler Hukukunda Uluslararası Kamu Düzeninin Savaş Yoluyla Sağlanması. *Yayımlanmamış Doktora Tezi.* Ankara: Ankara Üniversitesi.

Saraç, O. (2015). PKK terör örgütü: kuruluşundan 2000'li yıllara temel unsurlarında yaşanan değişim. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Tezi.* Ankara: Gazi Üniversitesi.

Sayar, M. K. (2014). Avrupa Birliği Ülkelerinde İslamofobi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Sucu, S. (2016). Korku ve Nefretin Öteki Adı: İslamofobi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi SBE.

Şeref, E. (2010). İslamofobi Kavramsal ve Sosyolojik Yaklaşım. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Tüzgen, A.B. (2017). Suriye Krizi'nde "İnsan Güvenliği" Kavramının AB ve Türkiye'nin Politikalarına Etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.

Yılmaz, F. (2008). Avrupa Birliği'nde Irkçılık Ve Yabancı Düşmanlığı İle Mücadele. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Yılmaz, T. (2017). 2010 Yılında Başlayan Siyasi Gelişmeler: Arap Baharı'nın Sonu, Suriye İç Savaşı. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ufuk Üniversitesi SBE.

İnternet Kaynakları

Akdemir, E. (2005). Avrupa'da Yükselen Sağ ve İslam Fobisi-Avrupa. www.asam.org.tr.mht. (27 Nisan 2016).

Altınoğlu, G. (2006). “Terörist” Muhammet, “Demokrat” Batı Karikatür BunalımıÜzerine Düşünceler. http://kutuphane.halkcephesi.net/Yazarlarold/Garbis/garbis_bati.htm. (27 Nisan 2016).

Amnesty International. (2016). Syria’s refugee crisis in numbers. https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/02/syrias-refugee-crisis-in-numbers/ (27 Nisan 2016).

BACCHI, U. (2012) France: Charlie Hebdo website hacked over Prophet Mohammed cartoons. International Business Times. 19 September. (22 Ağuston 2018).

BBC. (2016). Alman siyasetçiden ‘Polis gerekirse sığınmacılara ateş açmalı’ çağrısı. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160131

(01 Aralık 2017).

Bevans, S. B. ve Union, S. C. T. (2013). Mission At The Second Vatican Council-1962-1965. file:///C:/Users/Mehmet/Downloads/54-629-1-PB, 20(2). (03 Aralık 2017)

Bice, H. (2012). ‘İslamofobi ya da Müslümanları İslam’la Korkutmak…’ http://hayatibice.net/?p=323 (23 Haziran 2018).

BMMYK Küresel Eğilimler Raporu. (2015). http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html, s.2. erişim: (12 Kasım 2017)

Dünya Hak İhlalleri Raporu, 2013 (19 Haziran 2018).

https://www.slideshare.net/sukruates41/2013-hak-hl (12 Kasım2017).

Erdenir, B. (2014). The Future Of Europe: Islamophobia? European Stability Initiative (ESI), İstanbul: www.esiweb.org

Eu. (2016). EU-Turkey Statement, 18 March 2016. International Summit. http://www.consilium.europa.eu/pressreleasespdf/2016/3/40802210113_en.pdf (20 Mayıs 2017).

Gülsüm, N. (2013). Obama da İslamofobiyi güçlendirdi. Yeni Şafak. (23 Haziran 2018).

Hrf, (2008). Hate Crime Surveu, s.3-5. raporun tam metnine http://wwwhumanrightfirst.org/pdf/fd-081103-hate-crime-survey-2008.pdf. (20 Eylül 2017).

İİT. (2010). İslamofobi Raporu. http://www.oicoci.org/uploads/file/islamphobia/ 2010/en/ıslamophobia (19 Kasım 2017).

Kamera Kuşatması, (2010). http://www.milliyet.com.tr/kamerakusatmasi/dunya/haberdetay/19.06.2010/1252814/default.htm, (19 Kasım 2017).

Keating, J. (2015a). Here's Why Eastern Europe Is So Much More Antagonistic to Syria's Refugees than Western Europe. http://www.slate.com/blogs/the_slatest/2015/09/14/here_s_why_eastern_europe_is_so_much_more_antagonistic_to_syria_s_refugees.html (20 Mayıs 2017).

Keating, J. (2015b). It's Time for the U.S. to Start Taking in More Syrian Refugees. http://www.slate.com/blogs/the_slatest/2015/09/09/ it_s_time_for_the_u_s_to_start_taking_in_more_syrian_refugees.html (20 Mayıs 2017).

Nabli, P. B. (2013). Cessons de stigmatiser les musulmans!. https://www.lemonde.fr/idees/article/2013/07/25/cessons-destigmatiser-les musulmans_3453842_3232.html?xtmc=beligh_nabli&xtcr=7. (23 Haziran 2018).

Lewis, B. (1993). The Roots Of Muslim Rage İn The Atlantic. *Retreived From* http://www.theatlantic.com/Magazine/Archive/1990/09/The-Roots-Of-Muslim-Rage/304643, 47-60. (23 Haziran 2018).

Özsöz, M. (2012). İkv değerlendirme notu. https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/degerlendirmenotuislamofobii.pdf (13 Aralık 2017).

Silk, K. R. (1995). http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/ robert-

kilroy-silk-the-morning-after-72998.html (13 Aralık 2017).

Syriahr. (2014). More Tat 300000 People Killed Since the Beginning of the Syrian Revolution. Syrian Observatory for Human Rights. http://syriahr.com/en/2014/12/more-that-300000-peoplekilled-since-the-beginning-of-the-syrian-revolution/ (04 Ekim 2017).

Şafak, E. (2006). İslamofobi. Sabah Gazetesi. (29 Haziran 2017).

Tufan, T. (2018). Dünya Forum: Bernard Lewis / Ortadoğu'nun en tartışmalı tarihçisi.https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya-forum/2018/05/27/dunya-forum-bernard-lewis-ortadogunun-en-tartismali-tarihcisi/ (13 Temmuz 2018).

Uhim, (2015). Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık Nefret, İslamofobi Ve Irkçılık. https://www.uhim.org/Avrupada-Yukselen-Ayrimcilik-Nefret-İslamofobi-ve-İrkcilik-134.html (13 Aralık 2017).

Unhcr (The UN Refugee Agency). (2016). UNHCR Statistics, The World in Numbers.http://popstats.unhcr.org/en/overview#_ga=2.217962325.231276906. 1495980874-543925636.1495979575 (24 Kasım 2017).

Wells, L. (2016). Belgium Terror Incompetence Laid Bare, www.dailynews.co.uk. (26 Mart 2016).

http://www.ibtimes.com/ (30 Kasım 2017).

hhtp:/www.on5yirmi5.com/haber/inanç/islam/171446/fransada-islaomofobi-ile-ilginç-mücadele.htlm (30 Kasım 2017).

htp://www.rijaset.ba/index.php?option=com_content&task=view&id=12506&ıtemid=1 (30 Kasım 2017).

http:// www.cnnturk.com.tr (29 Kasım 2018).

http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/fransada-kurumsallasan-islamofobi-/596305?amp=1 (23 Haziran 2016).

http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/fransada-kurumsallasan-islamofobi-/596305?amp=1 (30 Kasım 2017).

http://bianet.org/bianet/dunya/143063-belcika-da-anayasal-bir-tartisma-burka-yasagi (22 Ekim 2017).

http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/1936/20291.pdf (10 Temmuz 2017).

http://dergipark.gov.tr/download/article-file/267828 (09 Eylül 2017).

http://dergipark.gov.tr/download/article-file/287397(15 Aralık 2017).

http://dergipark.gov.tr/download/article-file/292749 (15 Mart 2017).

http://dergipark.gov.tr/download/article-file/52223 (15 Mart 2017).

http://doczz.biz.tr/doc/238134/devam%c4%b1---prof.-dr.-mehmet-zeki-aydin-islamofobi.html (23 Şubat 20018).

http://dspace.trakya.edu.tr/jspui/bitstream/1/1378/1/fatih%20karadeniz.pdfhttp://gocvakfi.org (10 Ekim 2018)

http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/1636.pdf (30 Kasım 2017).

http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/20_mustafa_yagbasan_umran_orsoglu.pdf (30 Kasım 2017).

http://insamer.com/tr/avrupada-yukselen-sag-irkcilik-zenofobi-ve islamofobia_385.html (24 Ekim 2016).

http://medyatik.at/gundem/avusturyada-irkcilik-artiyor/587/ (24 Ekim 2016).

http://oguthaber.com/uncategorized/avrupa-da-irkcilik-artiyor/ (24 Ekim 2016).

http://politikaakademisi.org/2012/10/21/avrupanin-yukselen-trendi-islamofobi/ (21 Kasım 2017).

http://politikaakademisi.org/2012/10/21/avrupanin-yukselen-trendi-islamofobi/ya%c4%9fl%c4%b1,%20%c4%a1.%20(2009),%20%c4%b0slam%20korkusunun%20(%c4%b0slamofobia)%20%c3%87%c3%b6z%c3%bcm%20yollar%c4%b1%20nelerdir?%20 (21 Kasım 2017).

http://setav.org/tr/tek-bir-islamofobi-yok/yorum/5657 (21 Kasım 2017).

http:// www.hürriyet.com.tr (24 Ekim 2017).

http://www.academia.edu/30629786/Almanyada_Islamofobi (21 Kasım 2017).

http://www.academia.edu/3121646/Esposito_and_Yilmaz_2010_Islam_and_Peacebuilding_Chapter_1 (15 Mart 2017).

http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423932658.pdf

(15 Mart 2017).

http://www.aljazeera.com.tr/ (11 Ekim 2018).

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/01/150111 (19 Haziran 2017).

http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2007/06/070619_rushdi_update.shtml

(19 Haziran 2017).

http://www.bilgesam.org/ (19 Haziran 2017).

http://www.cnnturk.com/2009/dunya/11/29/isvicre.minare.yasagina.evet.dedi/55359 (19 Haziran 2017).

http://www.fikirzamani.com/ispanyada-musluman-avi-asiri-dinci-musluman-kitapcigi/ (19 Haziran 2017).

http://www.gazetevatan.com/ (10 Haziran 2017).

http://www.hanifdostlar.net (10 Haziran 2017).

http://www.hollandaligurbetciler.nl/konu-belcika (10 Haziran 2017).

http://www.hurriyet.com.tr/almanyadan-tarihi-basortusu-karari-28440468

(19 Haziran 2017).

http://www.hurriyet.com.tr/avrupada-irkçilik-ve-islamofobi-artti-29507081

(19 Haziran 2017).

http://www.hurriyet.com.tr/avusturyada-islam-yasa-tasarisi-kabul-edildi 28300928 (19 Haziran 2017).

http://www.hurriyet.com.tr/berlusconi-sacmaladi-bati-islamdan-ustundur-18215 (19 Haziran 2017).

http://www.hurriyet.com.tr/berlusconi-sacmaladi-bati-islamdan-ustundur-18215 (19 Haziran 2017).

http://www.hurriyet.com.tr/bushtan-hacli-seferi-yakistirmasi-16285

(19 Haziran 2017).

http://www.hurriyet.com.tr/istanbula-sorup-oyle-bombalamislar-39078938"www.hurriyet.com.tr/istanbula-sorup-oyle-bombalamislar-39078938

http://www.hürriyet.com/haber. (19 Haziran 2017).

http://www.hürriyet.com/haber/islam-korkusunun-islamofobia-cozum-yollarinelerdir--28587.html (19 Haziran 2017).

http://www.ibtimes.com/ (19 Haziran 2017).

http://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2015/DIEEEO83-2015_Islam_Terrorismo_MediosComunicacion_J.Azcarate.pdf (11 Haziran 2017)

http://www.insted.co.uk/islambook.pdf (11 Haziran 2017)

http://www.irna.ir/tr/ (11 Haziran 2017)

http://www.islamophobiaeurope.com/tr/2015-avrupa-islamofobi-raporunu-insanligin-dikkatine-sunabilmek/ (19 Haziran 2017).

http://www.islamophobiaeurope.com/tr/avrupa-islamofobi-raporu/ (14 Nisan 2017)

http://www.jp.coe.int/upload/90_guidelineshumanrights_terrorism_tur.pdf (19 Haziran 2017).

http://www.memursen.org.tr/show_file.php?attachid=201(19 Haziran 2017).

http://www.milliyet.com.tr/almanya-da islamofobiresmenparti/dunya/detay/2238149/ default.htm (19 Haziran 2017).

http://www.milliyet.com.tr/almanya-dan-kritik-gocmen/dunya/detay/2176402/default.htm islamofobiresmenparti/dunya/detay/2238149/ default.htm (19 Haziran 2017).

http://www.milliyet.com.tr/isid-tek-orgut-10-farkli-isim/dunya/detay/1965988/default.htm islamofobiresmenparti/dunya/detay/2238149/ default.htm (19 Haziran 2017).

http://www.muslimport.com/belcika-molenbeekte-kuran-kursu-kapatildi-3794h.htm islamofobiresmenparti/dunya/detay/2238149/ default.htm

(21 Haziran 2017).

http://www.ntv.com.tr/dunya/isidden-cihat-cagrisi,6xjmdh5t60ms5guisw7g4g islamofobiresmenparti/dunya/detay/2238149/ default.htm (21 Haziran 2017).

http://www.oriw.org/ islamofobiresmenparti/dunya/detay/2238149/ default.htm (19 Kasım2018).

http://www.ozelburoistihbarat.com/content/images/archieve/isid-orgutu-dosyasi-isid-hakkinda-yeniden-dusunme-zamani-cdff0044-1fbc-4166-a5e9-8e5b3bba12e3.pdf (22 Kasım 2017).

http://www.perspektif.eu/2018/04/17/fransa-islamofobik-saldirilarin-en-buyuk-magduru-kadinlar/ (22 Kasım 2017).

http://www.radikal.com.tr (23 Kasım 2017).

http://www.roportajgazetesi.com/prof-dr-kadir-canatan-roportaji-c5869.html (22 Kasım 2017).

http://www.runnymedetrust.org/uploads/publications/pdfs/runnymede_the_new _muslims perspective.pdf s.24 (22 Kasım 2017).

http://www.sde.org.tr/userfiles/file/subat2012_kontrol_6.pdf (22 Kasım 2017).

http://www.sporx.com/futbol/ekstra/yeni-sampiyon-camide-sinir-disi-edin.

(06 Eylül 2017).

http://www.stratejikboyut.com (22 Kasım 2017).

http://www.t24.com.tr/haber/ingilterede-musluman-bir-kadin-sokak-ortasinda-olduruldu-261839 (06 Eylül 2017).

http://www.tepav.org.tr/tr/ (08 Eylül 2017).

http://www.terortakvimi.wordpress.com (06 Eylül 2017).

http://www.tuicakademi.org/?s=islamofobi (12 Temmuz 2018).

http://www.turkey.iom.int/sites/default/files/sitreps/Sitrep%20Turkey%20_30-08_tr.pdf (12 Temmuz 2018).

http://www.ufkumuzhaber.com/avusturyada-muslumanlara-saldirilarda-artis-

56042h.htm (22 Kasım 2017).

http://www.ulusal.com.tr/m/?id=5354&t=makale"t=makale (22 Kasım 2017).

http://www.economist.com/news/europe/21589894-marine-le-pen-and-geertwilders-form-euroscepticalalliance-monster-called europe"economist.com/news/europe/21589894-marine-le-pen-and-geert-wilders-form-euroscepticalalliance-monster-called-europe (22 Kasım 2017).

http://www.esiweb.org/pdf/esi_turkey_tpq_id_34.pdf2"esiweb.org/pdf/esi_turkey_tpq_id_34.pdf2 (22 Kasım 2017).

https://fra.europa.eu/en (11 Haziran 2018).

https://gadebate.un.org/sites/default/files/gastatements/66/PS_en.pdf (12 Temmuz 2018).

https://insamer.com/tr/ab-turkiye-iliskileri-ve-suriye-krizi_745.html (12 Temmuz 2018).

https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/V_Taras_Does_2016.pdf (11 Haziran 2018).

https://nypost.com/(11 Haziran 2018).

https://nypost.com/ (11 Haziran 2018).

https://www.academia.edu/25581454/%c4%b0slamofobiye_kar%c5%9f%c4%b1_%c3%96rnek_bir_%c4%b0slam_toplumu_olu%c5%9fturulmal%c4%b1?auto=download (12 Temmuz 2018).

https://www.afp.com/ (21 Haziran 2017).

https://www.amerikaninsesi.com/ (29 Nisan 2017).

https://www.amerikaninsesi.com/a/oklahoma-city-belgeseli-1995-saldirisi-faili-mcveigh-in-profili/3825398.html (29 Nisan 2017).

https://www.bilgi.edu.tr/tr/ (21 Haziran 2017).

https://www.cnnturk.com/ (21 Haziran 2017).

https://www.economist.com/ (29 Nisan 2017).

https://www.fikriyat.com/fikriyat-ozel/2018/06/08/avusturyanin-kabarik-

islamofobi-dosyasi (22 Kasım 2017).

https://www.lemonde.fr/ (09 Kasım 2018).

https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/echr-reform-margin-of-appreciation.pdf (09 Kasım 2018).

https://www.researchgate.net/publication/325402254_POLONYA'DA_ISLAMOFOBININ_YUKSELISI_Serpil_BARDAKCI_TOSUN (22 Kasım 2017).

https://www.runnymedetrust.org/uploads/publications/pdfs/islamophobia.pdf (22 Kasım 2017).

https://www.sabah.com.tr/dunya/2017/08/19/turkiye-ve-avrupadaki-deas-saldirilari (22 Kasım 2017).

https://www.setav.org/avrupa-islamofobi-raporu-2016-yayinda/

(21 Kasım 2017).

https://www.setav.org/avrupa-islamofobi-raporu-2016-yayinda/ enesbayraklıvefaridhafez. (21 Kasım 2017).

https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf (21 Kasım 2017).

https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/akpm/docs/toplantilar/toplantilar_2012_Genel_Kurul_1.pdf (22 Kasım 2017).

https://www.theguardian.com/commentisfree/2007/oct/30/comment.books

(01 Mart 2018).

https://www.timeturk.com/ (05 Mayıs 2018).

https://www.unocha.org/sites/unocha/files/GHO-2015.pdf (05 Kasım 2018).

https://www.washingtonpost.com/?noredirect=on (05 Mayıs 2018).

https://yougov.co.uk/ (05 Kasım 2018).

Yasmin Mogahed. “Yasmin Mogahed.” The Huffington Post. Available online: http://www.huffingtonpost.com/yasmin-mogahed/ (05 Kasım 2018).

https://www.ensonhaber.com/ingilterede-islamofobi-tartismasi.html

(24 Aralık 2018).

https://www.trthaber.com/haber/dunya/hollandada-burka-yasagina-tepki-

372242.html (24 Aralık 2018).

https://www.haberler.com/danimarka-dan-pece-ve-burka-yasagi-10902586-haberi/ (24 Aralık 2018).

https://www.takvim.com.tr/dunya/2017/12/18/isvicrede-skandal-basortusu-teklifi (24 Aralık 2018).

http://www.milliyet.com.tr/basortulu-sunucu-norvec-te-asiri-dunya-2508586/ (24 Aralık 2018).

http://www.perspektif.eu/2018/03/12/turkiye-islamofobiyle-mucadele-calistayi/ (24 Aralık 2018).

https://www.timeturk.com/avrupa-konseyi-nde-cok-kulturluluk-cagrisi-yapildi/haber-972185 (24 Aralık 2018).

https://www.haberturk.com/dunya/haber/1539537-avrupa-konseyi-nden-kritik-rapor-islamofobi-siradanlasti (25 Aralık 2018).

http://www.diken.com.tr/almanyanin-muslumanlar-icin-uyum-formulu-cemaatlere-para-vermek/ (25 Aralık 2018).

http://www.dinihaberler.com.tr/dunya/islamofobi-ingilterede-resmen-suc-sayilacak/57472 (25 Aralık 2018).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI:	TOYGUN ŞENER
DOĞUM YERİ VE TARİHİ:	İSTANBUL – 26.01.1984
MEDENİ HALİ:	EVLİ
E-MAİL:	toygunsener@gmail.com
ADRES:	6180/1 NO.57 KAT.4 DAİRE.13 DEMİRKÖPRÜ/KARŞIYAKA - İZMİR
TEL NO:	0545 951 15 09

EĞİTİM BİLGİLERİ

1992-2000	Çavuşoğlu Koleji
2000-2002	Selim Pars Koleji
2006-2010	Viyana Üniversitesi İletişim Fakültesi
2012-2014	İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Fakültesi
2016-2018	İstanbul Arel Üniversitesi Uluslararası İlişkiler (Yüksek Lisans)

YABANCI DİL

İngilizce	İyi
Almanca	İyi

İŞ TECRÜBESİ

2011-2018 Spor Kulübü Yöneticisi ve Basketbol Antrenörü

2018-2019 Karşıyaka Spor Kulübü Basketbol Antrenörü